

คำนำ

การจัดทำหนังสือ “นานาทรรศนะน้ำระยอง” เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน ภายใต้โครงการศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำโดยการนำระบบสารสนเทศ ทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จังหวัด ระยอง” ดำเนินการโดยคณะวิจัยภาควิชาชีพวิศวกรรมแหล่งน้ำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยภายใต้ การสนับสนุนเงินทุนจากสำนักงานสนับสนุนงานวิจัย เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด และไม่สามารถใช้ทรัพยากรอื่นทดแทนได้ และถูกปนเปื้อนด้วยมลพิษมากขึ้นทุกขณะ น้ำมี บทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดการน้ำเพื่อให้เกิดสมดุลและ เพียงพอจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่เหมาะสม มุ่งสร้างฐานความรู้ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ลดปัญหา ลดความขัดแย้ง เพิ่มประสิทธิภาพและ พัฒนาการบริหารจัดการ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคีและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียใน สังคมอย่างกว้างขวางโดยอาศัยความร่วมมือของประชาชน เอกชน และรัฐ ที่จะผสมสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบ และบทบาท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม นั้นเป็นสิ่งสำคัญ

วัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ นำเสนอแนวความคิดทุกส่วนของสังคมจากการ รวบรวม บทสัมภาษณ์มุมมองของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อปัญหาน้ำในระยอง คือ จาก ประชาชน/ผู้ใช้น้ำ ภาคเอกชน ภาครัฐ/องค์กรของรัฐ และนักวิชาการ รวมทั้งสถานภาพและ ข้อมูลสะท้อนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนและปรับเปลี่ยน บทบาทการมีส่วนร่วมกันในการบริหารจัดการน้ำในอนาคต

ทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและให้สัมภาษณ์จาก ด้านต่างๆ มา ณ ที่นี้ด้วย และหวังหนังสือนี้จะเป็เอกสารอ้างอิงเพื่อใช้ในการวางระบบ แก้ไขปรับปรุงระบบจัดการน้ำที่ดีต่อไป

กองบรรณาธิการ

เมษายน 2553

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 ความเป็นมาของโครงการศึกษาวิจัย

- การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ
- โครงสร้างของระบบสารสนเทศ
- การส่งเสริมและถ่ายทอดการใช้ระบบฯ และข้อมูลในพื้นที่
- ตัวอย่างรูปการปฏิบัติงานภาคสนาม

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดระยอง

- ลักษณะทางสังคม
- ประชากรและการปกครอง
- แผนพัฒนาจังหวัดระยอง พ.ศ. 2553-2556

บทที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง

- สภาพภูมิประเทศ
- สภาพอุตสาหกรรม- อุตสาหกรรม
- การใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ
- สภาพอุตสาหกรรม

บทที่ 4 ระเบียบกัยแล้ง

- บทสะท้อนของกัยแล้งปี 48
- ผลกระทบของวิกฤตน้ำระยองต่อเศรษฐกิจ

สารบัญ

หน้า

- ผลกระทบของวิกฤตน้ำระยะยงต่อภาคเกษตร
- ผลกระทบของวิกฤตน้ำระยะยงต่ออุตสาหกรรม
- วิกฤตน้ำรุกคืบ
- การบริหารน้ำในรูปแบบเอกชน
- ปัญหา “ภัยแล้ง” บทสะท้อนความขัดแย้ง

บทที่ 5 สถานการณ์น้ำระยะยง

- แหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติ
- ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำ
- การใช้น้ำ
- การจัดการน้ำ

บทที่ 6 นานาทรรศนะ

- มุมมองภาคประชาชน/ผู้ใช้น้ำ
- มุมมองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- มุมมองผู้ให้บริการ
- มุมมองภาครัฐ/องค์กรของรัฐ

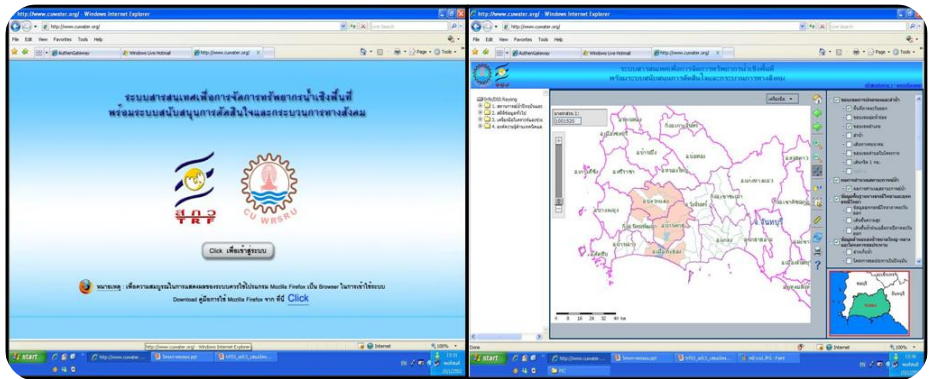
บทที่ 7 สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์

บทที่ 8 บทส่งท้าย

บรรณานุกรม

จากสถานการณ์ปัญหาการขาดแคลนน้ำในภาคตะวันออกในปี พ.ศ.2548 โดยมีสาเหตุหลักมาจากแหล่งน้ำหลักในพื้นที่ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีจำกัด ประกอบกับสภาพความแปรปรวนของฝนมีมาก ทำให้ไม่สามารถรองรับต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานสนับสนุนงานวิจัย เห็นความสำคัญที่จะต้องสร้างเครื่องมือช่วยการบริหารจัดการน้ำในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เป็นพื้นฐานแก้ไขปัญหที่เหมาะสมในพื้นที่ต่อไปได้จึงได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่ และนำเสนอผลในรูปแบบของเว็บไซต์ www.cuwater.org ดังรูปที่ 1 ขึ้นภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง **“การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่พร้อมระบบสนับสนุนการตัดสินใจและกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางสังคม”** โดยในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นผู้นำเข้าข้อมูลน้ำในพื้นที่โดยผ่านระบบเครือข่ายเพื่อทำให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันและได้รับการเชื่อมั่นจากประชาชน และสามารถนำข้อมูลการประมวลผลจากระบบไปวางแผนการจัดการในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและทันสถานการณ์ โดยเฉพาะในเรื่องของการคาดการณ์สถานการณ์น้ำในพื้นที่เพื่อเตรียมการป้องกัน/บรรเทาภัยล่วงหน้า และสามารถให้ระบบเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานตามปกติของตำบลได้

รูปที่ 1-1 หน้าจอเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่พร้อมระบบสนับสนุนการตัดสินใจและกระบวนการทางสังคม (www.cuwater.org)

อย่างไรก็ตาม ผลการทดลองใช้งานระยะแรกพบว่า ยังมีความไม่ชัดเจนในการนำไปผสมผสานและเชื่อมโยงกับการเสริมศักยภาพในการประสานงานเครือข่ายในระดับลุ่มน้ำ จึงได้มีการดำเนินงานโครงการวิจัย **“รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำโดยการนำระบบสารสนเทศทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่ที่ร่วมกับการมีส่วนร่วมทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จังหวัดระยอง”** เพิ่มเติม โดยการนำ ระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่ ร่วมกับการทำงานภาคสังคมไปประยุกต์ใช้ร่วมกับผู้ใช้งานในพื้นที่ อบต.นาร่อง โดยการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการน้ำ และอาศัยระบบฯ เป็นปัจจัยในการสนับสนุน และใช้เป็นบทเรียนเพื่อปรับปรุงและขยายผลการดำเนินงานกับ อบต. อื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงสาธารณะ เพื่อให้เกิดการประสานรูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของ อบจ. อบต. และร่วมกับระดับปฏิบัติของจังหวัด เช่น โครงการชลประทานระยอง และหน่วยงานอื่นๆในจังหวัด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมิติของ

การบริหารและมิติของการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาต่อ ยอดระบบ ฯ เดิม โดยการปรับปรุงรูปแบบ ปัจจัยสนับสนุน ให้มีความพอเพียงเหมาะสมกับ ผู้ใช้ทุกภาคส่วน เพื่อนำประเด็นไปพัฒนาการสร้างกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งการประเมินกิจกรรมที่ได้มีการปฏิบัติในพื้นที่และประมวลจัดทำเป็นชุดองค์ ความรู้รูปแบบการจัดการกับสถานการณ์น้ำระดับเบื้องต้น ซึ่งจะสามารถใช้เป็นฐาน ในการประเมินและพัฒนากิจกรรมที่ซับซ้อนหรือยากเกินกว่าผู้ใช้/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในระดับพื้นที่จะสามารถดำเนินการได้เอง โดยเฉพาะพื้นที่ที่ต้องการการสนับสนุนจาก หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในอนาคต

การออกแบบและพัฒนา ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ

การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ถูกออกแบบให้ผู้ใช้งานในระดับต่างๆ เข้าถึงการแสดงข้อมูล และผลการวิเคราะห์ โดยอาศัยระบบคอมพิวเตอร์เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) ในการคำนวณและการวิเคราะห์ผลจากฐานข้อมูลที่ได้มีการรวบรวม จัดเก็บ ตรวจสอบ และวิเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผ่านการสังเคราะห์วิเคราะห์ด้วยกรรมวิธีทางวิศวกรรมที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้และรายงานสถานการณ์น้ำในอดีตถึงปัจจุบัน (Status) รวมถึงการประมวลผลวิเคราะห์เพื่อการคาดการณ์สถานการณ์ล่วงหน้า (Forecasting) พร้อมเครื่องมือสร้างแนวทางการจัดสรรน้ำเพื่อช่วยการตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำ (Decision Support Tools) และการรวบรวมองค์ความรู้และแนวทางในการจัดการที่เกี่ยวข้อง (Knowledge Base) โดยมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดระยอง และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำด้านต่าง ๆ ครอบคลุมถึงในส่วนของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของหน่วยงานต่างๆ
- 2) แผนที่แสดงสภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดระยอง สำหรับติดตามสถานการณ์ทรัพยากรน้ำ และการใช้น้ำเพื่อกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ แยกลงในแต่ละตำบลและลุ่มน้ำ

- 3) ข้อมูลสารสนเทศ สถานการณ์และสภาพปัญหาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำสู่ภาคประชาชน และผู้บริหารจัดการน้ำทุกระดับ
- 4) เครื่องมือประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการและเลือกใช้มาตรการในการแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ (น้ำท่วม น้ำแล้ง และน้ำเสีย)

โครงสร้างของ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ

โครงสร้างของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการข้อมูลของผู้ใช้เป็นหลัก โดยพิจารณาในด้านการแสดงข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ และการนำเสนอในการตัดสินใจหรือกฎเกณฑ์ในการบริหารมาเป็นส่วนในการกำกับการตัดสินใจ โครงสร้างของระบบฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) **ส่วนข้อมูล** ได้รวบรวมข้อมูลมาจากหลากหลายหน่วยงาน และหลายรูปแบบ โดยในโครงการวิจัยได้พิจารณานำข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (POC) หน่วยงานราชการต่างๆ และหน่วยงานเอกชน รวมถึงการจัดทำแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้น้ำโดยตรง การศึกษาในระยะที่ 2 มีการรักษาความทันสมัยและความต่อเนื่องของข้อมูล เนื่องจากโครงสร้างเดิมข้อมูลทั้งหมดได้นำมาจากศูนย์ปฏิบัติการจังหวัด (POC) แต่ในภายหลังศูนย์ดังกล่าวถูกลดบทบาทลง ทำให้ทางโครงการต้องขอข้อมูลจากหน่วยงานในพื้นที่มาปรับปรุงฐานข้อมูลโดยตรง และรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เช่น พิกัดแหล่งน้ำในพื้นที่นำมาจัดทำแผนที่แหล่งน้ำ (Water Source Mapping) การวางรบบรทุกน้ำ ระบบประปาหมู่บ้าน และแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่เป็นต้น ร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในพื้นที่

2) **ส่วนสนับสนุน** เป็นส่วนงานนำเข้า/ ปรับปรุงข้อมูล รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง และเป็นส่วนที่นำข้อมูลมาประเมินผลเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

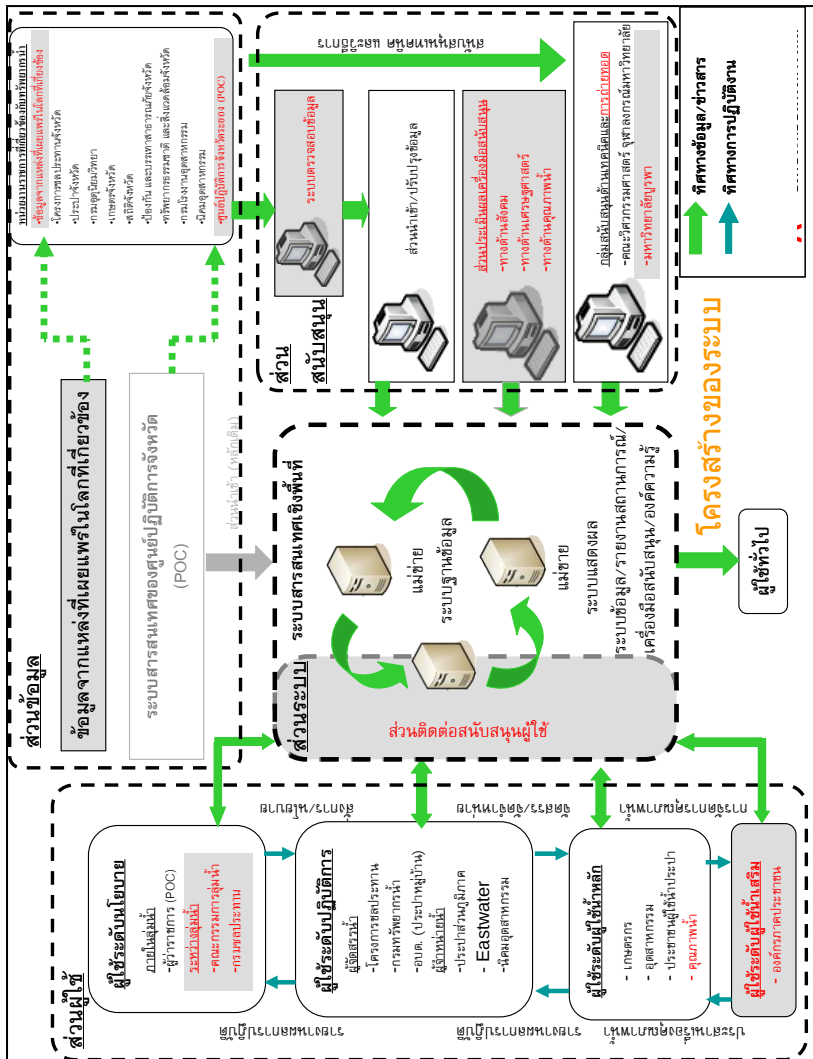
- สังคม
- เศรษฐศาสตร์
- คุณภาพน้ำ

3) **ส่วนของระบบ** เป็นการรวมเอาระบบสารสนเทศสองแบบเข้าด้วยกัน คือ 1) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System - MIS) มุ่งเน้นที่ข้อมูลประเภทสถิติ และ 2) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System – GIS) มุ่งเน้นแสดงผลเป็นแผนที่

4) **ส่วนของผู้ใช้** ระบบฯ จัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูลการใช้น้ำจากแต่ละภาคการใช้น้ำ ทั้งอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม รวมถึงปริมาณน้ำและน้ำสำรองในพื้นที่ การคาดการณ์สมดุลน้ำ ข้อมูลกฎหมาย แผนและแนวทางในการปฏิบัติ รวมถึงการติดต่อระหว่างผู้ใช้น้ำกับผู้รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อเสนอเป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการรับมือต่อสถานการณ์น้ำในพื้นที่ โดยผู้ใช้ระบบแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- **ผู้ใช้ระดับนโยบาย** เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการลุ่มน้ำ และกรมชลประทาน เป็นต้น
- **ผู้ใช้ระดับปฏิบัติการ** เช่น โครงการชลประทาน ทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมจังหวัด อปท.การประปาส่วนภูมิภาค บริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด และนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

- ผู้ใช้ระดับผู้ใช้น้ำหลัก เช่น เกษตรกร และอุตสาหกรรม เป็นต้น

รูปที่ 1-2 โครงสร้างของงานระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่

การส่งเสริมและถ่ายทอด การใช้ระบบฯ และข้อมูลในพื้นที่

การดำเนินงานของโครงการฯ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการนำระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจมาประยุกต์ใช้งานกับส่วนติดต่อผู้ใช้ ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต.) ในจังหวัดระยอง โดยการจัดกิจกรรมและแผนการดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนและเสริมสร้างกระบวนการเพื่อให้เกิดความเหมาะสม และความสามารถของท้องถิ่นที่สามารถจะดำเนินการได้อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและเสนอแผนการดำเนินงาน ภายใต้หลักที่สำคัญคือ การรวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) แต่ละองค์กรเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างภาคประชาชน และภาครัฐ

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ใช้ในระดับท้องถิ่นมีความสนใจและเห็นประโยชน์ของการนำระบบฯ ไปใช้ในการดำเนินงานบริหารจัดการน้ำในพื้นที่รับผิดชอบของตน เช่น การนำระบบฯ ไปใช้ประโยชน์ในการประกาศเป็นพื้นที่ภัยแล้งในช่วงที่ขาดแคลนน้ำ (ความคิดเห็นจากอบต. ตะพง) เล็งเห็นความสำคัญของข้อมูลในระบบฯ มีส่วนช่วยในการตัดสินใจเรื่องการจัดหาน้ำในพื้นที่ของตนได้มากขึ้นและเป็นข้อมูลที่จับต้องได้ (ความคิดเห็นจากเทศบาลตำบลบ้านนา) ข้อมูลในระบบฯ สามารถช่วยผู้ใช้ในการคาดการณ์สถานการณ์น้ำล่วงหน้าได้ แต่ความเป็นจริงแล้วใช้กับระบบราชการไม่ได้ เนื่องจากระเบียบของรัฐตามไม่ทัน (ความคิดเห็นจาก

อบต. ลำน้ำท่อน) ระบบฯ ใช้เป็นแหล่งจัดเก็บข้อมูลป้องกันการกระจัดกระจายของข้อมูล สามารถช่วยปกป้องกันการสูญหายของข้อมูลในองค์กร และสะดวก ง่ายต่อการค้นหา (ความคิดเห็นจากอบต. ตาขัน) ต้องการให้ระบบฯ สามารถบอกโครงการที่จะจัดตั้งได้ (ความคิดเห็นจากอบต.บ้านแลง) บางตำบลเล็งเห็นประโยชน์จากระบบเช่นกันแต่บางสิ่งบางอย่างไม่เอื้ออำนวย เช่น ประสิทธิภาพ และความรู้ของเจ้าหน้าที่ในองค์กร บุคคลากรไม่เพียงพอ (ความคิดเห็นจากอบต. ละหาร,แสดงความคิดเห็น) บางพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรอยู่แล้ว (ความคิดเห็นจากอบต.ปลวกแดง,อบต. บ้านค่าย)

ตำบลตะพง พลิกปัญหาให้ “ระบบฐานข้อมูล” ปูทางแก้ปัญหา

บทเรียนที่ได้รับจากการส่งเสริมให้เกิดการใช้งานของระบบฯ มาต่อยอดแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตำบลตะพง สามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบของการจัดการน้ำในระดับท้องถิ่นได้ ดังนี้

1) อบต. ตะพง นำระบบฯ ที่พัฒนาขึ้น ในส่วนข้อมูลการแสดงผลรายงานสถานการณ์น้ำในพื้นที่มาประยุกต์ใช้งาน แยกกับเอกสารการประกาศเป็นพื้นที่ภัยแล้ง เพื่อขอยื่นเรื่องเปิดพื้นที่ภัยแล้ง

2) อบต. ตะพง เป็นวิทยากร (พี่เลี้ยง) ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การบริหารจัดการน้ำให้กับตำบลอื่นๆ ในงานจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ของโครงการ

3) อบต. ตะพง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการ “ระบบท่อส่งน้ำด้วยระบบไฟฟ้า บ้านหนองท่ากระสาว ต. ตะพง- ห้วยมะเฟือง ต.บ้านแลง อ.เมือง จ.ระยอง” จากงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง จำนวนเงิน 50 ล้านบาท จากการเข้าร่วมศึกษาของโครงการมาโดยตลอด ทำให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารในระดับท้องถิ่นและหน่วยงานราชการขึ้น (อบต. ตะพง และโครงการชลประทานระยอง)

รูปที่ 1-3 แผนที่แสดงโครงการ “ระบบท่อน้ำด้วยระบบไฟฟ้า บ้านหนองท่ากระสาว ต. ตะพง- ห้วยมะเฟือง ต.บ้านแลง อ.เมือง จ.ระยอง”

ตัวอย่างการปฏิบัติงานภาคสนาม ของโครงการศึกษาวิจัย

ถ้าไม่เจออะไรก็เจออะไร
"หา หา หา" ว่างก็ว่าง
ไม่รู้เรื่องก็ไม่รู้เรื่อง
ถ้าเจออะไรก็เจออะไร

ถ้าเจออะไรก็เจออะไร
"หา หา หา" ว่างก็ว่าง

การถ่ายทอดเทคนิคการใช้
เครื่องมือเก็บพิกัด GPS ให้กับ
ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเนินฆ้อ ที่ร่วม
เก็บข้อมูลแหล่งน้ำในพื้นที่

ถ่ายทอดความรู้ในการใช้
เครื่องมือเก็บพิกัดแหล่งน้ำให้กับ
ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลตาขัน

แนะนำการใช้ระบบสารสนเทศ
เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำเชิง
พื้นที่ ให้แก่เจ้าหน้าที่ช่างโยธา
อบต. พลงตาเอี่ยม อ. แกลง
จ. ระยอง

ร่วมประชุมการจัดการน้ำของ
ชมรมภาคอุตสาหกรรมในเขต
จังหวัดระยอง ณ โครงการ
ชลประทานระยอง

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1
เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดกร
น้ำและแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะ
ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2551
ณ มหาวิทยาลัยบูรพา

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2
เพื่อให้ความรู้ในเรื่องการจัดการ
ระบบประปาและการปรับปรุงระบบฯ
เพิ่มเติม ในวันที่ 23 มกราคม 2552
ณ โรงแรมสตาร์ จังหวัดระยอง

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการน้ำในระดับท้องถิ่น และรับฟัง ข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ในวันที่ 25-26 มิถุนายน 2552 ณ วิทยาลัยเทคนิคระยอง

การจัดเวทีสาธารณะนโยบายน้ำ สกว. ครั้งที่ 1 เรื่อง “การวางแผนน้ำ ระดับจังหวัด - จากพื้นที่สู่นโยบาย ” ในงาน “คุณภาพน้ำ-คุณภาพชีวิต” เนื่องในสัปดาห์อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ แห่งชาติและวันน้ำโลก วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2553

เกิดการถ่ายโอนระบบฯ ให้อยู่ภายใต้ ความดูแลของอบจ. ระยอง อันนำมา ซึ่งศูนย์รวมของข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่ จังหวัดระยอง

ระยอง เริ่มปรากฏชื่อในพงศาวดารเมื่อปี พ.ศ.2113 ในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา โดยมีประวัติดั้งเดิมตามข้อสันนิษฐานว่า น่าจะก่อตั้งเมืองขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1500 ยุคที่ขอมมีอนุภาพเฟื่องฟูแถบดินแดนสุวรรณภูมิ นักโบราณคดีได้สันนิษฐานจากหลักฐานที่พบ คือ ชากศิลาแลงคูค่าย ที่ยังหลงเหลืออยู่ในเขตอำเภอบ้านค่าย ซึ่งเป็นศิลปะการก่อสร้างแบบขอม ในสมัยโบราณ ระยองมีชนพื้นเมืองคือชาวชอง ซึ่งเป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่กระจายโดยทั่วไปในภาคตะวันออก ในประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงเมืองระยองในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาใกล้จะเสียแก่พม่าเป็นครั้งที่ 2

ในสมัยพระเจ้าเอกทัศ ในเดือนปี พ.ศ. 2309 พระยาวชิรปราการ หรือพระยาตาก พร้อมไพร่พลประมาณ 500 คน ได้ตีฝ่าวงล้อมทัพพม่า มุ่งสู่ตะวันออกมาหยุดพักไพร่พลที่เมืองระยอง และได้ปราบปรามคณะกรรมการเมืองที่แข็งข้อยึดเมืองระยองได้ จากความสามารถครั้งนั้น เหล่าทหารจึงยกย่องให้เป็น "เจ้าตากสิน" ก่อนเดินทางไปยังเมืองจันทบุรี เพื่อยึดที่ดินในการกอบกู้อิสรภาพคืนจากพม่าได้ในปี พ.ศ. 2113

ประชากรของเมืองระยองส่วนใหญ่เป็นชาวชองที่สืบเชื้อสายจากเขมรผสมกับจีน ที่เหลือเป็นชาวจีนและชาวระยอง แต่ชาวชองบางส่วนผสมกับจีนอยู่ที่อำเภอแกลง ชาวระยอง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังมีผู้นับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และลัทธิเต๋าส่วนมากเป็นชาวจีน

ภาษาที่ใช้ในเมืองระยองคือภาษาของพูดได้บางส่วน ภาษาจีนพูดได้เล็กน้อย แต่ภาษาไทยกลางพูดได้ทั่วทั้งจังหวัด การพูดของชาวช่องคือการพูดธรรมดา หางเสียงของชาวช่อง พูดคำว่า อี หมายถึงคะ ครับ

คำขวัญประจำจังหวัด

ผลไม้รสล้ำ อุตสาหกรรมก้าวหน้า น้ำปลารสเด็ด

เกาะเสม็ดสวยหรู สุนทรภู่กวีเอก

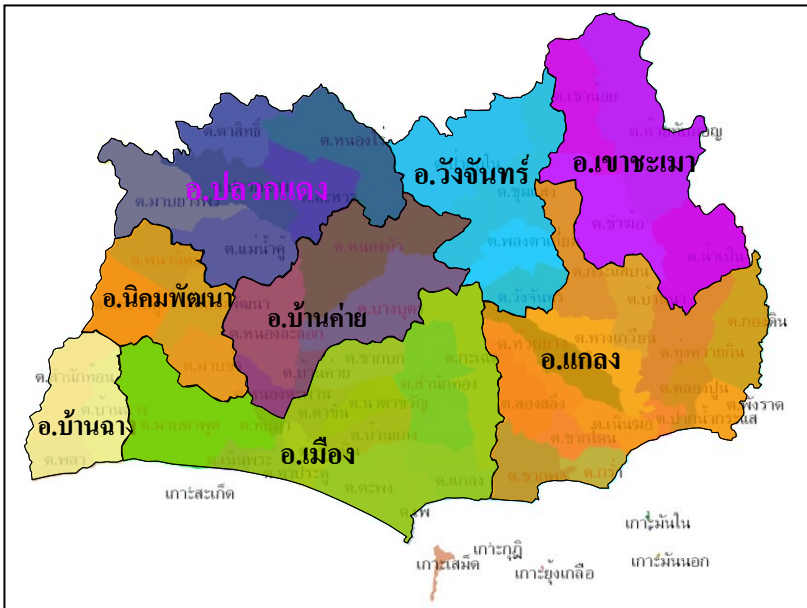

เดิมชาวระยองส่วนใหญ่อาศัยตามบริเวณชายฝั่งทะเลและแม่น้ำ โดยประกอบอาชีพประมง ต่อมา มีการขยายตัวของชุมชนขึ้นในบริเวณที่ราบชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการตั้งบ้านเรือนตามลักษณะของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 จังหวัดระยองถูกให้เป็นที่ตั้งของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นศูนย์ปิโตรเคมีที่สำคัญของชาติ จัดตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นจำนวนมาก ทั้งในเขตนิคมอุตสาหกรรมและนอกเขตนิคมอุตสาหกรรม มีแรงงานจากต่างจังหวัดหลั่งไหลเข้ามาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ลักษณะทางสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม

ชาวระยองรักความสงบและยอมรับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดี ดังนั้นจึงทำให้จังหวัดระยองเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นก็ยังคงอยู่ โดยชาวพื้นเมืองมีสำเนียงการพูดและภาษาถิ่นเฉพาะ มีสำนวนถิ่นที่มักล้อเลียนกันจนติดปากของบุคคลทั่วไป

จังหวัดระยองแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 58 ตำบล และ 427 หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรปัจจุบันปี พ.ศ. 2548 ทั้งสิ้นประมาณ 559,135 คน โดยประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

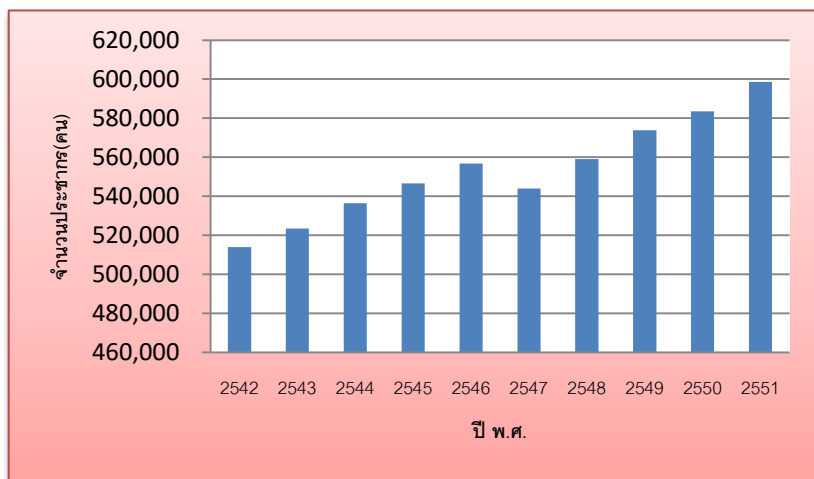

รูปที่ 2-1 แผนที่จังหวัดระยอง

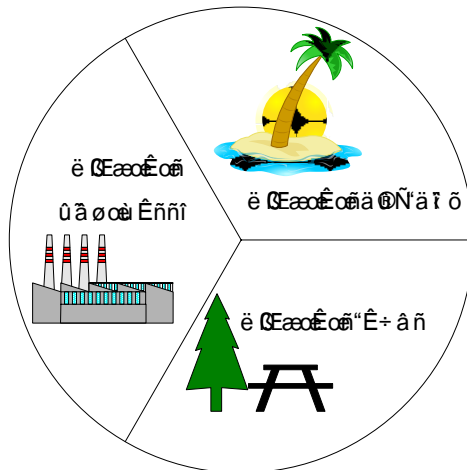
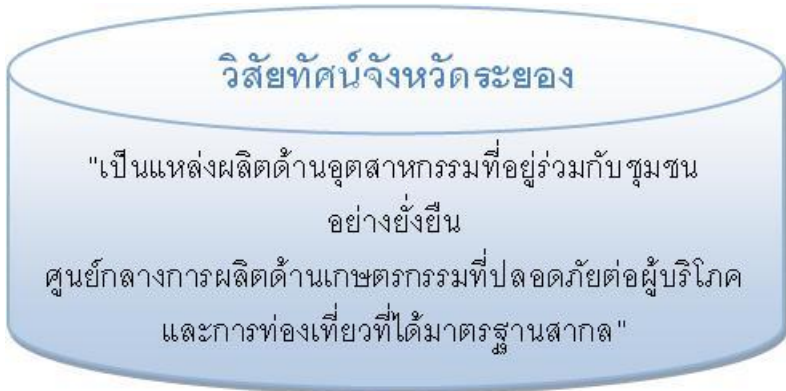
ตารางที่ 2-1 จำนวนประชากรในพื้นที่จังหวัดระยองปี พ.ศ. 2542-2551

ปี	จำนวนประชากร (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
2542	258,101	255,883	513,984
2543	262,213	261,305	523,518
2544	268,058	268,277	536,335
2545	272,807	273,763	546,570
2546	277,766	278,967	556,733
2547	269,543	274,344	543,887
2548	276,918	282,217	559,135
2549	283,705	290,080	573,785
2550	288,098	295,372	583,470
2551	295,424	303,240	598,664

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดระยอง, 2544

รูปที่ 2-2 จำนวนประชากรจังหวัดระยอง ปี 2542-2551

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด¹

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : “พัฒนาให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมของภูมิภาคที่ได้มาตรฐานด้านความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนสังคมได้อย่างยั่งยืน”

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

- 1) เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่มีมาตรฐานของภูมิภาค ด้านความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน
- 2) เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน (ปราศจากการต่อต้านและความขัดแย้ง มีความสมานฉันท์ โดยอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมมีความปลอดภัย ชุมชนน่าอยู่ และสังคมอยู่ดีมีสุข)

กลยุทธ์

- 1) ส่งเสริม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และติดตาม ประเมินผล ให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมมีการใช้เทคโนโลยีสะอาด (Cleaner Technology)
- 2) ส่งเสริม และติดตาม ประเมินผล โรงงานอุตสาหกรรมในส่วนกระบวนการผลิตมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ให้ได้รับมาตรฐาน ISO 14001 และ มอก. 18000

¹ แผนพัฒนานระยองปี 2553-2556 ค้นหวันที่ 22 มีนาคม 2553 [online] available from www.rayong.go.th/Strategy/Plan_gov4y3/page3.html

- 3) ส่งเสริม ผู้ประกอบการให้มีการจัดทำระบบปรัชญาธรรมาภิบาล
สิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการ และโครงการการอนุรักษ์ และฟื้นฟู
สิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรม อื่นๆ
- 4) ส่งเสริมการจัดการ และติดตาม ประเมินผล การใช้ประโยชน์ที่ดินใน
ภาคอุตสาหกรรมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม
- 5) ศึกษาวิจัย การจัดการ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ
ผลกระทบจากกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรม
- 6) เสริมสร้างการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุได้อย่างเป็นระบบ
- 7) ส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อม(SMEs) และวิสาหกิจชุมชนให้แข่งขันได้ในเชิงธุรกิจ (เพิ่มขีด
ความสามารถด้านการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัด
ระยอง:การเสริมสร้างผู้ประกอบการ SMEs รายใหม่)

**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : “พัฒนาให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์
เกษตรกรรมที่ได้มาตรฐานสามารถสร้างและขยายโอกาสทางการตลาดได้”**

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

- 1) การเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรตาม
ระบบ GAP, COC และ GMP
- 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์เกษตร(อาทิเช่น การ
แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร)

- 3) การเข้าถึงการบริการภาครัฐด้านเงินทุนและวิชาการของเกษตรกร
- 4) การพัฒนาทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตร และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร
- 5) การถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 6) การสร้างและขยายเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ
- 7) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กลยุทธ์

- 1) ส่งเสริม วิจัย พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิต การตลาด การจัดการที่ได้มาตรฐานสู่เกษตรกร
- 2) พัฒนาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์เกษตร และบรรจุภัณฑ์
- 3) พัฒนาและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุน เพิ่มผลผลิตและมูลค่าสินค้าเกษตร
- 4) พัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้อยู่ดีมีสุข
- 5) ขับเคลื่อนการทำการเกษตรและการประกอบอาชีพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สร้างและขยายเครือข่ายการตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้าเกษตร

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : “พัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยว (ระยอง) อย่างยั่งยืน”

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

- 1) แหล่งท่องเที่ยวเดิมได้รับการฟื้นฟูและพัฒนา
- 2) เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน
- 3) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขปรับปรุง
- 4) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ
 - มีการคมนาคมที่สะดวก (การมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน เป็นต้น)
 - ความปลอดภัย (อาชญากรรม การคมนาคม)
- 5) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

กลยุทธ์

- 1) พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิม (เกาะเสม็ด หาดแม่รำพึง บ้านเพ)
- 2) พัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 3) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ
- 4) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ
- 5) บูรณาการการตลาดและประชาสัมพันธ์ ระหว่าง ภาครัฐและเอกชน

**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : “สร้างเสริมสังคม (ระยอง) ให้มีคุณธรรมนำความรู้สู่
การดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”**

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์

- 1) ส่งเสริมและให้ความรู้การดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ส่งเสริมให้สังคมระยองตระหนักถึงพัฒนาที่ควบคู่กับคุณธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม/จิตสาธารณะ
- 3) เสริมสร้างมาตรฐานป้องกัน โดยบูรณาการทุกภาคส่วนในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ อาทิ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านกฎหมาย และบทลงโทษ การอธิบาย/ชี้แจงผลเสีย/ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำผิด (เพื่อสร้าง/กระตุ้นจิตสำนึก)
- 4) ส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายให้เกิดความยั่งยืน
- 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาทางสังคมของผู้ประกอบการ (ภาคอุตสาหกรรม/ท่องเที่ยว ฯลฯ)

จังหวัดระยอง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12-13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101-102 องศาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 3,552 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,220,000 ไร่ หรือร้อยละ 9.79 ของเนื้อที่ภาคตะวันออกและอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางหลวงหมายเลข 3 เป็นระยะทาง 179 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดอำเภอหนองใหญ่ และอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันออก ติดอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ทิศใต้ ติดชายทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันออก

ทิศตะวันตก ติดอำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสลับที่ดอนเป็นลูกคลื่น พื้นที่ทางด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสลับภูเขาลาดต่ำลงสู่อ่าวไทยทางทิศใต้ ซึ่งมีชายฝั่งทะเลอ่าวไทยยาวประมาณ 100 กิโลเมตร

ฤดูกาล

ตารางที่ 3-2 ฤดูกาลของจังหวัดระยอง

ฤดูกาล	ช่วงเดือน	ลักษณะ
ฤดูฝน	พฤษภาคม	ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้ามา ฝนเริ่มตกมากขึ้น
	มิถุนายน	ฝนทิ้งช่วงลดปริมาณลงอย่างชัดเจน ยกเว้นทางด้านอำเภอแกลง และกิ่งอำเภอเขาชะเมา
	กรกฎาคม	ฝนเริ่มตกอีกครั้ง และตกมาก
	สิงหาคม – ตุลาคม	ฝนตกมากในช่วงนี้ เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในอ่าวไทย และพายุดีเปรสชัน ที่เคลื่อนตัวจากทะเลจีนใต้
ฤดูหนาว	พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์	อุณหภูมิของจังหวัดไม่ลดต่ำมากเหมือนภาคอื่นๆ
ฤดูร้อน	กุมภาพันธ์ – เมษายน	ลมตะวันออกเฉียงใต้และลมเฉื่อยจากทะเลใน ตอนบ่ายพัดมาร่วมกับลมตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้มีกำลังแรงมากยิ่งขึ้น คลื่นลมค่อนข้างแรงในตอนบ่ายและเย็น ทำให้อุณหภูมิไม่สูง อากาศจึงไม่ร้อนมากนัก

ภูมิอากาศ

จังหวัดระยอง มีสภาพภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

- 1) แบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู ได้แก่ บริเวณทางด้านทิศตะวันตก บริเวณนี้มีสภาพที่มีช่วงฤดูฝน และฤดูแล้งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน
- 2) แบบมรสุมเขตร้อน ได้แก่ บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออกมีปริมาณฝนตกมาก และมีช่วงแห้งแล้งสั้น

ปริมาณฝน

จากข้อมูลของสถานีวัดน้ำฝนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา และกรมชลประทาน ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดระยองและชลบุรี จำนวน 28 สถานี สรุปได้ว่า จังหวัดระยองมีปริมาณฝนรายปีเฉลี่ยผันแปรตั้งแต่ 1,000 จนถึงประมาณ 1,700 มม. โดยมีปริมาณฝนรายปีเฉลี่ยทั้งพื้นที่ ประมาณ 1,398.4 มม. แบ่งเป็นปริมาณฝนในช่วงฤดูแล้ง 273.8 มม. และฤดูฝน 1,124.7 มม. สำหรับลุ่มน้ำระยองคลองใหญ่มีปริมาณฝนเฉลี่ย ประมาณ 1,400 มม./ปี พื้นที่ตั้งอ่างเก็บน้ำหลักคือ ดอกกรายและหนองปลาไหล ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกมีปริมาณฝนน้อยกว่าทางทิศตะวันออก ลักษณะการกระจายของฝนที่ตกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม แสดงได้ดังตารางที่ 3-3

ตารางที่ 3-3 การกระจายของปริมาณฝนรายเดือนเฉลี่ยทั้งจังหวัด (หน่วย มิลลิเมตร)

ท.ร.	อ.ร.	ร.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.	อ.ร.
88.86	198.39	147.83	163.99	144.12	241.21	229.11	63.53	10.09	23.32	42.48	45.52	1,124.66	273.79	1,398.44	

ปริมาณน้ำท่า

ในพื้นที่จังหวัดระยอง ปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่ มีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 9-15 ลิตร/วินาที/ตร.กม. ปริมาณน้ำท่าในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาต่างๆ ในเขตพื้นที่จังหวัดแสดงตามตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3-4 ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยของลุ่มน้ำสาขา

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย, ล้าน ลบ.ม.		
		ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ทั้งปี
ระยองตะวันตก	802.50	164.54	61.55	226.09
คลองใหญ่	1,804.00	443.55	133.11	576.66
ประแสร์	2,175.60	894.75	96.46	991.22
ระยองตะวันออก	501.00	129.75	18.92	148.67
รวม	5283.1	1632.59	310.04	1942.64

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักการพัฒนาและจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543

ตารางที่ 3-5 ปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติรายเดือนเฉลี่ยในพื้นที่จังหวัดระยอง

อำเภอ	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย, ล้าน ลบ.ม.												
	ม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ธ.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รายปี
กิ่งอ.นิคมพัฒนา	2.03	5.84	5.02	4.72	5.32	10.56	20.23	2.26	2.97	1.22	1.20	1.16	69.60
บ้านค่าย	2.69	7.34	7.31	11.22	14.22	21.53	32.51	10.01	2.77	1.63	1.06	1.33	113.62
บ้านฉาง	1.31	3.65	3.32	3.72	3.68	6.17	13.23	5.76	2.25	1.26	0.82	0.86	46.04
ปลวกแดง	2.28	7.11	5.96	7.96	8.67	15.63	28.28	10.33	3.27	1.90	1.10	1.43	93.93
เมืองระยอง	4.06	11.57	11.36	16.31	18.72	35.73	50.36	12.71	3.44	2.49	1.43	1.77	171.93
กิ่งอ.เขาชะเมา	3.07	14.53	28.51	37.36	51.79	71.91	73.52	13.54	5.54	2.46	1.45	0.72	204.48
แกลง	3.20	12.82	23.00	26.09	46.06	69.21	78.72	14.64	3.67	2.30	1.41	2.02	283.15
วังจันทร์	2.79	5.49	10.02	13.95	20.66	31.96	40.55	7.34	1.80	0.86	0.99	0.82	137.74
รวมทั้งหมด	21.44	68.15	95.07	121.33	169.68	262.70	337.97	84.09	25.72	14.77	9.46	10.10	1,220.49

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักการพัฒนาและจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543

สภาพอุทกธรณีวิทยาและแหล่งน้ำบาดาล

แหล่งน้ำบาดาลในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย แหล่งน้ำบาดาลในหินร่วน ร้อยละ 57 ครอบคลุมพื้นที่ 2,112 ตร.กม. และแหล่งน้ำบาดาลในหินแข็งร้อยละ 43 ครอบคลุมพื้นที่ 1,591 ตร.กม. แหล่งน้ำบาดาลในหินร่วนทั้งหมดในพื้นที่จัดอยู่ในพวกน้ำน้อย ส่วนน้ำบาดาลในหินแข็งร้อยละ 3.2 ครอบคลุมพื้นที่ 118 ตร.กม. สามารถให้น้ำดี และพื้นที่ร้อยละ 4.6 ครอบคลุมพื้นที่ 172 ตร.กม. ให้น้ำน้อย สำหรับน้ำบาดาลเฉพาะแหล่งให้น้ำได้ดีร้อยละ 25.8 ครอบคลุมพื้นที่ 172 ตร.กม. และร้อยละ 9.4 ครอบคลุมพื้นที่ 347 ตร.กม. ให้น้ำน้อย

แหล่งน้ำบาดาลในหินร่วนตะกอนน้ำพา บริเวณอำเภอมืองระยอง บริเวณด้านทิศตะวันออก-เหนือและใต้ของอำเภอบ้านค่าย บริเวณที่ราบลุ่มของแอ่งแก่ง ให้น้ำในเกณฑ์ 2-5 ลบ.ม./ชม. และมีพื้นที่หลายแห่งที่บ่อสามารถให้น้ำได้มากกว่า 7 ลบ.ม./ชม. ที่ความลึก 30-40 เมตร สำหรับตะกอนทรายชายหาดซึ่งวางตัวเกือบตลอดชายฝั่งทะเลของจังหวัดระยอง ให้น้ำจัดในระดับดี โดยเฉพาะบ่อขุดที่ความลึก 3-6 เมตร

สำหรับน้ำบาดาลในหินแข็งช่วงระหว่างอำเภอมืองระยอง และอำเภอแกลง มีรอยเลื่อนขนาดใหญ่พาดผ่านทำให้มีรอยแตกขนาดใหญ่ บ่อสามารถให้น้ำได้ เกณฑ์ 20-40 ลบ.ม./ชม. ถ้าเจาะไม่พบรอยแตกบ่อจะไม่ได้น้ำเป็นบ่อแห้ง หรือปริมาณน้ำน้อยมาก บ่อบาดาลที่บ้านสองสลึง อำเภอแกลงให้น้ำสูงถึง 30 ลบ.ม./ชม. ส่วนพื้นที่รองรับด้วยหินปูนได้แก่ พื้นที่ด้านตะวันออกของอำเภอวังจันทร์ ได้น้ำในโพรงของหิน บ่อให้น้ำในเกณฑ์ 20-30 ลบ.ม./ชม.

บ่อน้ำบาดาลที่เจาะไว้แล้วโดยหน่วยราชการต่างๆ ที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี กรมโยธาธิการ กรมอนามัย และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท บ่อเกือบทั้งหมดให้น้ำคุณภาพดี สามารถใช้ในการอุปโภคบริโภคได้ ปริมาณคลอไรด์ต่ำกว่า 200 มก./ลิตร ซึ่งเป็นน้ำจืดร้อยละ 94.7 คลอไรด์ระหว่าง 200-600 มก./ลิตร ซึ่งเป็นน้ำดื่มมากใช้ได้ ร้อยละ 46.08 ปริมาณเหล็ก 0.5-1.0 มก./ลิตร ซึ่งเป็นน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคได้ ร้อยละ 18.73 ปริมาณเหล็กสูงเกิน 1.0 มก./ลิตรขึ้นไปมีดังนี้ ปริมาณเหล็กระหว่าง 1.0-5.0 มก./ลิตร ร้อยละ 23.54 ปริมาณเหล็กระหว่าง 5.0-10 มก./ลิตร ร้อยละ 5.32 และที่สูงกว่า 10 มก./ลิตร ร้อยละ 6.33 ปริมาณเหล็กสูงเกินกว่ามาตรฐานดังกล่าวจะต้องปรับปรุงคุณภาพก่อนนำไปใช้ สำหรับสารละลายรวม บ่อส่วนใหญ่ให้น้ำคุณภาพดี ปริมาณสารละลายรวมต่ำกว่า 500 มก./ลิตร ร้อยละ 95.71 ปริมาณสารละลายรวมระหว่าง 500-1,000 มก./ลิตร ร้อยละ 2.27 และสูงเกิน 1,000 มก./ลิตร ร้อยละ 2.02³

³สุจริต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ, 2549. โครงการวิจัยการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่พร้อมระบบสนับสนุนการตัดสินใจและกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางสังคม

คุณภาพน้ำ

คุณภาพน้ำบริเวณจังหวัดระยอง แบ่งเป็น คุณภาพน้ำผิวดิน และคุณภาพน้ำบริเวณชายฝั่งทะเล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) คุณภาพน้ำผิวดิน

(1) แม่น้ำระยอง/คลองใหญ่ เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดประกอบด้วยลำน้ำสาขาหลายๆ สายไหลรวมกันผ่านอำเภอบ้านค่ายและอำเภอเมืองระยองแล้วไหลลงสู่อ่าวไทย คุณภาพน้ำ ส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์พอใช้ จัดอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำประเภทที่ 4 และมีการรุกตัวของน้ำทะเลเข้ามาในแม่น้ำระยะทางประมาณ 2 กม.

(2) แม่น้ำประแสร์ เป็นแม่น้ำสายหลักอีกสายหนึ่ง ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด มีความยาวประมาณ 26 กม. และไหลออกสู่ทะเลที่อำเภอกแสลง คุณภาพน้ำโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยจัดอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำประเภทที่ 4

2) คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง

คุณภาพน้ำทะเลของจังหวัดระยอง แบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามเกณฑ์ของค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง สรุปดังนี้

(1) เขตสงวนรักษาสวรรค์ชาติ บริเวณสวนรุกขชาติเพ-เกาะเสม็ด คุณภาพน้ำโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ปริมาณเชื้อโรคในรูปของโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวมส่วนใหญ่จะมีค่าไม่เกินมาตรฐานคุณภาพน้ำเพื่อการว่ายน้ำ (1,000

mpn ต่อ 100 มล.) ยกเว้นที่เกาะเสม็ด ในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน มีค่าโคลิฟอร์มแบคทีเรียรวมค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นฤดูกาลท่องเที่ยว

(2) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้แก่ ปากน้ำประแสร์ คุณภาพน้ำโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี และอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

(3) เขตนันทนาการเพื่อการว่ายน้ำ

- หาดแม่รำพึง คุณภาพน้ำทะเลโดยทั่วไป มีคุณภาพดี อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งเพื่อการว่ายน้ำ
- แหลมแม่พิมพ์ คุณภาพน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ดี และอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งเพื่อการว่ายน้ำ

(4) เขตเมืองและการใช้ประโยชน์อื่นๆ

- หาดพยูน คุณภาพน้ำทะเลโดยทั่วไปมีคุณภาพดีอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- ปากน้ำระยอง : คุณภาพน้ำทะเลโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรียที่สูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน
- อ่าวเพ บริเวณตลาดบ้านเพ คุณภาพน้ำโดยทั่วไป มีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นปริมาณออกซิเจนละลายน้ำที่ต่ำกว่าเกณฑ์เพียงเล็กน้อยในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูฝน

- เขตอุตสาหกรรม ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด บริเวณบ้านหนองแฟบ ท่าเรือมาบตาพุด และหาดทรายทอง ปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์พอใช้และอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับปริมาณโลหะหนักในน้ำทะเลมีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

โดยสรุปค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ของคุณภาพน้ำในลุ่มส่วนใหญ่ยังอยู่ในเกณฑ์พอใช้ โดยปริมาณ DO และ BOD ในบางบริเวณต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และมีปริมาณโคลิฟอร์มแบคทีเรียทั้งหมดค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในเดือนสิงหาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน มีค่าเกินมาตรฐานเกือบทุกสถานี ทั้งนี้เนื่องจากแม่น้ำไหลผ่านชุมชนต่างๆ จึงได้รับการปนเปื้อนน้ำเสียจากชุมชน สำหรับปริมาณโลหะหนักที่สำคัญ ได้แก่ ตะกั่ว แคดเมียม ปรอท และโครเมียม นั้น มีปริมาณน้อยและอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน นอกจากนี้ หากพิจารณาค่าความเค็ม พบว่าที่สถานีสะพานเทศบาล 8 และสะพานเฉลิมชัย ซึ่งอยู่ห่างจากปากแม่น้ำประมาณ 2 กม. นั้นมีค่าความเค็มสูงถึง 12-29 ppt ในฤดูแล้ง (เดือนมีนาคม) แสดงให้เห็นว่ามีการรุกตัวของน้ำทะเลเข้ามาในแม่น้ำ

การใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ

การใช้ประโยชน์ที่ดินหลักสามารถเรียงลำดับของประเภทการใช้ที่ดินจากที่มีพื้นที่มากที่สุดไปยังที่มีพื้นที่น้อยสุดได้ดังนี้ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่อื่นๆ พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่แหล่งน้ำ (ตารางที่ 3-6) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นพื้นที่การเกษตรมากที่สุดถึงประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด

พื้นที่ป่าไม้ในเขตจังหวัดระยอง มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก การบุกรุกทำลายป่ามีค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นที่ป่าของจังหวัดจะอยู่ในเขตอำเภอเมือง แกลง และกิ่ง อ.เขาชะเมา เป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วยวิถีชีวิตประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประเภทพืชสวนเป็นหลัก ทำให้การบุกรุกพื้นที่ป่ามีน้อย ไม่เหมือนเขตเกษตรกรรมพืชไร่ที่พบว่าการบุกรุกค่อนข้างมาก

การใช้ประโยชน์ที่ดินเฉพาะในด้านเกษตรกรรมสามารถเรียงลำดับ ชนิดของการใช้ประโยชน์ที่ดินจากที่มีพื้นที่มากที่สุดไปยังที่มีพื้นที่น้อยสุดได้ดังนี้ พืชไร่ ไม้ผลและไม่ยืนต้น ข้าว และการเกษตรด้านอื่นๆ พบว่า มีการปลูกพืชไร่มากประมาณร้อยละ 65 ของพืชเกษตรทั้งหมด โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง ยางพารา สับปะรด ทุเรียน เงาะ และมังคุด

- มันสำปะหลัง มีลานมันรับซื้อหัวมันสำปะหลังสดนำไปผลิตเป็นมันเส้นเพื่อส่งไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังอัดเม็ด และหัวมันสำปะหลังบางส่วนแปรรูปแบ่งมันสำปะหลัง

- ยางพารา มีโรงงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมยางพารา ประกอบด้วย โรงงานยางแผ่นรมควัน ยางเครป ยางแท่ง โรงงานทำถุงมียาง ยางรัดของ และโรงงานหล่อดอกยาง นอกจากนี้ยังมีโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา โรงงานเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา
- สับปะรด มีโรงงานรับซื้อ 2 แห่ง ผลิตและแปรรูปเป็นน้ำสับปะรด และสับปะรดกระป๋อง ส่งจำหน่ายในประเทศและต่างประเทศทุเรียน เงาะ และมังคุด มีจำหน่ายโดยตรงภายในจังหวัด และบางส่วนส่งไปจำหน่ายต่างจังหวัดและต่างประเทศ

ภาคเกษตรกรรมนอกจากด้านการเพาะปลูกแล้ว จังหวัดระยองยังมีภาคการผลิตอื่นๆ ได้แก่ การปศุสัตว์ และการประมง

ตารางที่ 3-6 การใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่จังหวัดระยอง

อำเภอ	พื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินหลักประเภทต่างๆ (ไร่)					พื้นที่รวม (ไร่)
	เกษตรกรรม	ป่าไม้	อื่นๆ	ที่อยู่อาศัย	แหล่งน้ำ	
กิ่ง อ.นิคมพัฒนา.	147,551.51	3,326.77	3,510.79	908.38	1,370.76	156,668.20
บ้านค่าย	246,004.46	44,352.16	3,478.05	4,625.06	1,642.23	300,101.95
บ้านฉาง	90,890.32	719.3	7,526.84	2,859.81	840.05	102,836.33
ปลวกแดง	314,311.39	14,750.26	7,138.88	2,276.26	1,628.14	340,104.93
เมืองระยอง	332,479.92	45,063.99	24,834.23	12,873.54	3,466.29	418,717.97
กิ่ง อ.เขาชะเมา.	125,928.37	191,479.69	67.01	298.15	44.19	317,817.41
แกลง	360,511.83	57,416.81	15,456.68	4,994.83	4,007.65	442,387.80
วังจันทร์	212,169.41	34,507.12	313.74	381.04	43.9	247,415.22
รวมทั้งหมด	1,829,847.21	391,616.10	62,326.22	29,217.07	13,043.21	2,326,049.81
ร้อยละ	78.67	16.84	2.68	1.26	0.56	100.00

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักการพัฒนาและจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543

ตารางที่ 3-7 พื้นที่การใช้ที่ดินด้านการเกษตรของจังหวัดระยอง

อำเภอ	พื้นที่ประเภทการใช้ที่ดินด้านเกษตร (ไร่)				พื้นที่รวม (ไร่)
	พืชไร่	ไม้ผลไม่ยืนต้น	ข้าว	สวนเกษตรอื่นๆ	
กิ่ง อ.นิคมพัฒนา.	114,759.85	29,724.05	3,014.15	53.46	147,551.51
บ้านค่าย	128,777.74	57,229.50	59,997.22	-	246,004.46
บ้านฉาง	65,674.00	24,729.94	486.39	-	90,890.32
ปลวกแดง	291,003.98	20,396.95	2,910.46	-	314,311.39
เมืองระยอง	121,083.25	161,553.24	49,170.74	672.7	332,479.92
กิ่ง อ.เขาชะเมา.	115,479.37	8,298.83	2,150.17	-	125,928.37
แกลง	122,966.05	135,732.98	99,731.80	2,081.00	360,511.83
วังจันทร์	193,617.88	16,558.09	1,793.44	-	212,169.41
รวมทั้งหมด	1,153,562.10	454,223.68	219,254.38	2,807.15	1,829,847.21
ร้อยละ	63.04	24.82	11.98	0.16	100

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักการพัฒนาและจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543

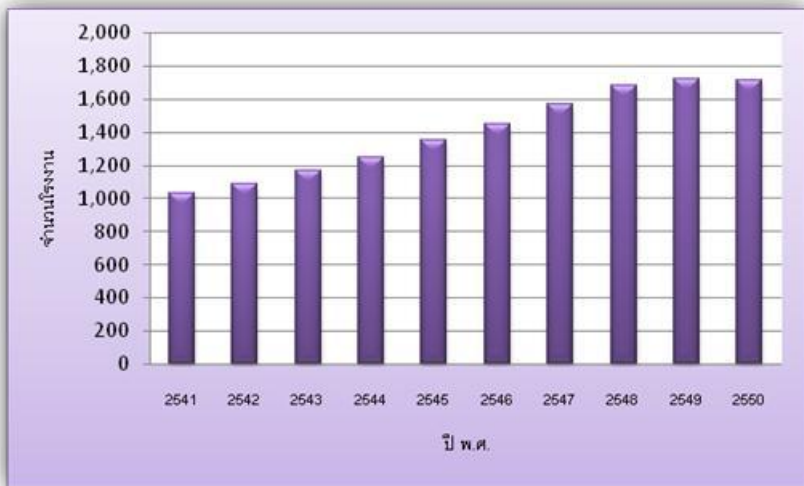
นับจากปี 2524 จังหวัดระยองถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ของประเทศ ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดระยองรวมทั้งสิ้น 13,847 โรง โดยมีโรงงานหนาแน่นบริเวณตำบลมาบตาพุด ปลวกแดง ห้วยโป่ง และเชิงเนิน สำหรับนิคมอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดระยอง ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรมหลัก 6 แห่ง ได้แก่ มาบตาพุด ตะวันออก ผาแดง อีสเทิร์นซีบอร์ด อมตะซิตี้ และเอเชีย มีพื้นที่รวม 24,785 ไร่ และในปี พ.ศ. 2548 มีโรงงานรวมทั้งสิ้น 349 โรง ประเภทอุตสาหกรรมสำคัญๆ ได้แก่ โรงผลิตไฟฟ้า อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเคมีและปุ๋ยเคมี จังหวัดระยองมีแนวโน้มการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้นมาก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 – 2548 และโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเป็นประเภทอุตสาหกรรมต้นน้ำ ที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตและมูลค่าการลงทุนสูง

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงอุตสาหกรรม ได้มีโครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง ดังนี้⁴

- จัดตั้งชมรมอาสาสมัครรักษาระยอง (มีการรวบรวมผู้นำชุมชนในจังหวัดระยองเข้ามาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การเฝ้าระวัง ผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม)

⁴ รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมรายจังหวัด โดยบริษัท โสมามา อินฟอรม์ซัน เทคโนโลยี จำกัด

- จัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนตลอด 24 ชั่วโมง (เพื่อให้โรงงานและชุมชนอยู่ร่วมกันได้)
- จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารกระทรวงอุตสาหกรรม ณ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง (เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการของหน่วยงานในกระทรวงอุตสาหกรรมด้วยบริการ e-service)

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดระยอง ปี 2552

รูปที่ 3-1 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง ปี 2541 – 2550

บทสะท้อนของภัยแล้งปี 48

ในปี พ.ศ. 2548 บริเวณลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกต้องประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดระยองที่เป็นทั้งแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญและทำรายได้ให้กับเศรษฐกิจของประทศจำนวนมาก การขยายตัวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่อุตสาหกรรม ตามนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งผลให้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่จำกัดไม่สามารถรองรับการขยายตัวดังกล่าวได้ จึงทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ทั้งด้านอุปโภคบริโภค เกษตร อุตสาหกรรม เชื่อมโยงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำในภาคผู้ใช้ต่างๆ

จากการศึกษาสถานภาพและแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดระยอง (สุจริต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ, 2549) ได้สรุปสาเหตุการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่นี้โดยมีประเด็นพิจารณา 5 หัวข้อด้วยกันคือ

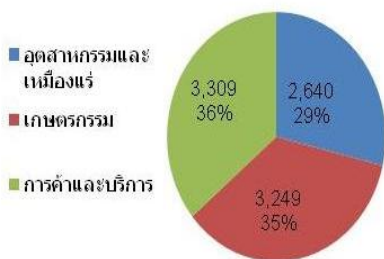
- 1) สภาพะณที่เปลี่ยนแปลงไป
- 2) ปริมาณความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมากกว่าแผนที่วางไว้
- 3) การบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำ ฯ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันตามสถานการณ์ความต้องการใช้น้ำและสภาพฝนได้
- 4) ขาดระบบเตือนภัยและการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม

5) ความล่าช้าของการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ทำให้ขาดแหล่งน้ำ สำรอง

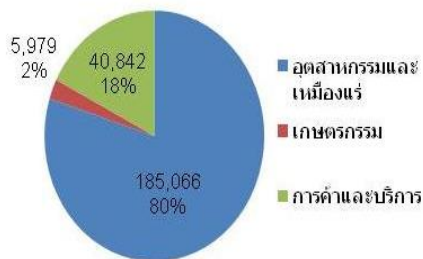
จากสถานการณ์ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม ซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ขณะเดียวกันความต้องการใช้น้ำเพื่อ กิจกรรมต่าง ๆ มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน เมื่อมาพิจารณาถึงมาตรการในการ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของรัฐบาลที่ผ่านมา พบว่า กระบวนการตัดสินใจ ของภาครัฐ (ปี พ.ศ. 2548) คือ พยายามจัดหาน้ำให้มีปริมาณเพียงพอในการผลิต น้ำประปาเพื่อชุมชนจะไม่ได้ได้รับความเดือดร้อนเป็นลำดับแรก และจัดหาน้ำให้กับ ภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ และมีผลต่อภาวการณ์จ้างแรงงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมากให้สามารถดำเนินการ ต่อไปได้ โดยการลดการระบายน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่มีอยู่ลงลำน้ำคลองใหญ่ จังหวัด ระยอง ส่งผลให้กลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่โครงการชลประทานบ้านค่ายไม่ได้รับน้ำ (ถึงแม้ว่าจะมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าว่าไม่สามารถส่งน้ำให้ได้) และไม่มีน้ำไหลล้น ฝ่ายที่ไปช่วยเหลือเพียงสภาพลำน้ำในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบริเวณปาก แม่น้ำระยอง ผลกระทบที่ตามมาทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วย กับการตัดสินใจและการดำเนินงานของภาครัฐ เป็นต้นเหตุทำให้ชาวระยองในพื้นที่ เกิดความไม่ไว้วางใจในภาครัฐและฝังใจมาจนถึงปัจจุบัน

เดิมที่จังหวัดระยงมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สมดุลกันมาก ในระหว่าง 3 สาขากการผลิตคือ ภาคเกษตรกรรม (สัดส่วนประมาณร้อยละ 35) ภาคบริการ (สัดส่วนประมาณร้อยละ 36) และภาคอุตสาหกรรม (สัดส่วนประมาณร้อยละ 29) หรือเรียกว่า “เศรษฐกิจสามขา” ดังรูปที่ 5-1 ในช่วงเวลา 25 ปีต่อมาเปลี่ยนเป็น “เศรษฐกิจขาเดียว” ดังรูปที่ 5-2

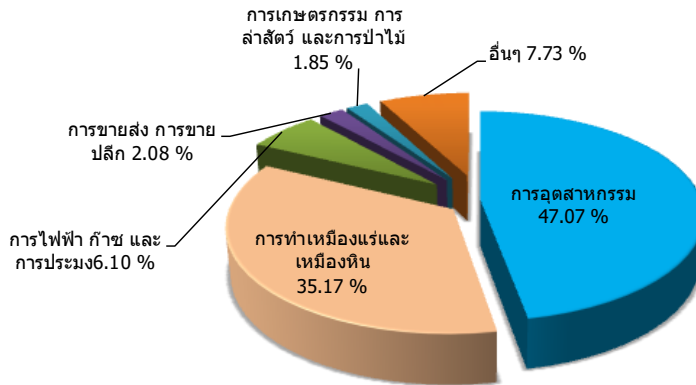
รูปที่ 4-1 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดระยงในปี 2524

รูปที่ 4-2 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัดระยงในปี 2549

ภาพรวมของเศรษฐกิจจังหวัดระยงถือว่าเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรม ศูนย์กลางด้านเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน จากรายงานของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยง ในปีพ.ศ. 2549 จังหวัดระยงมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์ (GPP.) ตามราคาประจำปี 527,366 ล้านบาท มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (Per capita GPP.X) 996,079 บาท สาขากการผลิตที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมากที่สุดคือ สาขาอุตสาหกรรม ซึ่งมีมูลค่าการผลิตในปีพ.ศ. 2549 จำนวน 248,231

ล้านบาท (ร้อยละ 47.07 ของมูลค่าทั้งหมด) รองลงมาคือสาขาเหมืองแร่และเหมืองหิน ซึ่งมีมูลค่าการผลิตจำนวน 185,475 ล้านบาท (ร้อยละ 35.17) และการไฟฟ้า ก๊าซ และการประปามูลค่าการผลิตจำนวน 32,169 ล้านบาท (ร้อยละ 6.10) โดยมีรายละเอียดดังรูปที่

ที่มา: ข้อมูลเศรษฐกิจการค้า จังหวัดระยอง ปี 2549

รูปที่ 4-3 ผลิตภัณฑ์มวลรวม(GPP.) แต่ละสาขาในปีพ.ศ. 2549

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ารายได้ของจังหวัดไม่ว่าจะเป็นจากภาคอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยวและการเกษตร ล้วนเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับ “น้ำ” ทั้งหมดทั้งสิ้น

ผลกระทบของวิกฤตน้ำระยองต่อภาคเกษตร

คนระยองในพื้นที่จำนวนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมและปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีสำคัญของจังหวัดระยองมากมาย อันได้แก่ ข้าว พืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง สับปะรด ไม้ผล/ไม้ยืนต้น เช่น มะพร้าว ยางพารา เงาะ ทุเรียน เป็นต้น โดยปลูกอ้อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.96 ของพื้นที่เกษตร รองลงมา คือ มันสำปะหลังและสับปะรด คิดเป็นร้อยละ 20.18 และ 18.90 ของพื้นที่ ตามลำดับ

ตารางที่ 4-1 จำนวนพื้นที่เพาะปลูกของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในจังหวัดระยอง

ชนิดพืช	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)			พื้นที่เพาะปลูก (ร้อยละ)		
	ในเขตชลประทาน ^{1/}	นอกเขตชลประทาน	รวม	ในเขตชลประทาน ^{1/}	นอกเขตชลประทาน	รวม
1. ข้าว	123,150.99	96,103.38	219,254.37	6.73	5.25	11.93
2. พืชไร่						
- อ้อย	-	438,351.64	438,351.64	-	23.96	23.96
- มันสำปะหลัง	-	369,069.61	369,069.61	-	20.17	20.17
- สับปะรด	-	346,069.61	346,069.61	-	18.91	18.91
3. ไม้ผล/ไม้ยืนต้น						
- มะพร้าว	14,831.83	80,769.64	95,601.47	0.81	4.41	5.22
- ยางพารา	53,549.51	113,976.40	167,525.91	2.93	6.23	9.16
- เงาะ	40,723.01	74,209.92	114,932.93	2.23	4.06	6.28
- ทุเรียน	17,917.97	58,245.29	76,163.26	0.98	3.18	4.16
4. พืชผัก	-	-	-	-	-	-
5. การเกษตรด้านอื่นๆ	876.68	1,930.47	2,807.15	0.05	0.11	0.15
รวม	251,050.00	1,578,797.21	1,829,847.21	13.72	86.28	100.00

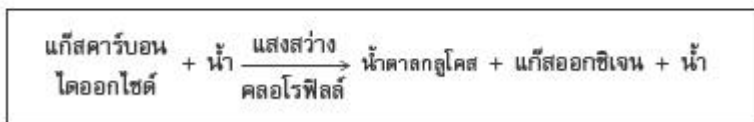
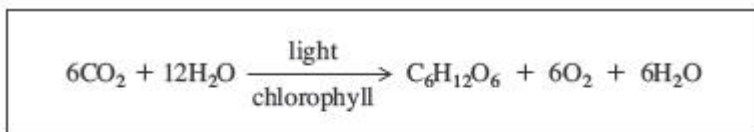
หมายเหตุ: ^{1/} ไม่รวมพื้นที่ของโครงการขนาดเล็ก

ที่มา: 1. ข้อมูลการใช้ที่ดินปัจจุบัน

2. ข้อมูลสถิติการปลูกพืช ปี 2543/44 กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร

3. โครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก กรมทรัพยากรน้ำ

น้ำเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตของพืช โดยเฉพาะกระบวนการสังเคราะห์แสง(photosynthesis) ของพืชซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้พืชเจริญเติบโตและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของพืช ในพืชจะมีคลอโรฟิลล์ที่ทำหน้าที่ดูดกลืนพลังงานแสงจากดวงอาทิตย์มาใช้ในการสร้างอาหารและจำเป็นต้องใช้น้ำและแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นสารอนินทรีย์โมเลกุลเล็กมาใช้ในการกระบวนการสังเคราะห์แสงด้วยดังสมการรูปที่

รูปที่ 4-4 สมการเคมีแสดงการเกิดกระบวนการสังเคราะห์แสง(photosynthesis)

จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น เห็นว่า น้ำเป็นปัจจัยสำคัญของพืช ดังนั้นเมื่อเกิดวิกฤตขาดแคลนน้ำในพื้นที่จังหวัดระยองซึ่งประชาชนนั้นประกอบอาชีพเกษตรและครอบครองพื้นที่สวน ไร่ นา เป็นส่วนใหญ่จึงเกิดปัญหาตามมา สำหรับชาวสวนผลไม้แล้ววิกฤตน้ำเป็นสิ่งที่ชาวสวนผลไม้วิตกกังวล และต้องการหลีกเลี่ยงเป็นอย่างยิ่ง เพราะการลงทุนในสวนผลไม้แต่ละแห่งนั้นมีมูลค่าสูง และต้องอดทนรอเป็นเวลานานกว่าจะเห็นผล ทำให้ชาวสวนยอมลงทุนขุดสระน้ำในไร่ของตนเองหรือซื้อน้ำจากรถบรรทุกมารดต้นไม้ในช่วงวิกฤต ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น มีผลกระทบต่อการส่งออก และไม่เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ระยองในอดีตเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งการเกษตร การชลประทาน และทรัพยากรธรรมชาติ หลังจากช่วงทศวรรษที่ 2520 ก็เปลี่ยนไปเมื่อรัฐบาลได้กำหนดแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกระยะที่ 1 (พ.ศ. 2524-2537) ต่อเนื่องมาระยะที่ 2 (พ.ศ. 2538-2548) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดลดน้อยลงและไม่เพียงพอต่อความต้องการ เมื่อเกิดวิกฤตในช่วงปีพ.ศ. 2548 ในพื้นที่จังหวัดระยองได้ส่งผลกระทบต่อด้านเกษตร โดยเฉพาะ ข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชที่มีความต้องการน้ำสูงเป็นอันดับต้นๆ ดังตารางที่ 4-1 และส่งผลกระทบไปถึงการค้าทางเศรษฐกิจทำให้ทุรตัวลงตามไปด้วย ถึงแม้ว่า อาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยองจะไม่สร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้กับจังหวัดไม่มากนักโดยเปรียบเทียบรายได้ แต่ก็ยังเป็นอาชีพแบบพออยู่พอกินของชาวระยองท้องถิ่นซึ่งบรรพบุรุษส่วนใหญ่เป็นเจ้าของพื้นที่สวนไร่นา พื้นที่สร้างอ่างเก็บน้ำจำนวนมากถูกเวนคืนมาจากประชาชนเจ้าของพื้นที่เพื่อสร้างแหล่งน้ำเพื่อการชลประทาน แต่ประชาชนในพื้นที่ชลประทานที่มีคลองชลประทานผ่านบางแห่งกลับไม่มีน้ำเพราะต้องกั้นน้ำไว้เพื่อส่งให้โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจึงถูกใช้เป็นแหล่งน้ำดิบราคาถูกป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมที่สร้างผลกำไรจำนวนมหาศาลแก่ภาคอุตสาหกรรม ตามลำพังนั้นน้ำที่ใช้ในการเกษตรและภาคประชาชน ในบางปีไม่ค่อยจะเพียงพออยู่แล้ว โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง (กุมภาพันธ์- เมษายน) ในพื้นที่จะเกิดปัญหาน้ำท่วมอ่าง เกษตรกรในเขตระยองจำนวนมากต้องสั่งซื้อน้ำจากรถน้ำเพื่อใช้สอย และเพื่อรดน้ำในสวนทุเรียนซึ่งเป็นพืชที่ต้องใช้น้ำเป็นจำนวนมาก

อีกสาเหตุของการขยายนิคมอุตสาหกรรมที่มีจำนวนมากขึ้นที่ต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมากในขณะที่ทรัพยากรน้ำมีอย่างจำกัด ดังนั้นจึงเกิด

การแย่งชิงกันระหว่างภาคเกษตรและอุตสาหกรรม รวมทั้งภาคเกษตรและภาครัฐด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดวิกฤตการขาดแคลนน้ำในพื้นที่จังหวัดระยองเกิดขึ้นชลประทานในฐานะผู้ดูแลและจัดสรร ให้กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้ออกมาบริหารจัดการน้ำด้วยการประเมินสถานการณ์น้ำล่วงหน้าและได้มีการแจ้งเตือนให้กับเกษตรกรในพื้นที่โครงการชลประทานฝ่ายบ้านค่ายทราบเพื่อให้ลดการเพาะปลูกแจ้งเตือนไปยังกลุ่มผู้ใช้น้ำรายอื่นๆ ให้มีการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม เก็บกักน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดและ เฝ้าติดตามสถานการณ์น้ำอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4-2 ความต้องการน้ำของพืช (เปรียบเทียบกับอัตราส่วนการคายน้ำ)

รายชื่อ	ความต้องการน้ำของพืช (เปรียบเทียบกับอัตราส่วนการคายน้ำ)	
	เรโซการคายน้ำ	ประสิทธิภาพการคายน้ำ
ข้าวฟ่าง	300	3.33
ข้าวเจ้า	811	1.23
ข้าวสาลี	500	2.00
มันฝรั่ง	499	2.00
อ้อย	212	4.73

ที่มา : คู่มือเกษตรชลประทาน กรมชลประทาน (สุรีย์ สอนสมบูรณ์)

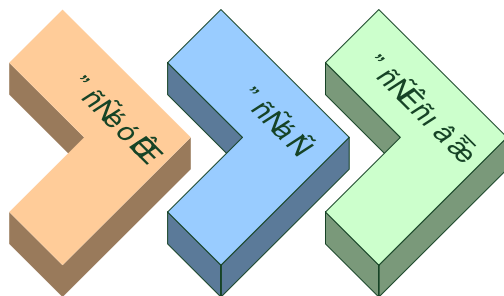
ผลกระทบของวิกฤตน้ำระยองต่อภาคอุตสาหกรรม

แผนของการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเริ่มก่อรูปความคิดขึ้นในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520- 2524) และปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นเมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้บรรจุแผนการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525- 2529) ในแผนการพัฒนานับนี้ รัฐบาลมีความมุ่งหมายในการพัฒนาเพื่อจะทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก อันประกอบด้วย ชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลางความเจริญและเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลักของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2526: หน้า 5) แผนการพัฒนาดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งโดยทั่วไปรู้จักกันในนามของ “โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development Program)”

แผนพัฒนาฯ ที่รัฐบาลและนักเทคโนโลยีไทยได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมานั้น เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ¹⁰

- 1) **แรงผลัก** คือ ความพยายามในการลดปัญหาการกระจุกตัวของความเจริญในเขตกรุงเทพมหานคร จึงต้องควรกระจายความเติบโตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยทางเลือกพัฒนาพื้นที่เฉพาะจำนวน 5 พื้นที่ คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คือ พื้นที่ทะเลตะวันตก พื้นที่ภาคเหนือตอนบน คือ พื้นที่ทะเลตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และคือ พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้
- 2) **แรงดึง** คือ ความได้เปรียบของภาคตะวันออกในแง่เป็นเมืองชายทะเลที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่เหมาะกับการสร้างท่าเรือน้ำลึกและการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยซึ่งมีการพัฒนาและการนำมาขึ้นฝั่งที่บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง
- 3) **แรงกระตุ้น** คือ การเก็งกำไรจากการพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการและโอกาสในการกู้ยืมจากต่างประเทศอันเป็นเงื่อนไขเอื้ออำนวยที่สำคัญควบคู่ไปกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการย้ายฐานการผลิตของผู้ลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาสู่ประเทศไทย อันเนื่องจากผลกระทบของข้อตกลงพลาซ่า (Plaza Accord) ส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องปรับอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินเยนสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าส่งออกของญี่ปุ่นในตลาดโลกพุ่งขึ้นตามไปด้วย นักลงทุนจึงต้องย้ายฐานการผลิตบางส่วนไปประเทศอื่นๆ เพื่อลดต้นทุนการผลิต

¹⁰ เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ, 2551. อนาคตระยอง เส้นทางสู่สังคมคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

รูปที่ 4-5 ปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยของแผนพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่
ชายฝั่งทะเลตะวันออก

สิ่งสำคัญคือ ภาคอุตสาหกรรมนำมาซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและน้ำมีความสำคัญและจำเป็นต่อภาคอุตสาหกรรมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานต้องการใช้น้ำทุกวันและไม่สามารถขาดน้ำได้ แนวโน้มที่ตามมาคือ การใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมที่ต้องเพิ่มมากตามด้วย

จากภาวะการขาดแคลนน้ำในอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลและดอกกราย ในปี 2548 ซึ่งเป็นแหล่งน้ำต้นทุนที่สำคัญของภาคอุตสาหกรรมภาคตะวันออก ทั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และนิคมภาคตะวันออก โดยเฉพาะกลุ่มปิโตรเคมีและกลุ่มพลังงาน ที่ต้องอาศัยน้ำเพื่อการผลิตเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่เพียงพอต่อการผลิต จึงได้รับผลกระทบกันทั่วหน้า สำหรับโรงงานที่ไม่มีพื้นที่ในการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำต้องใช้วิธีวิ่งซื้อน้ำจากภาคเอกชนมาสำรองไว้ ถึงแม้ว่าต้นทุนจะแพงขึ้นก็ตามเพราะทางโรงงานไม่มั่นใจกับการช่วยเหลือของรัฐในเรื่องการสูบน้ำจากบ่อบาดาลว่าจะช่วยเหลือได้ จึงคิดว่า “ช่วยตัวเอง” ก่อนจะดีกว่า ลดความเสี่ยงเพราะหากน้ำขาดจนต้องลดกำลังการผลิตหรืออาจถึงกับต้องหยุดเดินเครื่องความเสียหายอาจมากกว่านี้

จากข้อมูลในปีพ.ศ. 2548 อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ กลุ่มปิโตรเคมีและกลุ่มพลังงาน ที่อาศัยน้ำเพื่อการผลิตเป็นจำนวนมาก โดยมีรายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ กว่า 11 บริษัท ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ประกอบด้วยบริษัท วีนีไทย จำกัด (มหาชน) หรือ VNT บริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) หรือ NPC บริษัท ไทยโอเลฟินส์ จำกัด (มหาชน) หรือ TOC บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) หรือ TPC บริษัท อะโรเมติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) หรือ ATC บริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) หรือ TPI บริษัท โกลว์พลังงาน จำกัด (มหาชน) หรือ GLOW บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) หรือ PTT บริษัท ระยองเพียวริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน) หรือ RPC บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) หรือ SCC และบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) หรือ EASTW

จากข้อมูลแหล่งข่าวที่ได้สำรวจทางภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตน้ำสรุปได้ดังนี้¹¹

- บริษัท โกลว์ พลังงาน จำกัด (มหาชน) หรือ GLOW เปิดเผยว่า ปัญหาระยะแล้งอาจส่งผลกระทบกับบริษัทได้หากปริมาณน้ำที่มีอยู่ยังไม่เพิ่มขึ้น หลังจากที่มีการนิคมอุตสาหกรรม ได้ส่งจดหมายขอความร่วมมือให้บริษัท ประหยัดน้ำในการผลิต ประมาณร้อยละ 40 แต่กรณีดังกล่าวไม่สามารถลดปริมาณการใช้น้ำลงได้ เนื่องจากธุรกิจของบริษัทมีกำลังการผลิตไฟฟ้า 1,670 เมกกะวัตต์ ต้องใช้น้ำ 897 ตันต่อชั่วโมง น้ำบริสุทธิ์ 2,610 ตัน

¹¹ ข้อมูลหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 21 มิถุนายน 2548 [online] available from

http://www.ftiplastic.com/new/en/news_detail.php?WId=48

ต่อชั่วโมงและน้ำที่ปราศจากแร่ธาตุ 1,010 ตันต่อชั่วโมง ดังนั้นหากขาดแคลนน้ำจะส่งผลกระทบต่อการผลิตของบริษัทแน่นอน

- บริษัท ไทยโอเลฟินส์ จำกัด (มหาชน) หรือ TOC เปิดเผยว่า ขณะนี้บริษัทเดินเครื่องผลิตร้อยละ 100 โดยมีกำลังการผลิตเอทิลีน 685,000 ตันต่อปี และโพรพิลีน 250,000 ตันต่อปี ถึงแม้ว่าบริษัทจะประหยัดน้ำเฉลี่ยร้อยละ 10 ก็ตามแต่บริษัทได้นำน้ำเสียที่ได้จากกระบวนการผลิตมาทดแทน ประกอบกับรัฐบาลทำฝนหลวงเพิ่มขึ้น หากภายใน 2-3 เดือนข้างหน้า ฝนยังไม่ตกบริษัทอาจต้องลดกำลังการผลิตลง เนื่องจากปัจจุบัน TOC มีโรงผลิตโอเลฟินส์ 2 แห่ง ดังนั้นหากหยุดกำลังการผลิตโรงใดโรงหนึ่งอีกโรงยังเดินเครื่องได้ 100 เปอร์เซ็นต์ อาจส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของบริษัทได้
- บริษัท อะโรเมติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) หรือ ATC เปิดเผยว่าหาก EASWT หยุดการจ่ายน้ำลงร้อยละ 40 บริษัทจะนำน้ำเสียที่ได้จากกระบวนการผลิตประมาณ 30-40 ลบ.ม.ต่อชั่วโมง ซึ่งใกล้เคียงกับปริมาณน้ำดิบที่ GLOW จ่ายให้ ATC มาใช้ในการผลิต ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องลดกำลังการผลิตลงเดิมมีผลิตอยู่ประมาณ 2 ล้านตันต่อปี อย่างไรก็ตามบริษัทเห็นว่าการใช้น้ำในกระบวนการผลิตไม่มากนักเมื่อเทียบกับโรงงานอื่นๆ
- ปตท. กล่าวว่า ขณะนี้กลุ่มปตท. กำลังหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่แต่จะมีการลดกำลังการผลิตลงหรือไม่ยังไม่สามารถบอกได้ อย่างไรก็ตามบริษัทจะประสานไปยังภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการทำฝนเทียมหรือการจัดหาน้ำมาช่วยเหลือ
- บริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) หรือ TPI กล่าวถึงสถานการณ์ภัยแล้งโดยยอมรับว่าเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงและต้อง

ระมัดระวังเรื่องการใช้น้ำมากขึ้น สำหรับเครื่องที่พีไอถือว่ายังไม่ได้รับ
กระทบเพราะตลอดช่วง 3-4 เดือนที่ผ่านมาบริษัทได้ร่วมมือกับกรม
ชลประทานเพื่อใช้ระบบการจัดการน้ำรูปแบบต่างๆ รองรับปัญหาดังกล่าว โดยในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมาบริษัทในเครื่องที่พีไอมีการลดการใช้น้ำลงประมาณร้อยละ 10 ด้วยวิธีการบริหารจัดการ และยืนยันว่าไม่มีผลกระทบต่อกำลังการผลิต และรายได้ของบริษัทแต่อย่างใด

- บริษัท ระยองเพียวริฟายเออร์ จำกัด (มหาชน) หรือ RPC กล่าวว่า บริษัทมีแผนการจัดหาน้ำเพื่อรองรับปัญหาการขาดแคลนน้ไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรถบรรทุกน้ำ หรือการจัดหาแหล่งน้ำอื่นๆ สำหรับสถานการณ์ล่าสุดกำลังการผลิตของบริษัท ยังไม่ได้รับผลกระทบและคงเดินเครื่องตามปกติ เพราะการผลิตต่อวันบริษัทใช้น้ำเพียงแค่ 100 ลบ.ม. เท่านั้น ซึ่งถือว่าน้อยมาก เมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ "ช่วงนี้ถือว่าไม่กระทบ เพียงแต่น้ำเป็นห่วงตรงที่ปริมาณน้ำ ตามแหล่งน้ำต่างๆมีจำนวนลดลงมากกว่าปีก่อนค่อนข้างมาก ทำให้จึงต้องเตรียมความพร้อมไว้ก่อนและเชื่อว่าทุกอย่างน่าจะดีขึ้น "
- บริษัท EGCOMP กล่าวว่า ปัญหาระภัยแล้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานบริษัท เนื่องจากได้ประสานงานกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ .) แล้ว และเชื่อว่าปัญหาดังกล่าว น่าจะได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เนื่องจากปัจจุบันได้มีการทำฝนเทียมเพื่อช่วยเพิ่มปริมาณน้ำในเขื่อน ประกอบกับเริ่มเข้าช่วงหน้าฝนแล้ว

ตารางที่ 4-3 ผลกระทบของวิกฤตน้ำต่อโรงงานอุตสาหกรรม

ที่มา: การศึกษาโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่พร้อมระบบ สนับสนุนการตัดสินใจและกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551

โรงงานต่างๆ ในพื้นที่ได้มีการเตรียมแผนสำรองน้ำเพื่อช่วยเหลือตัวเอง บางก็เตรียมเรือสำหรับบรรทุกน้ำดิบจากกรุงเทพฯ ล่าละแสนกว่าลิตรเพื่อสำรองใช้ภายในโรงงานและบริษัทในเครือ และจากแหล่งข่าวที่ได้สังเกตการณ์ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ทุกโรงงานได้ตื่นตัวในการนำน้ำและหาแหล่งน้ำ เนื่องจากประเมินว่า ปริมาณน้ำสำรองที่มีอยู่ในแหล่งน้ำต่างๆ ใช้ได้เพียง 40 วันเท่านั้น แหล่งข่าวในกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมมาบตาพุด เปิดเผยว่าปัจจุบันแต่ละโรงงานมีการวิ่งหาแหล่งน้ำของชาวบ้าน และติดต่อซื้อน้ำไว้ใช้ในโรงงานกันอย่างจ้าละหวั่น ตกโรงงานละ 80 เทียวดต่อวัน เทียวละ 1,200 ลิตร บางโรงงานที่ยังหาแหล่งน้ำไม่ได้ ก็เป็นช่องทางของชาวบ้านและผู้ประกอบการขายน้ำวิ่งเข้าไปติดต่อโรงงานโดยตรง มีบางรายมีการเรียกเก็บเงินค่ามัดจำก่อนส่งน้ำให้สูงถึง 3 ล้านบาท ทำให้โรงงานที่ประสบเหตุดังกล่าวต้องอยู่ในภาวะจำยอม เพื่อจะได้เดินเครื่องผลิตกันต่อไป แม้บางครั้งน้ำที่ซื้อมาจะเป็นน้ำกร่อยก็ตาม แต่ก็จำเป็นต้องซื้อ¹²

¹² เวปบอร์ด ค้นหาเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2552 [online] available from

http://www.thaiwi.com/webboard/archive.php/o_t_t_10870__start_90__index.html

วิกฤติน้ำรุกคืบ

จากเหตุการณ์วิกฤตน้ำแล้งในจังหวัดระยอง ทำให้เกิดโครงการต่างๆ มากมาย เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งโครงการที่สามารถนำมาใช้ได้และใช้ไม่ได้ตามกัน ในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงวาระของ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ อธิบดีรองนายกรัฐมนตรี ที่คอยเฝ้าระวัง ดูแลและสั่งการหาทางออกเพื่อแก้ไขวิกฤตนี้ และให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า ฝนจะตกหรือไม่ตกไม่สนใจ นโยบายรัฐบาลชัดเจนว่าภาคอุตสาหกรรมจะต้องมีน้ำโดยไม่ต้องลดกำลังการผลิต เป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดหาน้ำมาให้ได้เร่งด่วนโดยไม่ต้อง เป็นการระต่อภาคเอกชน [?] **รัฐบาลไม่มีนโยบายให้ภาคอุตสาหกรรมลดกำลังการผลิต เราอุตสาหกิจต้องการลงทุนจากต่างประเทศ การเกิดข่าวนี้อันตรายต่อประเทศมาก หน้าที่ของทุกคนทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด และอีสท์วอเตอร์ คือดูแลจัดหาน้ำให้ผู้ที่มาลงทุนทุกคนต้องเอาหัวเป็นประกันไปเลยว่าต้องทำให้ได้**¹³

การประกาศกร้าวของท่านอธิบดีรองนายกฯ ทำให้เกิดมาตรการหรือแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออกแบบฉุกเฉินอยู่ 3 ระยะ โดยการดำเนินงานของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรการฉุกเฉิน (ระยะสั้น)

¹³บุญทอง สะดวก คณะทำงานศึกษารูปแบบการจัดการน้ำ: ผันน้ำภาคตะวันออกเพื่อใคร สำนักข่าวประชาธรรม ประจำวันที่ 14 สิงหาคม 2548 [online] available from http://www.prachatham.com/?code=a_14082005_01

บริหารจัดการน้ำต้นทุนให้เพียงพอต่อความต้องการให้น้ำของทุกภาคส่วนในพื้นที่ อาทิ ภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม โดยไม่มีปัญหาเป็นระยะเวลา 200 วัน จนกว่าสถานการณ์จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ โดยมีหลักการอยู่ที่การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนให้ได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 5 แสนลูกบาศก์เมตร ประกอบด้วย

- **การผันน้ำจากแม่น้ำระยองมาใช้ประโยชน์** – โดยสร้างท่อส่งน้ำเพื่อผันน้ำจากแม่น้ำระยอง– มาบข่ามาใช้ประโยชน์ 2 เส้น เพื่อต่อเข้าระบบส่งต่อให้นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยเส้นที่หนึ่งจะอยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการโดยบริษัท อีสท์วอเตอร์ จำกัด (มหาชน) ระยะทางประมาณ 18.50 ก.ม. ซึ่งคาดว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จภายในกลางเดือนกรกฎาคม 2549 เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำ ได้วันละ 1.2 แสนลูกบาศก์เมตรต่อวัน ส่วนท่อส่งน้ำอีกเส้นจะอยู่ในความรับผิดชอบของจังหวัดและกรมชลประทาน โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำได้วันละ 1 แสนลูกบาศก์เมตร (ไม่ได้กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จ)
- **การขุดเจาะบ่อบาดาล** – ได้มีการสั่งการให้เร่งขุดเจาะบ่อบาดาลโดยให้กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แล้วเสร็จภายในสิ้นเดือนกรกฎาคม 2548 โดยคาดว่าจะสามารถเพิ่มปริมาณน้ำได้ 1.5- 1.8 แสนลูกบาศก์เมตรต่อวัน
- **การทำฝนเทียม** – เพิ่มประสิทธิภาพการทำฝนเทียม ให้ได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 3-4 แสนลูกบาศก์เมตร

มาตรการเร่งด่วน

จัดทำ ระบบการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำ ลำคัญ 4 แห่ง คือ จากอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลมายังอ่างเก็บน้ำดอกกรายและจากอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ มายังอ่างเก็บน้ำประแสร์ เพื่อสร้างระบบการเก็บน้ำในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการขออนุมัติงบประมาณ จากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำโครงการก่อสร้างท่อส่งน้ำเพิ่มเติมอีก 2 ท่อ คือ

1) โครงการก่อสร้างท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายไปอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล

ดำเนินการขุดลอกคลองในอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำและรองรับสถานการณ์ หากมีความจำเป็นต้องนำน้ำต้นทุนขึ้นมาใช้จะสามารถสูบน้ำเพิ่มขึ้นได้อีก 10 ล้านลูกบาศก์เมตร และวางท่อผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายไปอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ขนาดท่อ 1,200 ม.ม. ระยะทาง 6 ก.ม. ส่งน้ำได้ 40 ล้านลบ.ม./ปีดำเนินการโดยบริษัท อีสท์วอเตอร์ จำกัด (มหาชน) ขณะนี้ดำเนินการแล้วเสร็จแล้ว

2) โครงการก่อสร้างท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์ไปอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่

โครงการผันน้ำจากพื้นที่จังหวัดจันทบุรีไปยังแหล่งเก็บกักน้ำจังหวัดระยองจะเป็นการวางระบบท่อผันน้ำพร้อมอาคารประกอบจากคลองวังโตนดจังหวัดจันทบุรี ไปยังอ่างเก็บน้ำประแสร์ จังหวัดระยอง ประกอบด้วย การก่อสร้างสถานีสูบน้ำที่บ้านวังประดู่ อ.แก่งหางแมว จ.จันทบุรี พร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำ 9 เครื่อง มีอัตราการสูบรวม 5 ลบ.ม.ต่อวินาที โดยจะสูบน้ำจากคลองวังโตนด จ.จันทบุรี ในช่วงฤดูฝน ที่น้ำมีปริมาณสูงเข้าสู่ระบบท่อผันน้ำ วางระบบท่อผันน้ำ โดยแนวท่อจะเริ่มจากสถานีสูบน้ำบ้านวังประดู่ วางขนานไปตามทางหลวงชนบท ผ่านชุมชนต่าง ๆ ไปจนปล่อยน้ำลงอ่างเก็บน้ำประแสร์ รวมความยาวทั้งสิ้น 45.697 ก.ม.

แผนที่แสดงแนวท่อส่งน้ำจากเขื่อนชลองใหญ่ (อ่างชลองใหญ่) ไปยังพื้นที่เชียงใหม่ (เชียงใหม่) ผ่านพื้นที่อำเภอฝาง (อำเภอฝาง) และอำเภอแม่ออน (อำเภอแม่ออน) โดยมีเส้นทางหลักที่แสดงด้วยเส้นสีแดงและเส้นสีน้ำเงิน

จุดเริ่มต้น: เขื่อนชลองใหญ่ (อ่างชลองใหญ่)

เส้นทางหลัก: ผ่านอำเภอฝาง (อำเภอฝาง) และอำเภอแม่ออน (อำเภอแม่ออน)

จุดปลายทาง: เชียงใหม่ (เชียงใหม่)

หมายเหตุ: เส้นทางนี้ยังอยู่ภายใต้การพิจารณาและอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ทั้งนี้การวางท่อส่งน้ำทั้ง 4 แห่ง ที่เพิ่มขึ้นแล้วยังมีเป้าหมายที่จะผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำทุกอ่างมารวมไว้ที่อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลให้มากที่สุด เนื่องจากมีขนาดความจุอ่างมากกว่าแห่งอื่น โดยจะมีการนำเสนอต่อ ครม.ให้พิจารณา และตั้งเป้าหมายให้แล้วเสร็จภายในต้นปี 2549 อย่างไรก็ตาม ในส่วนของงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการก่อสร้าง คาดว่าจะขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนก่อน และจะมีการหักค่าใช้จ่ายจากปริมาณน้ำที่ใช้นอนาคต

นอกเหนือจากการก่อสร้างท่อผันน้ำในส่วนของอ่างสำคัญทั้ง 4 แห่งแล้ว ยังจะมีการจัดทำประตูปิดเปิดน้ำบริเวณด้านปากแม่น้ำระยอง เพื่อรักษาปริมาณน้ำในแม่น้ำให้มีระดับที่สูงเพียงพอต่อการสูบน้ำไปใช้ในพื้นที่ต่างๆ อีกด้วย

มาตรการระยะกลาง

ภายหลังจากที่ได้มีการจัดทำประตูปิดเปิดน้ำของปากแม่น้ำระยองเรียบร้อยแล้ว พร้อมกับการขุดลอกคูคลอง ก็จะมี การจัดทำโครงการฝายยางขึ้นตามจุดต่างๆ ของแม่น้ำ ที่มีลักษณะคล้ายเป็นล้นชักควบคุมปริมาณการใช้น้ำอีกทาง (โดยขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการศึกษาข้อมูลของกรมชลประทาน)

มาตรการระยะยาว

นอกเหนือจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแห่งใหม่ อีก 3-4 แห่ง แล้วยังจะมีการจัดทำโครงการต่อท่อส่งน้ำความยาว 300 กิโลเมตร จากสตริงน้ำซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าภายใต้ความร่วมมือระหว่างกัมพูชาและไทย เข้ามาในพื้นที่อีกด้วย

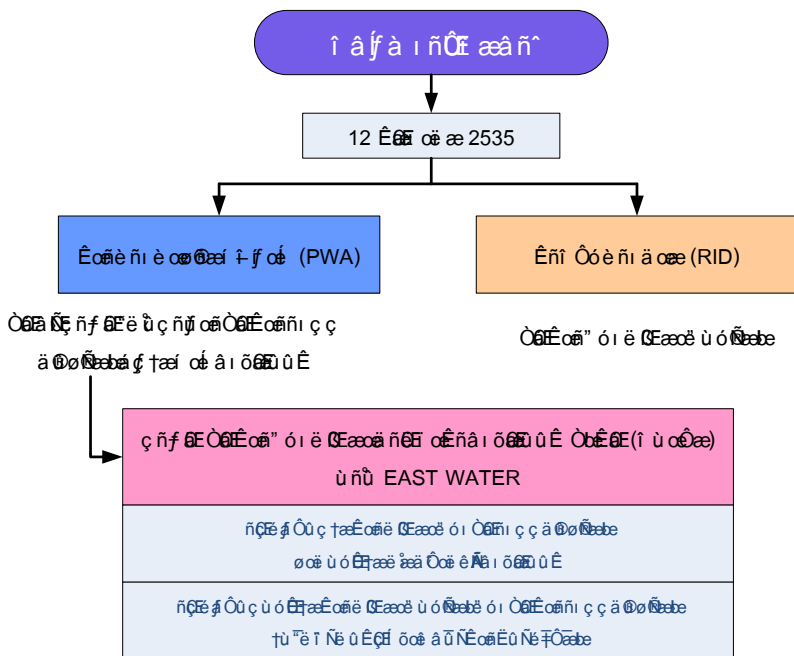

การบริหารน้ำในรูปแบบภาคเอกชน

รัฐบาลมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2535 ให้จัดตั้งบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (หรือ East Water) โดยมีการประกาศส่วนภูมิภาคถือหุ้นร้อยละ 100 เพื่อรับผิดชอบในการพัฒนาและจัดระบบท่อส่งน้ำสายหลักเพียงหน่วยงานเดียวในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออก และรับผิดชอบหลักในการพัฒนาแหล่งน้ำและจัดการระบบท่อส่งน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้น้ำ โดยทำสัญญาการบริหารและการดำเนินการระบบท่อส่งน้ำสายหลักในภาคตะวันออกกับกระทรวงการคลัง เป็นระยะเวลา 30 ปี ต่อมาในปีพ.ศ. 2539 บริษัทฯ ได้แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน และได้ดำเนินการเสนอขายหุ้นสามัญของบริษัทฯ แก่นักลงทุนทั่วไป และยื่นจดทะเบียนหลักทรัพ์แห่งประเทศไทยในปีพ.ศ. 2540

นอกเหนือจากการจัดตั้งบริษัท อีสท์วอเตอร์ ขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกแล้ว ยังมีกลไกการบริหารจัดการน้ำภายใต้คณะอนุกรรมการลุ่มน้ำ ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละลุ่มน้ำ กรรมการในคณะกรรมการลุ่มน้ำคัดเลือกมาจากข้าราชการ ผู้แทนรัฐวิสาหกิจ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการใช้ทรัพยากรน้ำ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรืออาศัยอยู่ในลุ่มน้ำ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกต

ว่า ระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีดังกล่าว ได้รวบรวมอำนาจการวางแผนการจัดการน้ำไว้ที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ดังกรณีการจัดการน้ำในยามวิกฤตในพื้นที่ภาคตะวันออก ในช่วงปีพ.ศ. 2548 และจากสัดส่วนของคณะกรรมการลุ่มน้ำพบว่า มีสัดส่วนของกรรมการจากภาคประชาชนน้อยมาก จนส่งผลให้มติที่ประชุมอนุกรรมการมีโอกาสเป็นไปได้ในทางตรงกันข้ามกับความต้องการของภาคประชาชนที่ต้องการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และบริหารจัดการน้ำบนแนวคิดความพอเพียง

รูปที่ 4-6 ความเป็นมาของบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด

บริษัท อีสท์วอเตอร์ เป็นภาคเอกชนหลักที่จัดหาน้ำให้กับนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก ดังนั้น เมื่อโรงงานอุตสาหกรรมเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ อีสท์วอเตอร์ จึงโดนรุมจากภาคอุตสาหกรรมเป็นอันดับแรก ซึ่งอีสท์วอเตอร์ เป็นผู้ที่มีข้อมูลทั้งหมดว่า ในแต่ละปีโรงงานอุตสาหกรรมต้องการใช้ปริมาณน้ำรวมเท่าไร และปริมาณน้ำในแหล่งน้ำแต่ละแห่งมีเพียงพอหรือไม่ และข้อมูลที่น้ำสนใจนั้นก็ก็คือ แหล่งน้ำใหญ่ที่สำคัญที่สุดของนิคมอุตสาหกรรมตะวันออกนั้น คือ อ่างเก็บน้ำบางพระ จ. ชลบุรี ซึ่งปกติมีความจุน้ำถึง 117 ล้านลูกบาศก์เมตร แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา น้ำในอ่างเก็บน้ำบางพระก็แห้งเหือดลงเรื่อยๆ จากปัญหาภัยแล้ง และน้ำฝนไม่ตกลงในอ่าง จึงมีต้องไปนำน้ำจากแหล่งน้ำใกล้เคียงคือ อ่างเก็บน้ำดอกกรายและอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล มาให้โรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกใช้แทน

จากการขยายตัวเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหาตามมาก็คือ น้ำที่นำมาใช้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการในการใช้น้ำที่มีมากขึ้นทุกขณะ จึงต้องมีนโยบายการนำน้ำจากลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อป้อนสู่อุตสาหกรรมเป็นหลักการหรือกฎที่เรียกว่า “กลไกแห่งความต้องการ” หรือเรียกเป็นภาษาเศรษฐศาสตร์ว่า demand and supply

จากเหตุการณ์ขาดแคลนน้ำในพื้นที่จังหวัดระยองเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2548 บริษัท “อีสท์วอเตอร์” จำเป็นต้องได้แจ้งให้โรงงานต่างๆที่ตั้งอยู่ในนิคมดังกล่าว บริษัทลดการจ่ายน้ำลงร้อยละ 10 หรือประมาณ 50,000 ล้านลูกบาศก์เมตร จากปกติที่ต้องจ่ายน้ำให้โรงงานประมาณ 500,000 ลูกบาศก์เมตร และอาจนำน้ำทำอย่างมาใช้น้ำบ้างเล็กน้อย เพื่อช่วยให้มีน้ำใช้ไปถึง 3 เดือน

ปัญหา “ภัยแล้ง” บทสะท้อนความขัดแย้ง

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จะลดลงเรื่อยๆ ตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และความต้องการเข้าไปใช้ทรัพยากรนี้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ก่อให้เกิดการแย่งชิงการใช้และหลักการแล้วการอนุรักษ์ทรัพยากรให้ยั่งยืนต้องมีการเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม และมีการอนุรักษ์รวมทั้งต้องมีส่วนร่วมจากกลุ่มบุคคลหลายภาคส่วนที่คนชุมชนในพื้นที่ตรงๆ นั้น

จากสถานการณ์ภัยแล้งในปีพ.ศ. 2548 ส่งผลกระทบกับทุกภาคส่วนเป็นอย่างมาก ทุกภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบมีความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นจึงนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่เสมอภาคเท่าเทียมในการจัดสรรน้ำ หรือ **สงครามแย่งชิงน้ำ** ระหว่างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมกับเกษตรกร ระหว่างหน่วยงานหลักที่ดูแลเรื่องน้ำกับเกษตรกร และระหว่างนิคมอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรวมทั้งชุมชนในพื้นที่ นอกจากนี้กฎหมาย ประกาศฉบับต่างๆ หลายฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ตรงกับบริบทของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การไม่ยอมรับจากคนในชุมชนและก่อตัวสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับภาคประชาชนอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มว่าจะยาวนาน ยิ่งทรัพยากรน้ำมีน้อยลงและผกผันกับจำนวนความต้องการใช้เพิ่มมากขึ้นและหากแนวคิดภาครัฐที่เข้าไปจัดการยังไม่ถูกต้อง ปัญหาเหล่านี้จะเรื้อรังบานปลายไปเรื่อยๆ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

1) ความคาดหวัง

ประชาชนบางกลุ่มในพื้นที่ที่มีความคาดหวังว่า การเจรจาหรือการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การใช้น้ำที่เป็นยุติธรรมและเป็นธรรมมากขึ้น แต่ปัญหาก็คือขึ้นเมื่อข้อตกลงร่วมกันในการจัดการน้ำในพื้นที่ระหว่างภาครัฐและเกษตรกรที่รับปากว่าจะให้การช่วยเหลือเกษตรกรก่อนเป็นอันดับแรก แต่ทางปฏิบัตินั้นตรงกันข้ามกับข้อตกลง

อีกด้านหนึ่งภาคอุตสาหกรรมต้องการน้ำให้เพียงพอรองรับต่อการผลิตและจะขาดน้ำไม่ได้จึงมีการทำข้อตกลงร่วมกันผู้ที่ดูแลและรับผิดชอบเรื่องน้ำ (บริษัทเอกชน) ก็ต้องตั้งรณจัดหาน้ำมารองรับกับความต้องการ ดังนั้น เมื่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มไม่สอดคล้องกัน จึงเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความขัดแย้งได้

ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว เห็นว่า สิทธิการใช้น้ำไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะภาคเกษตรกรรมและครัวเรือน แต่ต้องให้สิทธิกับภาคอุตสาหกรรมอย่างเท่าเทียมกันด้วย

2) ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

เมื่อวัตถุประสงค์ของการจัดสรรน้ำเปลี่ยนไป จึงก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างกันขึ้นในสังคมผู้ใช้น้ำ อันเป็นความหวาดระแวงและสงสัยในพฤติกรรมการใช้น้ำที่มากเกินไปจนความจำเป็น ไม่ไว้วางใจในการกักเก็บน้ำเอาไว้ใช้สำหรับ

ภาคอุตสาหกรรมรวมไปถึงการระวางสงสยเรื่องการลักลอบใช้ท่อส่งน้ำขนาดใหญ่ที่นอกเหนือจากการที่ได้ตกลงกันไว้ในเบื้องต้น

กรณีประเด็นการต่อสู้ของกลุ่มทำนน้ำ เป็นเรื่องของการคัดค้านการสูบน้ำในคลองทับมา คลองน้ำหนู และแม่น้ำระยอง โดย ในกรณีคลองทับมา¹⁴ ประชาชนในตำบลทับมาเดินขบวนประท้วงการที่บริษัทอีสท์วอเตอร์ ก่อสร้างท่อดึงน้ำจากคลองทับมาไปช่วยภาคอุตสาหกรรมในจังหวัด เนื่องจากเห็นว่าจะทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเนื่องจากขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค และโดยที่ภาครัฐหรือจังหวัดระยองไม่เคยแจ้งให้คนในชุมชนทับมา-คลองน้ำหนูทราบก่อนล่วงหน้าว่า จะผันน้ำส่วนนี้ไปให้นิคมมาบตาพุด นอกจากการเดินขบวนประท้วงคัดค้านแล้ว กลุ่มประชาชนยังได้ส่งหนังสือไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีการแจ้งปัญหากับวุฒิสมาชิกที่เข้ามารับฟังปัญหาในพื้นที่ (นายปราโมทย์ ไม้กลัด ร่วมกับ สว.ในพื้นที่) การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์¹⁵ การประสานกับสื่อมวลชนเพื่อถ่ายทอดให้สาธารณชนได้ร่วมรับรู้ถึงปัญหาการแย่งชิงน้ำที่เกิดขึ้นตามรายการโทรทัศน์ เป็นต้น และในที่สุดผู้ว่าราชการจังหวัดยอมชะลอโครงการผันน้ำจากคลองทับมาออกไปตามข้อเรียกร้อง เพื่อศึกษาผลดี ผลเสียก่อน และต่อมาภายหลังจึงได้ข้อสรุปโดยให้มีการสูบน้ำจากคลองทับมาได้บริเวณฝายตัวสุดท้าย หรือฝายคลองกิว สำหรับการเคลื่อนไหวกรณีคลองน้ำหนู ประเด็นการเคลื่อนไหวคล้ายกับคลองทับมา คือการดำเนินงานไม่ได้ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อน และประชาชนจึงวิตกกังวลว่าปริมาณน้ำในคลองใน

¹⁴ ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์มติชนวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ปีที่ 28 ฉบับที่ 9998

¹⁵ ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2548

ขณะนั้นจำเป็นต้องมีไว้เพื่อหล่อเลี้ยงภาคเกษตรกรรมโดยรอบ การสูบน้ำไปให้ภาคอุตสาหกรรมจะทำให้ภาคเกษตรกรรมในบริเวณนั้นเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น

จากเหตุการณ์ข้างต้น สรุปได้ว่า ชาวบ้านไม่พอใจที่รัฐจัดสรรน้ำให้กับภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักโดยการให้อำนาจบริษัทเอกชน ทำให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจและเกิดการต่อต้านการจัดการน้ำของรัฐที่ร่วมกับบริษัทเอกชน รวมถึงกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการต่างๆ เหล่านั้น ไม่ใช่ประชาชนในภาคเกษตรกรรม หรือแม้แต่ครัวเรือน แต่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า นอกจากนี้ในการดำเนินงานดังกล่าว ก็ดำเนินการโดยมิได้ขอความเห็นชอบหรือแจ้งให้ประชาชนหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นทราบล่วงหน้า จึงก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งและความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นกับภาครัฐที่ดูเหมือนร่วมมือกับภาคเอกชน ในกรณีวิกฤตภัยแล้งในปี 2548 พบว่ามีการเคลื่อนไหวคัดค้านจากกลุ่มประชาชน 4 กลุ่มในเขตพื้นที่ได้แก่ กลุ่มต่อต้านการสูบน้ำที่คลองทับมา คลองน้ำหนู ปากน้ำระยอง และการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์

3) ความต้องการที่ไร้ขีดจำกัด

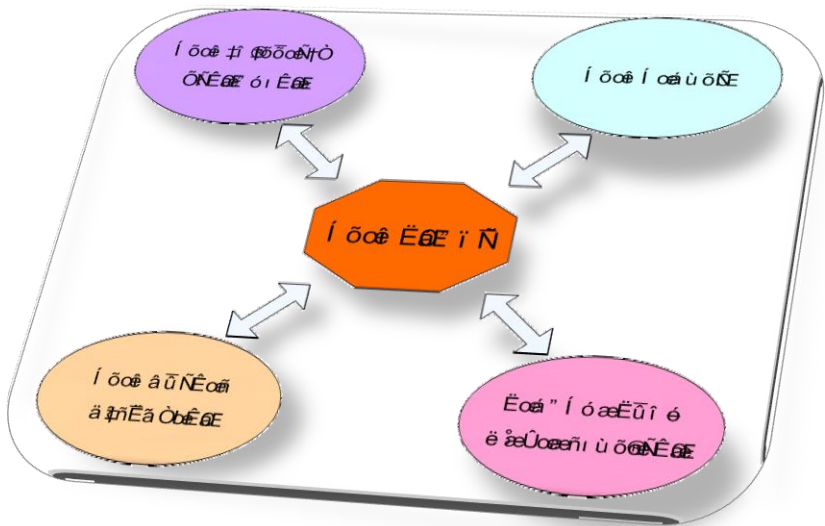
ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม่น้ำเสมอด้วยต้นหาไม่มี” กล่าวคือ ทะเลหรือแม่น้ำไม่เต็มด้วยน้ำฉันใด มนุษย์ก็มีความอยากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ก็เหมือนกับที่มนุษย์มีความอยากที่ไร้ขีดจำกัด แต่ทางตรงกันข้าม ทรัพยากรธรรมชาติมีอย่างจำกัดหรือเพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ระดับหนึ่งเท่านั้น รวมไปถึงการที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถที่บริหารความต้องการได้อย่างยั่งยืน ประชาชนกลุ่มใด ต้องการน้ำจำนวนเท่าใด ต้องการเมื่อใด ต้องการจำนวนปริมาณเท่าใด จึงนำไปสู่ความขัดแย้งเช่นกัน

4) ขาดแคลนข้อมูลพื้นฐานระหว่างกัน

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในเบื้องต้น ชาวบ้านขาดความเชื่อถือข้อมูลจากฝ่ายรัฐอย่างรุนแรง เนื่องจากชาวบ้านบางคนให้เหตุผลว่า การกระทำของภาครัฐที่ผ่านมาขาดความโปร่งใส ในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการจัดการน้ำใดๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมนั้นขาดการแจ้งล่วงหน้าและขาดประสิทธิภาพ

ชาวบ้านมีความเห็นว่า ภาครัฐ ไม่มีความน่าไว้วางใจ ในขณะที่สถาบันการศึกษาเช่นมหาวิทยาลัยสามารถให้ความไว้วางใจในตัวข้อมูลได้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่เชื่อมั่นเต็มที่ ความเห็นจากทาง ปลัด อบต. ทับมา กล่าวไว้น่าสนใจว่า ขณะนี้ความเชื่อมั่นลดลงมากแล้ว และชาวบ้านสะท้อนว่าเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสาร อาจจำเป็นต้องมีผู้ประกันความเป็นจริงของข้อมูล เหนือกว่าระดับจังหวัด เช่น รัฐมนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวบ้านยังขาดความเชื่อมั่นในตัววิชาการเพื่อการจัดการน้ำด้วยซ้ำ จากคำบอกเล่าของ ปลัด อบต. ทับมา บอกว่า ชาวบ้านมีทัศนคติเชิงไปในทางมองข้อจำกัดของวิชาการ ด้วยคิดว่าวิชาการสามารถคาดการณ์ได้ในระยะสั้นเท่านั้น แต่ยากที่จะคาดการณ์เรื่องน้ำในระยะยาวได้

การเคลื่อนไหวในประเด็นการจัดการน้ำของภาคสังคม ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลน้ำในระดับมหภาค เมื่อเทียบกับภาครัฐ (ที่ร่วมมืออย่างเหนียวแน่น) กับภาคอุตสาหกรรม การเสริมศักยภาพในการจัดการและเข้าถึงข้อมูลที่แม่นยำ จะเป็นการเสริมพลังให้กับประชาชนให้เชื่อมั่น สามารถใช้ฐานข้อมูลชุดเดียวกัน ซึ่งอาจจะส่งผลในการลดความหวาดระแวง และความขัดแย้งในพื้นที่ได้ต่อไป

๕๕๕๕๕๕๕๕

พื้นที่จังหวัดระยองประมาณ 3,721.68 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมลุ่มน้ำสาขาตามการบริหารจัดการ 2 กลุ่มลุ่มน้ำสาขา ได้แก่ ลุ่มน้ำสาขาคลองใหญ่+ระยองตะวันออก+ระยองตะวันตก และลุ่มน้ำสาขาประแสร์+พังราด (ระยอง) ประกอบด้วยพื้นที่ 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ

ตารางที่ 3-1 ลุ่มน้ำสาขาในจังหวัดระยอง

กลุ่มลุ่มน้ำสาขา	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)
1. คลองใหญ่ + ระยอง ตะวันออก + ระยองตะวันตก	กิ่ง อ.นิคมพัฒนา	250.67
	บ้านค่าย	480.16
	บ้านฉาง	164.54
	ปลวกแดง	544.17
	เมืองระยอง	669.95
2. ประแสร์+พัง ราด (ระยอง)	กิ่ง อ.เขาชะเมา	508.51
	แกลง	707.82
	วังจันทร์	395.86
รวม	6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ	3,721.68

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนหลักการพัฒนาและจัดการทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำสำคัญในเขตจังหวัดระยอง

5.3

- 1) **แม่น้ำระยองหรือคลองใหญ่** มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาของช่องและเขาพนมศาสตร์ ซึ่งไหลมาตามห้วยต่าง ๆ หลายสายแล้วมารวมกันเรียกว่า แม่น้ำระยอง หรือคลองใหญ่ มีความยาวประมาณ 50 กิโลเมตร และไหลลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
- 2) **คลองหนองปลาไหล** มีต้นน้ำจากเทือกเขาโจน , เขาชมพู และเขาเรือนตกในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งไหลมาตามห้วยและ เขตคลองต่าง ๆ เช่น คลองระเวิง คลองกร่ำ คลองปลวกแดง แล้วไหลมารวมกันเรียกว่าคลองหนองปลาไหล แล้วไหลลงสู่คลองใหญ่ที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง คลองหนองปลาไหล ยาวประมาณ 42 กิโลเมตร
- 3) **คลองดอกทราย** มีต้นน้ำจากเขาซากกล้วยในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ไหลลงคลองหนองปลาไหล ก่อนที่คลองนั้นจะบรรจบกับคลองใหญ่ คลองดอกทราย ยาวประมาณ 50 กิโลเมตร
- 4) **คลองทับมา** มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาต่าง ๆ เช่น เขาจอมแห เขาเกตุ เขากระบอก ซึ่งไหลมาตามห้วยและคลองต่าง ๆ เช่น คลองซากใหญ่ คลองหนองคล้าและคลองช้างตายไหลมารวมกันเรียกว่าคลองทับมา มีความยาวประมาณ 12 กิโลเมตร และไหลลงสู่แม่น้ำระยองที่บ้านเกาะลอย อำเภอเมืองระยอง มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่แก้มลิงได้เป็นอย่างดี โดยในฤดูน้ำหลากจะทำหน้าที่เป็นแหล่งรับน้ำ โดยน้ำที่เหลือ้นจากฝายจะถูกส่งไปเก็บไว้ในบ่อลูกรังเก่า ส่วนในฤดูแล้งน้ำแก้มลิงและ

บ่อลูกรังดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นแหล่งสำรองน้ำ เพื่อจ่ายให้พื้นที่คลองทับมา

- 5) **แม่น้ำประแสร์** มีต้นกำเนิดจากเขาใหญ่ เขาอ่างฤๅไน เขาหินโรง เขาอ่างกระเด็น ซึ่งไหลมาตามห้วยและคลองต่างๆ หลายสาย เช่น คลองประแสร์ คลองปลิง คลองบ่อทอง ห้วยนิคม คลองเจ็ด คลองตากด้วย คลองชุมแสง คลองไผ่เหนือ คลองไผ่ใต้ คลองตวาด คลองพังห้วย คลองจำกา คลองไข่ คลองแหวน คลองโพล์ คลองทาสีแก้ว และคลองหนองพลง ได้ไหลมารวมกันเรียกว่า แม่น้ำประแสร์ มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร และไหลลงสู่ที่บ้านปากน้ำประแสร์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- 6) **คลองโพล์** ต้นน้ำเกิดจากเขาชะมูน เขาชะเอม และเขาปลายคลองโพล์ ซึ่งไหลมาตามคลองต่าง ๆ หลายสายลงมารวมกัน เรียกว่า คลองโพล์ มีความยาวประมาณ 38 กิโลเมตร แล้วไหลลงสู่แม่น้ำประแสร์ที่บ้านท่ากระชาย อำเภอแกลง
- 7) **คลองละลอก** มีต้นเกิดจากเทือกเขาชะเมา ซึ่งไหลมาตามคลองต่าง ๆ เช่น คลองเขาจุก คลองสะท่อน และคลองน่านเป็น ไหลมารวมกันเรียกว่า คลองละลอกแล้วไหลลงสู่คลองโพล์ มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร

คลองระลอก อ. ระยอง

คลองทับมา อ. ระยอง

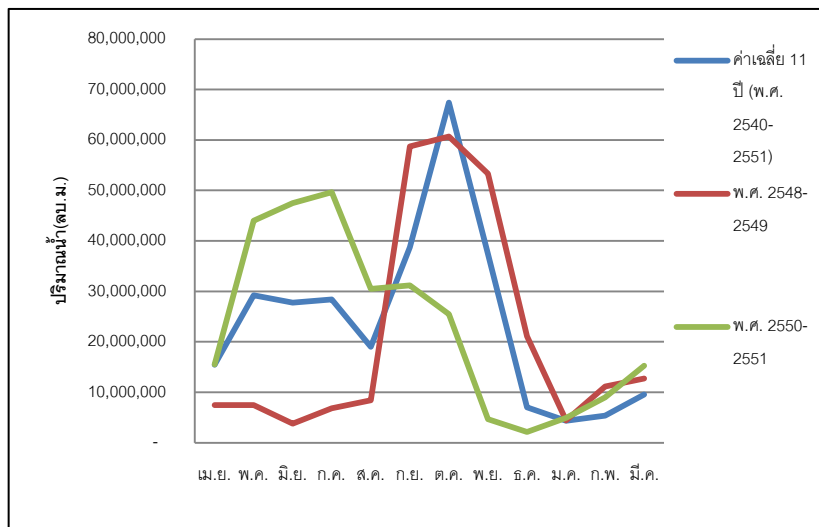

ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำ

จากสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำนั้น คือ *สภาวะฝนที่เปลี่ยนแปลงไป* จากสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้ปริมาณน้ำท่าที่เป็นน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำมีปริมาณน้อย นอกจากนี้หากปริมาณกลุ่มฝนดังกล่าวเคลื่อนตัวและไม่ตกลงบนพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำ ย่อมส่งผลให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำมีปริมาณน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ จากข้อมูลจากสนับสมุนของโครงการชลประทานจังหวัดระยองสามารถสรุปสถานการณ์ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างฯดอกกรายและอ่างฯหนองปลาไหล ตามช่วงเวลาต่างๆได้รูปที่ 5-1

จากข้อมูลพบว่าปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างฯดอกกรายและอ่างฯหนองปลาไหลช่วงเดือนเมษายน ถึง เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2548-2549 ซึ่งเป็นช่วงปลูกข้าวนาปรังและการออกผลผลิตของพืชสวนผลไม้ มีปริมาณน้อยกว่าค่าเฉลี่ยถึง 85 ล้าน ลบ.ม. แต่เมื่อพิจารณาถึงปริมาณน้ำในปี พ.ศ. 2550-2551 ในช่วงเวลาเดียวกันพบว่า มีปริมาณน้ำสูงกว่าค่าเฉลี่ยถึง 67 ล้าน ลบ.ม. แสดงว่าในปัจจุบันปริมาณน้ำที่ไหลเข้าสู่อ่างฯอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

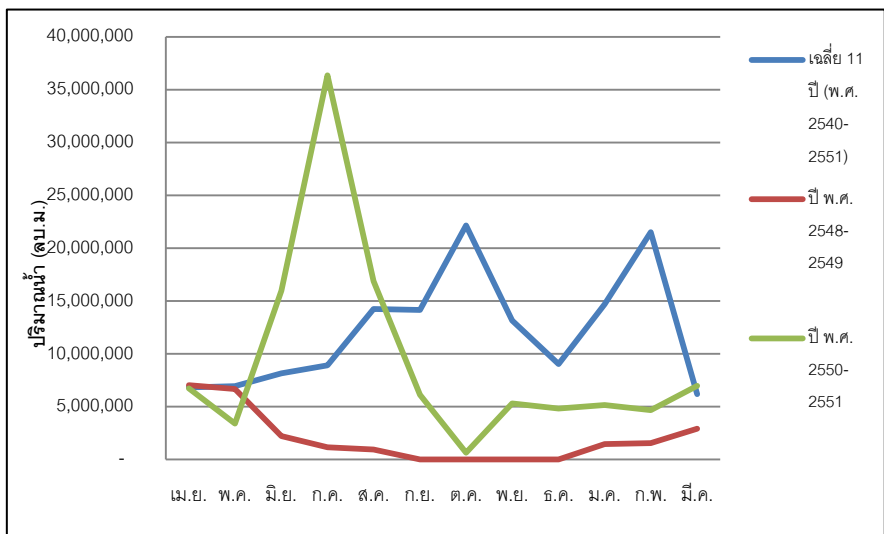

รูปที่ 5-1 ผลรวมปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างฯตอกทรายและอ่างฯหนองปลาไหลในช่วงเวลา 11 ปีย้อนหลัง, ปี พ.ศ. 2548-2549 และ ปี พ.ศ. 2550-2551

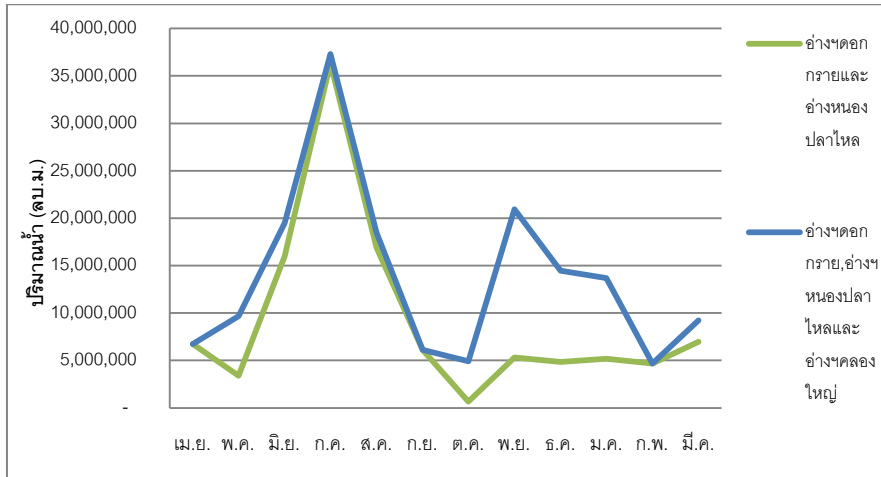
ปริมาณน้ำที่ปล่อยออกจากอ่างเก็บน้ำ

อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนส่วนใหญ่ในปี พ.ศ. 2548 มาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำด้านอุปโภค-บริโภค และกลุ่มเกษตรกรรมซึ่งใช้น้ำจากการปล่อยน้ำออกจากอ่างฯ เมื่อผนวกกับสาเหตุ ความล่าช้าของการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ทำให้ขาดแหล่งน้ำสำรอง ภาครัฐจึงได้ดำเนินการสร้างอ่างฯคลองใหญ่ขึ้นเพื่อจัดสรรน้ำให้พื้นที่ท้ายน้ำเป็นหลัก โดยอ่างฯคลองใหญ่ เริ่มส่งน้ำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ส่งผลให้ปริมาณการปล่อยน้ำจากอ่างฯลงสู่แม่น้ำระยองมีปริมาณเพิ่มขึ้นแสดงดังรูปที่ 2 และ 3

จากข้อมูลรูปที่ 5-2 พบว่าการปล่อยน้ำออกจากอ่างฯดอกกรายและอ่างฯหนองปลาไหลช่วงเดือนเมษายน ถึง เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2548-2549 ปล่อยออกมาเพียง 18 ล้าน ลบ.ม. ในขณะที่ค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 11 ปี (พ.ศ. 2540-2551) จะมีน้ำปล่อยออกมา 45 ล้าน ลบ.ม. แสดงว่าในช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 มีการปล่อยน้ำน้อยกว่าปกติถึง 60 % และเมื่อพิจารณาปริมาณน้ำในปี พ.ศ. 2550-2551 ช่วงเวลาเดียวกันเฉพาะอ่างฯดอกกรายและอ่างฯหนองปลาไหล พบว่ามีน้ำปล่อยออกมา 79 ล้าน ลบ.ม. ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยถึง 75 %

รูปที่ 5-2 ผลรวมปริมาณจากปล่อยน้ำจากอ่างฯดอกกราย, อ่างฯหนองปลาไหลในช่วงเวลา 11 ปีย้อนหลัง, ปี พ.ศ. 2548-2549 และ ปี พ.ศ. 2550-2551

รูปที่ 5-3 การเปรียบเทียบปริมาณน้ำที่ปล่อยออกจากอ่างฯเมื่อมีอ่างชลองใหญ่ในระบบ
ปี พ.ศ. 2550-2551

และเมื่อพิจารณาในรูปที่ 5-3 พบว่าการดำเนินการสร้างอ่างชลองใหญ่ขึ้นสามารถจัดสรรน้ำให้ผู้ใช้น้ำด้านล่างได้เพิ่มมากขึ้น โดยดูได้จาก ช่วงเดือนเมษายน ถึง เดือนสิงหาคมในปี พ.ศ. 2550-2551 อ่างชลองใหญ่สามารถเพิ่มปริมาณน้ำในแม่น้ำระยองได้ถึง 12 ล้าน ลบ.ม. หรือประมาณ 2.5 ล้าน ลบ.ม./เดือน ในฤดูแล้ง

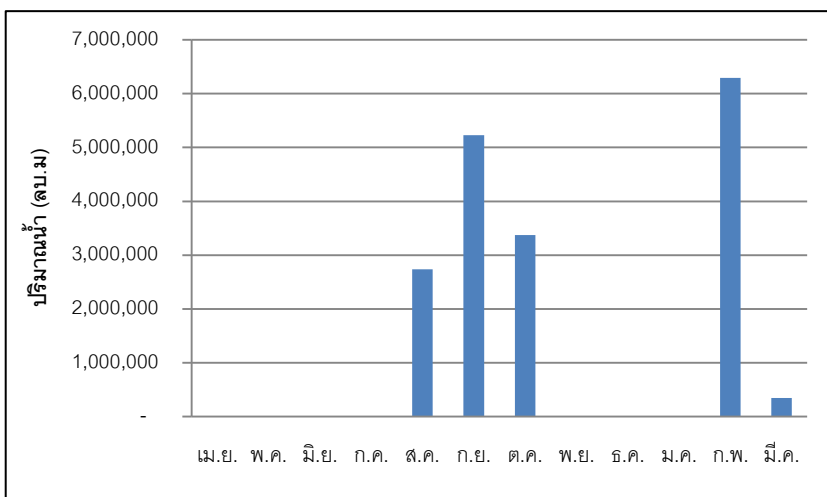
การผันน้ำข้ามอ่างเก็บน้ำ

จากสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ข้อมูลอุตุ-อุทกวิทยา พบว่าปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างของอ่างฯดอกกรายและอ่างฯคลองใหญ่ มีปริมาณมากเกินปริมาณกักเก็บของอ่างเก็บน้ำ ถึงแม้ว่าปริมาณการใช้น้ำในอ่างจะมีทุกวัน แต่ปริมาณน้ำส่วนเกินก็ยังคงไหลผ่านอาคารระบายน้ำล้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งในทุกปีปริมาณน้ำส่วนเกินดังกล่าวจะไหลลงสู่ทะเล จากข้อมูลกรมชลประทานพบว่า ปริมาณน้ำที่ไหลผ่านอาคารระบายน้ำล้นของอ่างฯดอกกรายเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2551 มีค่าประมาณ 57 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี และ ปริมาณน้ำที่ไหลผ่านอาคารระบายน้ำล้นของอ่างฯคลองใหญ่เฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2551 มีค่าประมาณ 13 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี และเมื่อพิจารณาถึงอ่างฯหนองปลาไหลพบว่า ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างฯหนองปลาไหลมีค่าน้อยกว่าปริมาณกักเก็บ ดังนั้นการผันน้ำข้ามอ่างเก็บน้ำจึงเป็นแนวทางที่สามารถเสริมศักยภาพการบริหารจัดการลุ่มน้ำคลองใหญ่ได้ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการแล้ว 3 โครงการ ดังนี้

- 1) โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำด้วยท่ออ่างฯดอกกราย-อ่างฯหนองปลาไหล ได้วางท่อส่งน้ำชนิด GPR (Glass-Fiber Reinforced Polyester) เส้นผ่านศูนย์กลางท่อมีขนาด 1.8 ม. มีความยาวประมาณ 7,000 ม. สามารถผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายไปอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลได้ประมาณ 8.0 ล้าน ลบ.ม./ปี
- 2) โครงการระบบผันน้ำอ่างฯคลองใหญ่-อ่างฯหนองปลาไหล ด้วยระบบส่งน้ำส่งผ่านอุโมงค์รูปเปลือกมะพร้าว ขนาด 3 x 3 ม. ลงสู่คลองส่งน้ำมีความยาวประมาณ 3,260 ม. สามารถผันน้ำได้เฉลี่ยปีละ 10 ล้าน ลบ.ม.

- 3) โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำด้วยท่อต่างๆประแสร์-อ่างคลองใหญ่ วางท่อส่งน้ำขนาด 1.6 ม. และ 1.4 ม. มีความยาวประมาณ 32 กม. และติดตั้งสถานีสูบน้ำ 1 แห่งพร้อมเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าและมีกำลังสูบ 0.6 ลบ.ม./วินาที จำนวน 6 ชุด สามารถสูบน้ำได้ 75 ล้าน ลบ.ม./ปี

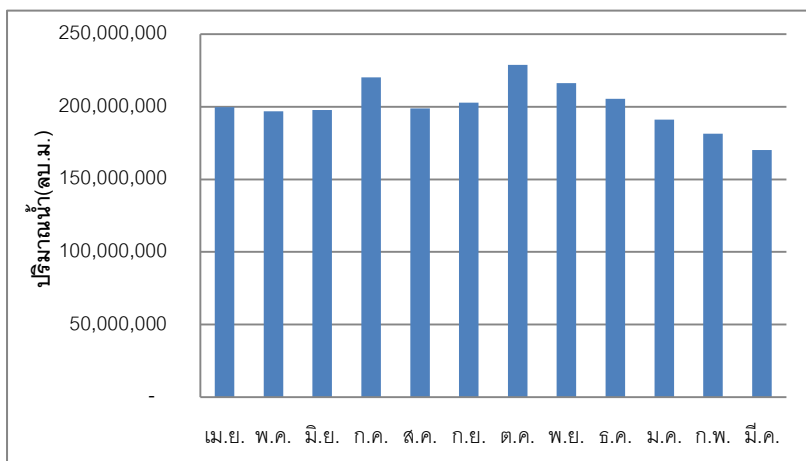
ในปัจจุบันอ่างคลองใหญ่ได้ดำเนินการผันน้ำสู่อ่างหนองปลาไหลแล้ว จากข้อมูล พ.ศ. 2550-2551 พบว่าอ่างคลองใหญ่ผันน้ำได้ประมาณ 17 ล้าน ลบ.ม. ดังรูปที่ 5-4

รูปที่ 5-4 ปริมาณน้ำที่ผันจากอ่างคลองใหญ่สู่อ่างหนองปลาไหล ปี พ.ศ. 2550- 2551

อ่างเก็บน้ำประแสร์ เริ่มเก็บน้ำและปล่อยน้ำออกจากอ่างฯ ในปี พ.ศ. 2547 มีปริมาณกักเก็บสูงสุด 248 ล้าน ลบ.ม. จากข้อมูลปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์พบว่า ในปี พ.ศ. 2550-2551 มีปริมาณกักเก็บเฉลี่ย 200 ล้าน ลบ.ม./เดือน ดังรูปที่ 5-5

ปัจจุบันการส่งน้ำด้วยระบบท่อส่งน้ำฝั่งขวาเพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่ชลประทานขนาด 83,000 ไร่และระบบส่งน้ำฝั่งซ้ายด้วยคลองส่งน้ำที่หล่อเลี้ยงพื้นที่ชลประทาน 54,000 ไร่ โครงการประแสร์ได้เริ่มทดสอบระบบแล้วบางส่วน แต่ยังคงติดขัดในเรื่องปริมาณน้ำที่ต้องส่งว่าควรส่งเท่าไร เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับค่าไฟฟ้า ดังนั้นในอนาคตอันใกล้พื้นที่เกษตรกรรมกว่า 1 แสนไร่จะสามารถเพาะปลูกพืชเกษตรกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

รูปที่ 5-5 ปริมาณกักเก็บเฉลี่ยรายเดือนอ่างเก็บน้ำประแสร์ปี พ.ศ. 2550-2551

จากโครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำด้วยท่อต่างๆประแสร์-อ่างฯคลองใหญ่ เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์น้ำพบว่ามีความขาดแคลนน้ำได้ในบางช่วงเวลา จากข้อมูล ในปี พ.ศ. 2550-2551 ดังตารางที่ 1 พบว่าในเดือน ก.ค. อ่างฯประแสร์ สามารถผันน้ำเข้าสู่อ่างฯคลองใหญ่ได้ประมาณ 17 ล้าน ลบ.ม. (ความจุอ่างฯประแสร์ 248 ล้าน ลบ.ม. และความจุอ่างฯคลองใหญ่ 40 ล้าน ลบ.ม.)

ตารางที่ 5-1 ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างฯและปริมาณน้ำในอ่างฯของอ่างฯประแสร์และคลองใหญ่

เดือน	ปริมาณน้ำไหลเข้า อ่างฯประแสร์	ปริมาณน้ำในอ่างฯ ประแสร์	ปริมาณน้ำไหลเข้า อ่างฯคลองใหญ่	ปริมาณน้ำใน อ่างฯคลองใหญ่
	ลบ.ม.	ลบ.ม.	ลบ.ม.	ลบ.ม.
เม.ย.	-	199,760,000	-	-
พ.ค.	12,237,250	196,870,000	1,523,136	31,565,900
มิ.ย.	14,549,174	197,720,000	568,001	28,481,877
ก.ค.	45,047,501	220,280,000	-	26,283,932
ส.ค.	27,187,008	198,740,000	3,430,226	25,103,923
ก.ย.	42,588,480	202,820,000	15,218,994	35,071,300
ต.ค.	29,439,360	228,920,000	13,467,424	41,167,200
พ.ย.	-	216,320,000	15,378,771	41,167,200
ธ.ค.	-	205,540,000	5,645,293	36,649,600
ม.ค.	-	191,150,000	7,984,118	36,118,300
ก.พ.	-	181,350,000	5,555,895	35,802,100
มี.ค.	-	170,150,000	-	32,443,900

อย่างไรก็ตามการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำจากอ่างฯประแสร์-อ่างฯคลองใหญ่สามารถทำได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่น การเปิดใช้ระบบส่งน้ำทั้งซ้ายและขวาของโครงการประแสร์, ปริมาณความต้องการน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค, รักษาระบบนิเวศน์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ละเอียดอ่อนอื่นๆอีก เช่น การยอมรับจากกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำประแสร์ เป็นต้น ในอนาคตอันใกล้นี้หากมีความจำเป็นที่ต้องการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำอาจจะจำเป็นต้องมีการจัดสร้างกฎ-กติกา ที่กลุ่มผู้ใช้น้ำยอมรับเพื่อลดความขัดแย้งซึ่งได้รับบทเรียนแล้วในปี พ.ศ. 2548

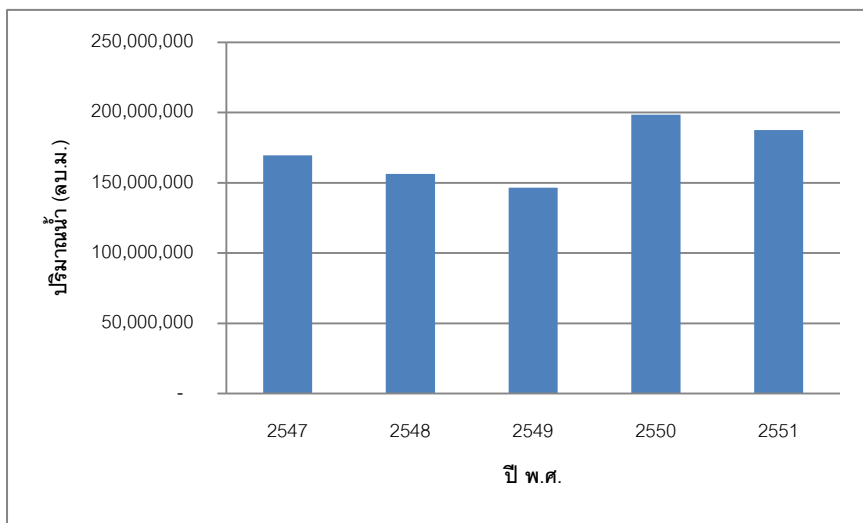
นอกจากการจัดสรรน้ำด้วยการปล่อยน้ำจากอ่างฯเพื่อหล่อเลี้ยงกิจกรรมด้านล่างของอ่างฯแล้ว การสูบน้ำด้วยระบบท่อภายในอ่างฯดอกกรายและอ่างฯหนองปลาไหลเพื่อผู้ใช้น้ำกลุ่มต่างๆเช่น EASTWATER, ประปาแม่ น้ำคู้, ไทยแพฟฟิต้า และศูนย์พัฒนาปลวกแดง(ปัจจุบันเลิกใช้น้ำจากอ่างฯดอกกรายแล้วในปี พ.ศ. 2550-2551) เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารจัดการอ่างฯเป็นอย่างมาก ปริมาณการใช้น้ำในอ่างฯดอกกรายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551 แสดงดังตารางที่ 5-2 และการใช้น้ำในอ่างฯหนองปลาไหลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551 แสดงดังตารางที่ 5-3 และปริมาณการใช้น้ำของ EASTWATER รวมจากอ่างฯดอกกรายและอ่างฯหนองปลาไหลแสดงในรูปที่ 5-6

ตารางที่ 5-2 ปริมาณการส่งในอ่างฯดอกกราย ปี พ.ศ. 2547-2551

ปี พ.ศ.	ไทยแพฟฟิต้า	EASTWATER	ประปาแม่ น้ำคู้	ศูนย์พัฒนาปลวกแดง	รวม
	ลบ.ม.	ลบ.ม.	ลบ.ม.	ลบ.ม.	ลบ.ม.
2547	3,176,000	54,630,241	22,502	2,470,176	60,298,919
2548	2,973,600	68,908,600	19,879	341,553	72,243,632
2549	2,588,500	72,874,463	21,272	2,970,374	78,454,609
2550	3,298,200	77,865,856	22,794	1,692,288	82,879,138
2551	2,849,500	60,601,713	23,180	-	63,474,393

ตารางที่ 5-3 ปริมาณการส่งน้ำในอ่างหนองปลาไหล ปี พ.ศ. 2547-2551

	EASTWATER(1)	EASTWATER(2)	รวม
ปี พ.ศ.	ลบ.ม.	ลบ.ม.	ลบ.ม.
2547	60,206,020	54,708,874	114,914,894
2548	41,366,310	46,029,498	87,395,808
2549	38,060,360	35,646,617	73,706,977
2550	63,948,090	56,624,668	120,572,758
2551	59,897,633	67,066,792	126,964,425

รูปที่ 5-6 ปริมาณการใช้น้ำของ EASTWATER รวมจากอ่างขุดอกกรายและอ่างหนองปลาไหล

จากข้อมูลจะเห็นว่าปริมาณการใช้น้ำในอ่างฯ ทั้ง 2 อ่าง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจาก EASTWATER ซึ่งส่งน้ำให้กับอุตสาหกรรมมาบตาพุดเป็นหลัก ซึ่งเมื่อพิจารณาในปี พ.ศ. 2551 พบว่ามีการใช้น้ำถึง 60 ล้าน ลบ.ม. หรือประมาณ 95 % จากกลุ่มผู้ใช้น้ำที่สูบน้ำจากอ่างฯ ดอกกราย

อ่างฯ หนองปลาไหลก็เช่นเดียวกัน พบว่าในปี พ.ศ. 2551 มีการใช้น้ำถึง 126 ล้าน ลบ.ม. และเมื่อพิจารณาการใช้น้ำของ EASTWATER รวมทั้ง 2 อ่างฯ พบว่า ในปี พ.ศ. 2550-2551 มีการใช้น้ำถึง 198 ล้าน ลบ.ม. และ 187 ล้าน ลบ.ม. ตามลำดับ

กรมชลประทานได้วางแผนจัดสรรน้ำไว้เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วน โดยกลุ่มน้ำคลองใหญ่แสดงดังตารางที่ 4 และกลุ่มน้ำประแสร์แสดงดังตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่าการสร้างอ่างชลคลองใหญ่มีความประสงค์เพื่อจัดสรรน้ำให้แก่ภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่ชลประทานฝายบ้านค่าย รวมไปถึงเป็นน้ำต้นทุนให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำด้านล่างต่างๆ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรม IRPC หรือ โครงการระบบส่งน้ำด้วยท่อหนองท่ากะสาว-ห้วยมะเฟือง อีกด้วย

สถานการณ์ในอนาคต

จากแนวโน้มการใช้น้ำจากกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำด้านอุปโภค-บริโภค มีความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณ 0.5 ล้าน ลบ.ม./ปี (มีการใช้น้ำอุปโภค-บริโภคในจังหวัดระยองทั้งสิ้นในปี พ.ศ. 2550 ประมาณ 14 ล้าน ลบ.ม.)

สำหรับกลุ่มเกษตรกรรมโดยเฉพาะในพื้นที่เขตชลประทาน ยังคงมีปริมาณการใช้น้ำค่อนข้างคงที่เนื่องจากปริมาณน้ำจากการจัดสรรน้ำโดยกรมชลประทานมีปริมาณพอเพียงและสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ในปีที่น้ำอยู่ในเกณฑ์ดี(พื้นที่ชลประทานฝาย

ตารางที่ 5-4 แผนจัดสรรน้ำลุ่มน้ำคลองใหญ่

รายการผู้ใช้น้ำ	จัดสรร น้ำปี (ล้าน ลบ. ม.)	รับน้ำจากแหล่งน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)				รวม (ล้าน ลบ.ม.)
		หนองปลา ไหล	ดอกกราย	คลองใหญ่	ฝายบ้านค่าย	
1.ประปาระยอง และประปาอื่นๆ	19.39	6.99	3	2.4	6.99	19.39
2.พื้นที่ ชลประทานฝาย บ้านค่าย	49.38	12.34	-	31.35	5.68	49.38
3.พื้นที่ ชลประทานฝาย บ้านค่ายขยาย	-	-	-	-	-	-
4.ศูนย์พัฒนา ปลวกแดง	2.48	-	2.48	-	-	2.48
5.EAST WATER	167	70.8	96.2	-	-	167
6.THAI TAFFITA	3.6	-	3.6	-	-	3.6
7.IRPC	25.55	9	-	5	11.55	25.55
8.ROJANA	11	5	-	-	6	11
9.ระบบนิเวศน์	12	3	3	3	3	12
รวม	290.41	107.14	108.28	41.75	33.23	290.411

ที่มา: ศูนย์พัฒนาปลวกแดงจัดการใช้น้ำจากอ่างฯดอกกรายในปี พ.ศ. 2550-2551

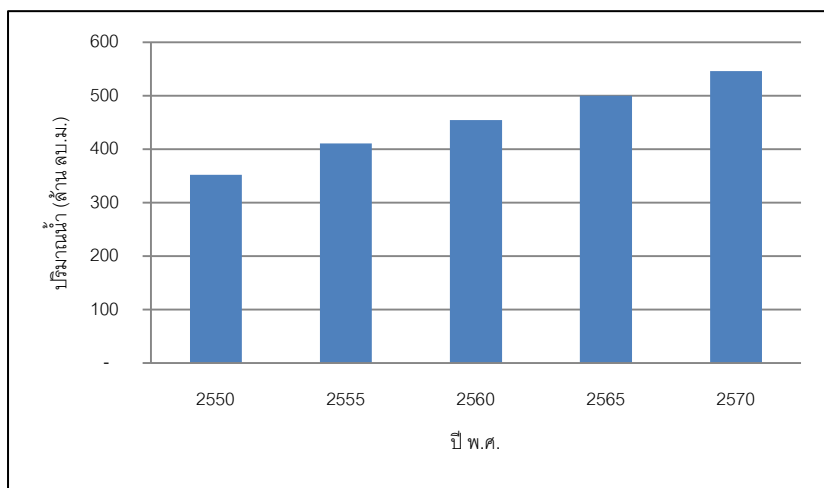
ตารางที่ 5-5 แผนจัดสรรน้ำลุ่มน้ำประแสร์

รายการผู้ใช้น้ำ	จัดสรรน้ำ/ปี	แหล่งน้ำ
	(ล้าน ลบ.ม.)	ประแสร์
1.ความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานในพื้นที่ชลประทาน 137,000 ไร่	170.476	170.476
2. การประปา 21,000 ลบ.ม. / วัน	7.665	7.665
3. สถานีตากอากาศ 7,000 ลบ.ม. / วัน	2.738	2.738
4. ปริมาณฯเพื่อผลักดันน้ำเค็ม + ลำน้เค็ม + เพาะเลี้ยงสัตว์	41.616	41.616
5. อุตสาหกรรม 20,500 ลบ.ม. / วัน	7.483	7.483
รวม	<u>229.978</u>	<u>229.978</u>

บ้านค่ายจัดสรรน้ำใช้ประมาณ 50 ล้าน ลบ.ม./ปี) แต่สำหรับกลุ่มเกษตรกรนอกเขตชลประทาน จากการสำรวจและสัมภาษณ์พบว่า ชาวเกษตรกรที่ได้รับบทเรียนจากปัญหาวิกฤตน้ำ ในปี พ.ศ. 2548 มีการปลูกต้นยางพารามากขึ้นและลดการปลูกพืชไร่ ผล เนื่องจากยางพาราเป็นพืชที่ไม่ต้องรดน้ำ เมื่อใช้น้ำอย่างจนหมดสามารถนำดินไปขายได้ ดังนั้นการใช้น้ำสำหรับกลุ่มเกษตรกรนอกเขตจึงมีแนวโน้มที่ลดลง

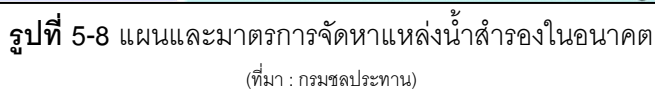
สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มที่เป็นตัวแปรสำคัญเนื่องจากมีปริมาณการใช้น้ำที่สูงเมื่อเทียบกับกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มอื่น จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่าปริมาณการใช้น้ำเพื่ออุตสาหกรรมในปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2550 พบว่ามีปริมาณการใช้น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิมถึง 52 ล้าน ลบ.ม. (ปี พ.ศ. 2550 ใช้น้ำสุทธิ 198

ล้าน ลบ.ม.) ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2551 จะมีการใช้น้ำที่ลดลงเหลือ 187 ล้าน ลบ.ม. แต่อย่างไรก็ตามปริมาณการใช้น้ำที่เข้าใกล้ 200 ล้าน ลบ.ม./ปี ย่อมเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสถานการณ์การใช้น้ำของภาคอุตสาหกรรมที่อาจจะมีการเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากที่เคยปรากฏมาแล้วในอดีต จากการคำนวณและการประมาณแนวโน้มการใช้น้ำรวมในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองใหญ่พบว่า จะมีการใช้น้ำประมาณ 500 ล้าน ลบ.ม. ใน พ.ศ. 2565 ดังรูปที่ 5-7

รูปที่ 5-7 แนวโน้มการใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองใหญ่

อย่างไรก็ตามภาครัฐได้มีการวางแผนมาตรการจัดหาแหล่งน้ำสำรองในอนาคตรองรับไว้แล้ว โดยในอนาคตอันใกล้นี้การผันน้ำภายในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แสดงดังรูปที่ 5-8 และตารางที่ 5-6

แหล่งน้ำต้นทุน	ปริมาณน้ำ
----------------	-----------

	(ล้าน ลบ.ม.)
อ่างฯดอกกราย	72
อ่างฯหนองปลาไหล	164
อ่างฯคลองใหญ่	40
ผันน้ำจากอ่างฯประแสร์	75
ผันน้ำพระองค์ไชยานุชิต	50
ผันน้ำอ่างฯดอกกราย-หนองปลาไหล	16
ผันน้ำอ่างฯคลองใหญ่-หนองปลาไหล	10
ระบบผันน้ำคลองวังโตนด	70
รวม	497

จากปัญหาวิกฤตน้ำในจังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2548 ส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาด้านทรัพยากรน้ำในพื้นที่มากมายไม่ว่าจะเป็น การสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่ม หรือการเชื่อมต่อระบบผันน้ำข้ามอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจากข้อมูลพบว่าสามารถเพิ่มศักยภาพและปริมาณน้ำในระบบได้ อย่างไรก็ตามก็ดีถึงแม้ว่าสถานการณ์น้ำในปัจจุบันจะไม่มีปัญหาความขัดแย้งใดๆ เนื่องจากปริมาณฝน รวมไปถึงน้ำท่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่ในอนาคตอันใกล้นี้ หากสภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปจนนำพาวิกฤตน้ำในปี พ.ศ. 2548 กลับมาอีกครั้ง อาจจะต้องปรับตัวและงดหรือลดกิจกรรมในบางกิจกรรม รวมไปถึงกำหนด กฎ-กติกา ระหว่างผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วน เพื่อให้ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝั่งขวามือค่ายสามัคคี

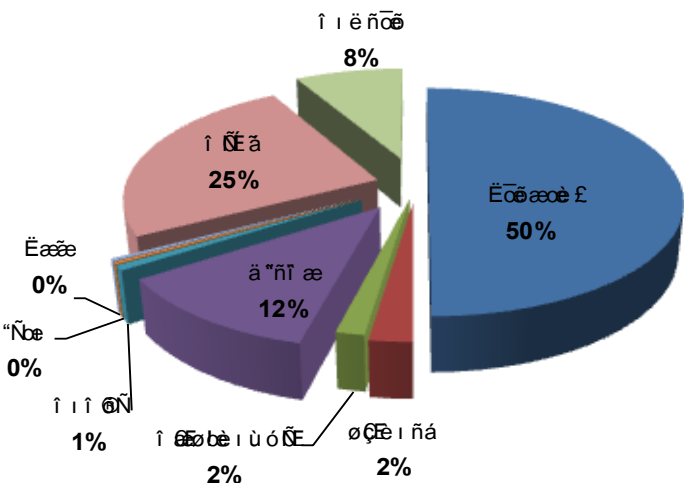
ต. หนองตะพาน อ. บ้านค่าย จ. ระยอง

๐๓๕๑๔ ๐๐๐๐๐๐ ” ๐๐๐ ๐๐๐๐๐๐ ๐๐๐

หนองตะพาน เป็นตำบลเล็กๆที่ชาวบ้านมีอาชีพทำนาเป็นหลัก ระหว่างพื้นที่นา กับ พื้นที่บ้านมีลำธารน้ำไหลผ่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะสร้างสะพานเป็นของตนเองไปสู่นา จึงมีสะพานจำนวนมากมาย ต่อมาเมื่อมีการตั้งตำบลขึ้น จึงใช้ชื่อว่า “ตำบลหนองตะพาน” ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่า “หนองสะพาน” นั่นเองที่ ต. หนองตะพาน

แห่งนี้นอกจากชาวบ้านจะกินอยู่กันอย่างพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังมีการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อชุมชนอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นด้านการส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เพื่อนำรายได้เสริมจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน สำหรับผลงานชิ้นโบว์แดง ของตำบลแห่งนี้ก็คือ แนวความคิดการดัดแปลงทุ่งข้าวให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จากเดิมที่ชาวบ้านต้องปลูกข้าวจนเขียวขจีไปทั้งทุ่งแล้วนั้น ชาวหนองตะพานได้แนวคิดที่แปลงนา

สามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างความสวยงามได้ เช่นกันโดยผ่านผลงานที่มีชื่อว่า “ศิลปะบนนาข้าว”

ข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงาน

แก้วิกฤตด้วยกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝั่งขวามาค่ายสามัคคี ต. หนองตะพาน อ. บ้านค่าย จ. ระยอง โดยมีคุณสนั่น สมก่อ ประธานกลุ่มและมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 20 คน ได้เลาถึงจุดเปลี่ยนแปลงให้ฟังว่า “การเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่ชลประทานเข้ามาคลุกคลีเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ฝายส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่ 2 (ฝายบ้านค่าย) ที่นี่ โดยเข้ามาให้ความรู้การจัดการน้ำ การหว่านเหินน้ำ และการบำรุงรักษาลำคลอง และฝาย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน”

กลุ่มผู้ใช้น้ำมีฐานะเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างภาครัฐ (โครงการชลประทาน) กับประชาชน ในเรื่องรอบเวรการจัดสรรน้ำ เป็นองค์กรที่มีส่วนร่วม

อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ใช้น้ำฝ่งขวาในเขตชลประทานก็ถือเป็นองค์กรของผู้ใช้น้ำที่ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของน้ำในพื้นที่อย่างแท้จริง และกลุ่มผู้ใช้น้ำได้แสดงมุมมองของผู้ใช้ดังต่อไปนี้

มุมมองในฐานะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ในตำบลหนองตะพานมีประปาหมู่บ้านทุกหมู่ ในพื้นที่ไม่มีการใช้ระบบ spinger ในการทำสวน ชาวบ้านประกอบอาชีพ ทำนาปีและนาปี้ง เพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงทำสวนไม่ได้ มีแต่การทำนาปีรวมกับนาปี้ง ระยะเวลาในการทำประมาณ 2 ปี ทำได้ 5 ครั้ง ถ้าหากว่าปีไหนน้ำไม่พอดึงหยุดทำ

ในช่วงปี 2548 ทางชลประทานมีโครงการใหม่ๆ เข้ามาช่วยเหลือหรือนำบ้างไหม ? “ตั้งแต่คุณณัฐวุฒิ สร้อยประเสริฐ ย้ายเข้ามาดูแลฝ่ายส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่ 2 หรือฝ่ายบ้านค่าย ก็เข้าถึงชาวบ้าน ชักชวนให้ชุดลอกคูคลอง ดูแลรักษาลำน้ำ ทำให้พวกเราหันมารักษาน้ำและเห็นความสำคัญของน้ำมากขึ้น แต่ในช่วงแล้งปี 2548 ที่ผ่านมาก็เกิดวิกฤตอย่างหนักทำให้พวกเราหันมาทำนาไม่ได้ต้องทิ้งนา ไปทำอย่างอื่น เราได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก”

ในมุมมองของพวกท่านนั้นคิดยังไง เกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำด้วยการผันน้ำจากฝ่งลุ่มน้ำประแสร์มายังลุ่มน้ำคลองใหญ่ มาช่วยเหลือในพื้นที่ฝ่งนี้ ? ในมุมมองผมว่า “เรื่องนี้เป็นข้อเสนอของอุตสาหกรรมมากกว่าที่ต้องการนำมาใช้ในการผลิต แล้วออกมาพูดว่าน้ำในอ่างเก็บน้ำดอกกรายนั่นไม่พอใช้ จึงหาวิธีหาน้ำจากที่ใดที่หนึ่งมาสืบสนุนภาคส่วนอุตสาหกรรม”

แล้วคิดยังไงกับคนประแสร์ที่ไม่เห็นด้วย ? “พวก เขาหวงน้ำ เพราะรู้ว่าน้ำที่เอาไปนั้นเอาไปให้กับอุตสาหกรรม แต่ถ้าหากเกิดปัญหาจริงๆ ก็ยอมจะ

ช่วยเหลือกันอยู่แล้วเนื่องจากว่า เป็นคนจังหวัดเดียวกันน่าจะไม่มีปัญหา เพราะว่าความจริงนั้นน้ำสาयนั้นไหลทิ้งไม่รู้เท่าไรต่อเท่าไร”

ขณะนี้ภาพรวมของน้ำระยองอยู่ 400 ล้านลบ.ม. โดยแบ่งการใช้ ออกเป็น อุตสาหกรรมใช้ไป 200 ล้านลบ.ม. เกษตรอีก 30 ล้านลบ.ม. ประปา 20 ล้านลบ.ม. แต่นาคัดต่อไปอุตสาหกรรมต้องการได้เพิ่ม 400 ล้านลบ.ม. และไปหาน้ำมาเพิ่มให้ได้อีกจากการสูบจากฝั่งประแสร์มา 90

ล้านลบ.ม. และจากอ่างเก็บน้ำบางพระ (ชลบุรี) อีก 60 ล้าน ลบ.ม. ท่านคิด ยังไง ? “ถ้าหากอุตสาหกรรมจะเอาเราคงสู้ไม่ได้ ชลประทานต้องดูว่าถ้า อุตสาหกรรมเอาไป 400 ล้านลบ.ม. ชาวบ้านเดือนร้อนหรือไม่ การที่ใช้เท่าไรนั้นไม่ สำคัญแต่ต้องให้เกษตรกรและประชาชนพอใจ แต่ถ้าน้ำไม่พอสำหรับพวกเราเขา ต้องหยุดผลิต ถ้าตกลงไม่ได้ รัฐบาลต้องเข้ามาช่วยเหลือ”

แต่โรงงานไม่เหมือนกับเรา เขาหยุดผลิตไม่ได้ แต่เราหยุดได้ ? “ใช่ เราเดือนร้อนไม่เหมือนกับเขาเดือนร้อนอีกอย่างทำให้คนในจังหวัดเราไม่มีงานทำ ด้วย”

กลไกการมีส่วนร่วมจะแบ่งน้ำอย่างไร ? “ถ้าจะแบ่งต้องแบ่งเท่าๆกันคนละ ครั้ง ต้องไม่เอาเปรียบกัน” หากเกิดวิกฤตเหมือนตอนช่วงปี 2548 จะทำไง ?

“ไม่น่าจะเกิดอีก เพราะว่าอ่างเก็บน้ำมีหลายอ่าง นอกจากนี้ยังมีโครงการ
อุตสาหกรรมที่จะเกิดอีก 65 โครงการ หากจะเกิดอะไรขึ้นก็ต้องเกิด”

ตอนที่ชลประทานในฐานะผู้จัดสรรน้ำปวดหัวมากที่จะทำให้คนใน
พื้นที่ยอมรับในตัวเขา พวกท่านคิดว่า ชลประทานควรทำอะไร ? สำหรับ
ผม (คุณไพฑูรย์) ว่า “ยาก” เป็นเรื่องของการไม่ไว้วางใจของชาวบ้านในพื้นที่ ที่คิด
ว่าจัดสรรน้ำให้กับอุตสาหกรรมมากกว่า”และท่านคิดยังไงกับอีสทวอเตอร์ ดี
หรือไม่ดี ? “ไม่ดี เพราะว่าการสร้างอ่างเก็บน้ำก็อ้างว่าให้ประโยชน์กับเกษตร แต่
เมื่อสร้างเสร็จกลับเอาน้ำไปขายให้กับอุตสาหกรรม”

ขณะนี้ยังไม่มิกติกา ใครใคร่ปลูกก็ปลูก ถ้าหากมิกติกาขึ้นมาว่า แบ่ง
ปริมาณการใช้น้ำของแต่ละกลุ่มเป็นเปอร์เซ็นต์ ถ้าน้ำมีจำนวนน้อยลงแต่ละ
กลุ่มต้องลดการใช้น้ำลงตามเปอร์เซ็นต์นั้นด้วย พวกท่านคิดเห็นอย่างไร ?
ในมุมมองของพวกเราคิดว่า “เกษตรกับอุตสาหกรรมนั้นไม่เหมือนกัน ฝั่ง

อุตสาหกรรมก็จะเดินเครื่องอย่างเดียวไม่สนใจอะไรทั้งสิ้น ส่วนกระทรวงเกษตรก็จะทำแต่เกษตรอย่างเดียว แต่จะมีกติกาได้ยังไงในเมื่อชาวบ้านไม่รู้ว่าเป็นยังไง”

ถ้ารู้ข้อมูลฝน สมมุติว่า มีตารางข้อมูลฝนให้ทราบ จะเห็นด้วยไหม ?
เห็นด้วย อยากให้มีตารางข้อมูลฝน ว่าปีไหนช่วงเดือนไหนที่น้ำมากและน้ำขาด
อนาคตอยากให้รัฐบาลทำอะไร ? จัดสรรน้ำและหาแหล่งกักเก็บน้ำให้
เพียงพอ เพราะว่าชาวนาไม่มีที่กักเก็บน้ำ จะไหลลงทะเลส่วนใหญ่”

คุณไพฑูรย์ ปฏิบัติ

อดีตเคยรับราชการอยู่ที่สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง

ล่าง (เกษตรกร) ผมมีความเห็นสอดคล้องเรื่องสภาพประชาชนตามแนวคิดของท่าน อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม

ในช่วงปีพ.ศ. 2548 ที่เกิดวิกฤตภัยแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ที่ไหน ?

ในช่วงปี 2548 ผมได้ลาออกจากราชการแล้ว และประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ก่อนหน้านั้นรับราชการอยู่ที่สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง ตัวผมนั้นผูกพันและคลุกคลีกับชาวสวนมาตลอด เป็นระยะเวลามากกว่า 25 ปี และมีความใกล้ชิดกับชาวสวนค่อนข้างมาก งานที่ทำช่วงรับราชการ ผมทำงานทางด้านวิชาการพืชสวน คือผลไม้เศรษฐกิจของจังหวัดระยอง ปัญหาข้าซาก คือ พอเข้าสู่ฤดูแล้ง ชาวสวนก็จะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ถ้าปีใดฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน (5-6 เดือน) ปีนั้นชาวสวนจะขายผลผลิตแล้วจะไม่ค่อยคุ้มต้นทุนการผลิต เพราะจะต้องลงทุนเรื่องแหล่งน้ำเป็นเม็ดเงินจำนวนมาก ทางราชการ (กรมชลประทาน) จะช่วยเหลือได้เพียงจัดส่งรถยนต์บรรทุกน้ำ (ไม่มีน้ำมัน) มาช่วยเหลือ แต่จำนวนไม่พอเพียงแก้ความต้องการของพื้นที่ เพราะมีเกษตรกรและสวนผลไม้จำนวนมาก จึงได้เห็นความเดือดร้อนของชาวสวนในท้องที่อำเภอกาหลง, วังจันทร์, เขาชะเมา ที่ต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำให้สวนผลไม้ในฤดูแล้ง ต่อมาปี 2525 ผู้นำชาวสวนระยองได้ตกลงใจร่วมมือกันรื้อฟื้นสมาคมชาวสวนผลไม้จังหวัดระยองขึ้นมาใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพทำสวนผลไม้ของชาวสวนระยอง เพราะมีอัตราที่เพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี

เมื่อพื้นที่สวนผลไม้เพิ่มมากขึ้น ความต้องการน้ำก็เพิ่มเป็นทวีคูณ แต่ในเขตพื้นที่อำเภอกาหลง, วังจันทร์และเขาชะเมา และไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำ

และในอดีต พ.ศ. 2510-2520 สภาพภูมิอากาศของพื้นที่นี้เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพทำสวนมาก คือ อุณหภูมิประมาณ 28-29 องศาเซลเซียส ความชื้น

สัมพัทธ์ 80-90 % ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,800-2,500 มิลลิเมตร แต่ในสภาพปัจจุบัน ปริมาณน้ำฝนลดลงเหลือประมาณ 1,300 มิลลิเมตร/ปี อุณหภูมิเดือนมีนาคม-เมษายน ประมาณ 40-41 องศาเซลเซียส สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้ต้นทุนเื่อการทำงานก็เพิ่มขึ้นด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา อาชีพทำสวนผลไม้ได้รับความนิยมนิยมเพิ่มมากขึ้น เพราะเรามีองค์กร สมาคมชาวสวนผลไม้ฯ เป็นองค์กรเสริมเติมเต็มและแลกเปลี่ยนข้อมูลการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้สู่เกษตรกร แต่ในทางกลับกันพื้นที่จังหวัดระยองก็ประสบปัญหาความแห้งแล้งทุกปี สมาคมชาวสวนฯซึ่งได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้งว่า สมควรที่จะต้องมีอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง สมาคมจึงได้นำเสนอโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำผ่านจังหวัดฯ ไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยใช้ชื่อว่าอ่างเก็บน้ำเขาสิงโต แต่รัฐบาลในยุคนั้นก็ไม่ได้ให้ความสำคัญ เก็บเรื่องนี้อยู่เฉยๆ ใ้เรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2538-2539 สมาคมฯได้ขอร้องไปยัง ส.ส.จังหวัดเชียงใหม่ ชื่อ นายอำนาจ ยศสุข ผมจำตำแหน่งหน้าที่ท่านไม่ได้ว่าท่านมีตำแหน่งใดในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ท่านนี้ให้ความสำคัญและให้การช่วยเหลือ รื้อฟื้นการขอสร้างอ่างเก็บน้ำของชาวระยองซึ่งมาพิจารณา แต่ติดขัดเรื่องพื้นที่การก่อสร้างอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรีเป็นส่วนใหญ่ แต่คนได้รับประโยชน์ คือ คนระยอง ชาวจังหวัดชลบุรีจึงได้คัดค้าน

และด้วยแรงหนุนของ ส.ส.อำนาจ ยศสุข และความกรุณาของกรมชลประทานได้ศึกษาพื้นที่ตอนล่าง บริเวณบ้านหนองม่วง บ้านแก่งทราย ตำบลชุมแสง อำเภอดงจันทร เป็นพื้นที่ที่มีทำเลเหมาะสม สามารถสร้างเป็นอ่างเก็บกักน้ำได้ แถมพื้นที่เขาสิงโตของจังหวัดชลบุรี

และในเวลากลับเคียงกัน อ่างเก็บน้ำดอกกรายที่อำเภอปลวกแดง ที่สำรองน้ำไว้ช่วยเกษตรกรและการอุปโภคบริโภคในตัวเมืองระยองเริ่มแห้งและขาดแคลน จนภาครัฐต้องสร้างอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลขึ้นมาเพิ่มเติม อาจจะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมก็ได้ เพราะพื้นที่จังหวัดระยองเริ่มขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง แต่ในอีกพื้นที่อำเภอแกลง อำเภอวังจันทร์ และอำเภอเขาชะเมา ก็ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งเช่นกัน ภาครัฐคงจะได้วางแผนไว้แล้วบ้างเหมือนกัน พอดีความประจวบเหมาะมาสอดคล้องกับความต้องการของสมาคมชาวสวนผลไม้จังหวัดระยองเข้าพอดี

ทางด้านผู้นำท้องถิ่น (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการสร้างอ่างเก็บน้ำประแสร์ ที่บ้านหนองม่วงและบ้านแก่งหวายเป็นอย่างมาก คือ กำนันสมโภชน์ เศรษฐศักรินทร์ อดีตกำนันตำบลชำส้อ อำเภอเขาชะเมาช่วยไปเจรจากับพี่น้องชาวสวนประมาณ 70 ครัวเรือน ให้เสียสละแก่ส่วนรวม โดยยินยอมให้ภาครัฐเวนคืนที่ดินเพื่อการสร้างอ่างเก็บน้ำประแสร์ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ให้ชาวสวนได้ใช้ในฤดูแล้ง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ที่ยั่งยืน

นับได้ว่าเป็นความปลาบปลื้มของพี่น้องชาวอำเภอแกลง , วังจันทร์ และเขาชะเมาเป็นอย่างยิ่ง พวกเขาจะได้หลุดพ้นจากความแห้งแล้งที่เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ของพวกเขา

การดำเนินการก่อสร้างตัวอ่างเก็บน้ำประแสร์ เสร็จประมาณปี พ.ศ. 2548 และเริ่มเก็บกักน้ำไว้ในอ่างได้แล้ว แต่ระบบส่งน้ำยังไม่แล้วเสร็จทั้งระบบคลองส่งน้ำและท่อส่งน้ำ มีเพียงแต่ระบบระบายน้ำล้นของอ่าง (สปิลเวย์) เท่านั้นที่สมบูรณ์

สามารถระบายน้ำลงสู่แม่น้ำประแสร์ ลำคลองดั้งเดิมให้ไหลลงสู่ทะเล ผ่านตำบลต่างๆของอำเภอวังจันทร์ อำเภอกกลงและสู่อ่าวไทยบริเวณบ้านปากน้ำประแสร์

ปีพ.ศ. 2548 เกิดปรากฏการณ์ฝนตกน้อยและฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน จนภาคอุตสาหกรรมบริเวณอีสเทิร์นซีบอร์ดประสบปัญหาขาดแคลนน้ำที่จะใช้ในการผลิตและรัฐบาลประกาศอุมัภาคอุตสาหกรรมให้ผ่านพ้นวิกฤตภัยแล้ง ด้วยความคิดที่จะไปเอาน้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์ไปให้ภาคอุตสาหกรรมได้ใช้ ทั้งที่ภาคอุตสาหกรรมได้ยอมรับสภาพความแห้งแล้ง และได้ปรับลดการผลิตของตนเองโดยที่ไม่ต้องไปแย่งน้ำจากภาคเกษตรกรรมมาใช้

เมื่อชาวระยองได้ทราบข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ ก็เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจว่าทุกปีที่ภาคเกษตรกรรมขาดแคลนน้ำ คนของรัฐบาลไม่เคยเห็นมาจัดทำข่าว และไม่ให้ความสำคัญ อุตสาหกรรมขาดแคลนน้ำเพียงปีเดียว กลับให้ความสำคัญที่ยิ่งใหญ่ จะต้องอุมัภาคอุตสาหกรรมให้ได้ จึงเกิดแรงคัดค้านจากชาวระยองไปทั่วทั้งจังหวัด

ผมพร้อมด้วยผู้นำชาวนาและสมาคมชาวนาผลไม้อำเภอรยองจึงมีความเห็นว่า น่าจะทวงถามเรื่องนี้ให้ได้ความจริงปรากฏชัดเจนว่าเป็นอย่างไร ที่มีข่าวว่ารัฐบาลจะเข้มติ ครม.สั่งจร อนุมัติการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์ไปช่วยภาคอุตสาหกรรม ชาวยองจึงได้ใช้องค์กรสมาคมชาวนาผลไม้อำเภอรยองทำหนังสือถึง นายนิวัฒน์ พันธ์ชู สมาชิกวุฒิสภาในฐานะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา และเชิญคณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา มาพบและร่วมประชุมกับพี่น้องชาวกกลง , วังจันทร์ และเขาชะเมา และที่สุดก็ทราบว่าการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์ไปช่วยนิคมอุตสาหกรรมนั้นเป็นความจริง ชาวนาจึงออกมาไว้วางยคัดค้านและไม่เห็นด้วยกับการผันน้ำดังกล่าว และมี

รายงานข่าวแจ้งว่ารัฐบาลนัดประชุม ครม.สัญจร วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี จะมีมติเรื่องการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์ด้วย พื้นที่ประชาชน 3 อำเภอจึงนัดรวมพลแสดงจุดยืนการคัดค้าน ณ วัดชุมแสง อำเภอวังจันทร์ เพื่อรวมพลังคัดค้าน ในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ณ วัดกระแสนคูหาสวรรค์ ตำบลกระแสน อำเภอแกลง เริ่มเวลา 08.00 น. เพื่อแสดงการคัดค้านการผันน้ำเป็นทางการและได้ยื่นหนังสือคัดค้านผ่าน ส.ส.เขตพื้นที่ด้วย

การปราศรัยแสดงการคัดค้านที่วัดกระแสนใช้เวลาเพียงน้อยนิด ประมาณ 1 ชั่วโมง มีผู้ปราศรัย 2 ท่านเท่านั้น คือ นายผ่อง ยิ่งเจริญ อดีตกำนันตำบลกระแสนและผม ชาวบ้านรายอื่นต่างรอคอยเวลาที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย แต่ได้ถูกขอร้องจากฝ่ายปกครองของอำเภอแกลงว่า สั่งให้ยุติการปราศรัยและเลิกชุมนุมภายในเวลา 09.00 น. โดยให้ข่าวบิดเบือนไปว่า จะมีภาคประชาชนไปปิด-ขวางถนนบ้านบึง-แกลง ที่เป็นเส้นทางเดินทางไปประชุม ครม.สัญจรของรัฐบาล เวทีปราศรัยต้องยุติลงทันที ชาวบ้านเกิดอาการเสียความรู้สึกเป็นอย่างยิ่ง แท้ที่จริงแล้ว ผู้นำท้องถิ่นอ่อนแอและแย่ในอนันติของนักการเมืองและนักปกครอง กลัวเสียภาพพจน์ ขาดการวิเคราะห์ไปว่าแท้ที่จริงแล้วคณะรัฐมนตรีได้เดินทางไปจันทบุรีก่อนหน้านี้แล้ว ผมได้ปราศรัยบนเวทีว่าทำไม ส.ส.และคณะรัฐมนตรีจึงไม่สอบถามชาวบ้านก่อนว่า เราจะแบ่งน้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์กันอย่างไร อยู่ดีดีก็มัดมือชก ไซ้มิติ ครม. ผันน้ำไปช่วยภาคอุตสาหกรรมแต่เป็นการกระเทาะเข้าเกษตรกรชาวสวนผลไม้ และอีกแนวทางหนึ่งผมได้เสนอไปว่า น้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์มีอยู่ก็จริง แต่การก่อสร้างระบบส่งน้ำเพื่อการเกษตรยังไม่แล้วเสร็จ ทำไมไม่เร่งรีบการก่อสร้างและให้เกษตรกรและชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากน้ำเสียก่อนและเมื่อปรากฏว่าน้ำเหลือใช้จริง ๆ จึงค่อยผันน้ำไปช่วยภาคอุตสาหกรรม

ในมติ ครม. ดังกล่าวไม่เพียงแต่การผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์เท่านั้น ยังมีการสร้างทำนบกั้นแม่น้ำระยองและคลองต่างๆ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง ก็มีโครงการวางท่อคูน้ำในแม่น้ำระยองไปสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมเช่นกัน ชาว แกลง ,วังจันทร์ ,และเขาชะเมาจึงได้พันธมิตรจากเขตอำเภอเมืองระยองมาช่วย ร่วมกันคัดค้านอีกส่วนหนึ่งด้วย

ในช่วงนั้นมีการถวญฎีกาไหม ? “ ยังไม่ถึงขั้นที่จะถวญฎีกา เพราะ พวกเราเพิ่งเริ่มต้นการคัดค้านเท่านั้น และมีความเชื่อว่า ตัวแทนของพวกเรา (ส.ส.) น่าจะช่วยให้เราได้ แต่พวกเราก็ผิดหวัง เพราะในช่วงนั้นอำนาจรัฐครอบงำ ส.ส.และ คณะรัฐมนตรีหมดแล้ว และรวมทั้งผู้นำท้องถิ่น (กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน) ก็ถูกครอบงำ โดยนักการเมืองด้วยระบบอุปถัมภ์ค้ำชู จึงขาดความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นเป็น ส่วนใหญ่ ถึงแม้จะมี NGOs เขตพื้นที่อำเภอเมืองระยองเข้ามาช่วยสนับสนุน แต่ว่า เป้าหมายการต่อสู้มันต่างกัน พวกเราไม่มีองค์กรใดมาช่วยเหลือ พวกเรามีแต่ผู้ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น เราจะต้องต่อสู้ให้จบโดยเร็ว เพราะพวกเราจะ เดินทางเข้ากรุงเทพฯและที่อื่นๆไม่ได้ เพราะไม่สะดวก พวกเราจะต้องดูแลสวน ผลไม้ อยู่ได้แต่ในพื้นที่เท่านั้น

พวกเราถือว่ามติ ครม.สัญจรที่จังหวัดจันทบุรีเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2548ไม่ชอบธรรมและขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อจากนั้นมาการจัดเวทีประชาพิจารณ์ที่โรงแรมสตาร์ระยอง ทั้งๆที่พวกเราคัดค้าน แบบสอบถามกรณีศึกษาแบบสอบถามชาวบ้าน หยิบมาอ้างความชอบธรรมว่า ชาวบ้านเห็นชอบแล้ว ผมได้นำแบบสอบถามมาทดลองตอบคำถาม ก็พบว่า แบบสอบถามมีทั้งหมดจำนวน 21 หน้าต่อ 1 ชุด ถามประชาชน 1 คน แบบสอบถามดังกล่าวเป็นการมัดมือชก ชาวบ้านที่ให้ข้อมูลขาดองค์ความรู้เรื่องน้ำ และความต้องการน้ำของภาคเกษตรกรรม และในที่สุดการศึกษาได้ใช้ข้อมูลนี้เป็น

ข้อมูลประชากรพิจารณาว่าชาวบ้านเห็นชอบให้ผันน้ำได้ ผมได้ทดลองให้อาจารย์ 1 คนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอแกลงตอบแบบสอบถามดังกล่าว ปรากฏว่าใช้เวลา 1 วัน ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้เสร็จ 1 ชุด

เมื่อเราคัดค้านเรื่องการผันน้ำไม่เป็นผล รัฐบาลพึงจะต้องผันน้ำไปช่วยภาคอุตสาหกรรมให้ได้ ชาวบ้าน 3 อำเภอ จึงมีข้อเรียกร้องจากภาครัฐดังนี้

1) น้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์มีก็จริงอยู่ แต่ระบบส่งน้ำยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ ถ้าระบบส่งน้ำไปช่วยภาคอุตสาหกรรมเสร็จแล้วก็ให้เกษตรกรได้นำน้ำก่อน แล้วค่อยสรุปว่าน้ำในอ่างพอหรือไม่

2) หากน้ำในอ่างมีพอ ก็ให้ผันน้ำไปแบ่งให้ภาคอุตสาหกรรมได้ แต่จะให้ผันน้ำได้ในเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น

3) พฤติกรรมการผันน้ำไปให้ภาคอุตสาหกรรมต้องทบทวน เพราะน้ำจาก 2 อ่าง คือ อ่างเก็บน้ำดอกกรายและอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลที่อำเภอปลวกแดง ผันน้ำไปขายจนหมดสิ้น แต่ภาครัฐไม่ได้เหลียวมองท้องถิ่นเลย

4) ให้ศึกษาและทบทวนพื้นที่ส่งน้ำของชลประทานที่ตั้งเป้าหมายไว้ 137,000 ไร่ แต่พื้นที่ที่ต้องการน้ำชลประทานของอำเภอแกลง อำเภอวังจันทร์และอำเภอเขาชะเมา มีเป็นล้านๆไร่ ภาครัฐต้องจัดการให้ท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์จากน้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์ก่อน ข้อคิดเห็นของผมเพิ่มเติมว่า การออกแบบก่อสร้างระบบส่งน้ำ ซึ่งกรมชลประทานชอบอ้างข้อมูลทางวิศวกรรมศาสตร์ แต่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เจ้าของพื้นที่ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำทั้งระบบใช้เงินงบประมาณ 9,000 ล้านบาทเศษ แต่พื้นที่ได้ประโยชน์จากการชลประทานเพียง 137,000 ไร่ มันไม่ค่อยจะสมดุลกัน

มาดูการก่อสร้างที่เป็นจริง ระบบคลองส่งน้ำที่ปล่อยน้ำไปด้วยแรงโน้มถ่วงของโลก (ที่สูงไปที่ต่ำ) มีรัศมีห่างจากแม่น้ำประแสร์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น มีคำอธิบายว่า ถ้าเราถ่างระบบคลองส่งน้ำออกไปอีก น้ำจากคลองส่งน้ำที่ปล่อยไปก็จะสนับสนุนพื้นที่เกษตรกรรมของพี่น้องอำเภอลือไชยได้อีกส่วนหนึ่ง เพราะปริมาตรเก็บกักตั้ง 248 ล้านลูกบาศก์เมตร และหรือสูบน้ำด้วยระบบท่อส่งน้ำไปปล่อยลงที่ต้นคลองมะเดื่อต้นน้ำคลองโพธิ์ ก็จะใช้ประโยชน์จากน้ำได้เต็มที่ และเป็นการช่วยเหลือชาวสวนอำเภอลือไชยได้โดยตรง ไม่ต้องไปเสียเงินงบประมาณแผ่นดินอีก 10 ล้านบาท ศึกษาการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองโพธิ์ ซึ่งเป็นไปได้ยากในเรื่องของการเวนคืนและค่าลงทุนก่อสร้าง

เมื่อสำรวจการก่อสร้างทำนบ (ฝาย) กันคลองส่งน้ำ เพื่อการทดน้ำไว้ให้เกษตรกรได้ใช้ ก็ไม่สัมพันธ์กับลักษณะของพื้นที่ ข้อมูลทางวิศวกรรมคลาดเคลื่อนและใช้ไม่ได้ การก่อสร้างทำนบ ฝายกันน้ำในระบบคลองส่งน้ำที่จะก่อสร้างจากปลายทางมาหาดันทางจึงจะเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้น้ำจากคลองส่งน้ำ

ในสภาพปัจจุบัน พื้นที่ภาคประชาชนยังมีความต้องการใช้น้ำอีกจำนวนมาก อันเนื่องมาจากสภาวะของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป น้ำที่ปล่อยจากระบบคลองส่งน้ำก็สามารถยืดคลองส่งน้ำให้ยาวไปอีกก็ได้ และหรือสูบหรือปล่อยน้ำไปในระบบท่อนานไปกับถนนสาธารณะ และมีประตูน้ำชุมชน การบริหารจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์ก็จะเกิดประโยชน์ที่พื้นที่ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวคิดเรื่องระบบการผันน้ำ ในมุมมองท่านคิดว่าเป็นไปได้ไหม ?
 เรื่องการผันน้ำมองได้ทั้ง 2 ด้าน ถ้าถามผม ผมก็ตอบว่าไม่เห็นด้วย เพราะขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (สิทธิชุมชน ต้องมีส่วนร่วม ,

สงวน , จัดการและบูรณทรัพย์ากรธรรมชาติของชุมชน) อีกด้านหนึ่ง การมองในมุมมองความเสมอภาคที่จะเข้าถึงน้ำ สิทธิที่จะได้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำไปสนับสนุนในทุกๆอาชีพได้ แต่ที่จะผันน้ำไปไหน ชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการผันน้ำ จะต้องแบ่งปันสู่ท้องถิ่นบ้าง และในอดีตน้ำจากอ่างเก็บน้ำทั้ง 2 อ่าง คือ อ่างเก็บน้ำดอกกรายและอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ส่งไปสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด พุดง่ายๆว่าได้แต่เอาไปใช้ แล้วเคยให้อะไรแก่ท้องถิ่นบ้าง และน้ำในอ่างเก็บน้ำประแสร์ก็เช่นกัน ตามตัวเลขมีความจุ 248 ล้านลูกบาศก์เมตร นายสามารถ โชคคณาพิทักษ์ อธิบดีอธิบดีกรมชลประทาน พุดว่า ทุกภาคส่วนใช้แล้วรวมกัน 170 ล้านลูกบาศก์เมตร ยังมีเหลืออีก 80 ล้านลูกบาศก์เมตร จะผันไปช่วยนิคมอุตสาหกรรม เน้นการพุดแต่ฝ่ายเดียว ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดสรรน้ำแต่อย่างใด

คิดยังงั้ถ้าชลประทานปรับค่าน้ำแล้วเอา 1 บาทมาให้ท้องถิ่น “ทฤษฎีเงินบาท” พอจะตกลงกันได้ไหม ? มีหลายคนพุดถึงทฤษฎีเงิน 1 บาทตอบแทนแก่ท้องถิ่น โดยตั้งเป็นกองทุนไว้บริการและจัดการน้ำอย่างทั่วถึง เรื่องนี้ นายสุวิทย์ รังสิตพล ได้เคยเสนอไว้แล้ว แต่ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงไม่มีการขยายผลต่อประเด็นนี้ ผมมีความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง จะได้เกิดความสามัคคีและไม่ขัดแย้งกันระหว่างภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม เพราะภาครัฐเคยพุดว่า การผลิตของภาคอุตสาหกรรมนั้นให้ผลตอบแทนมากกว่าภาคเกษตรกรรม หลายเท่าตัว ก็สมควรอย่างยิ่งที่ภาคอุตสาหกรรมจะต้องยอมรับอัตราค่าน้ำที่สูงขึ้นกว่าเดิม

อีกอย่างหนึ่ง เงินกองทุนที่มีอยู่อาจจะใช้ประโยชน์ให้ภาคเกษตรกรรม ได้ใช้ประโยชน์ ด้านการตลาดของผลผลิตเกษตรด้วย ในเรื่องของสินค้าเกษตรและราคา

ผลไม้ตกต่ำ ยังดีกว่าจะไปใช้เป็นกองทุนระยองแข็งแรง อาจจะมีการทวงบุญคุณกันได้

สรุปแล้วการผันน้ำมีความเป็นไปได้ ถ้าหากมีเงื่อนไขและมีข้อกำหนดขึ้น ? ใช่ และต้องไม่ถูกเบียดบังงบประมาณจากนักการเมืองท้องถิ่น และรัฐบาล ปรับปรุงค่าน้ำใหม่ ตอนนี้อีสวอเตอร์ได้ประโยชน์มากไป เขาคิดว่าเป็นบริษัทเอกชนที่มีหน้าที่หาเงิน ซึ่งอีสวอเตอร์หาเงินทั่วประเทศ ในมุมมองผมว่า น่าจะให้บริษัทอื่นเข้ามาและให้ค่าตอบแทนประชาชนมากกว่า อีสทวอเตอร์ถึงจะอยู่ด้วยกันได้ และแต่ละชุมชนต้องมีกฎหมายรองรับ ผมคิดว่า นำเงิน 100 บาท จากกองทุนไปพัฒนาท้องถิ่น เช่น การจัดสรร การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมตลอดลำน้ำ มีกิจกรรมเยอะแยะมากมาย

ในมุมมองผมคิดว่า วันนี้ต้องมีสภาประชาชน เป็นนักคิด และให้อำนาจผู้ ที่เข้ามาให้ชัดเจน พวกท้องถิ่นวันนี้ไม่มีความคิด ดีแต่แต่งตัวดีมานั่งเฉยๆ ระยอง เป็นเมืองเกษตรแต่ไม่มีสภาเกษตร เป็นเรื่องที่น่าขำ มองในมุมผมต้องมีปราชญ์ ชุมชน ดังที่อ. ไพฑูรย์ได้เสนอไว้เอา NGO ไปล้อมกรอบ รัฐมนตรีคนหนึ่ง ออกมา กล่าวว่ ช้ำซ้อน ทั้งที่คนเข้าไปอยู่ในสภาอบต. ก็มาจากการซื้อเสียงเข้าไป แต่ไม่มี ความรู้ ความคิด ความอ่าน ในเรื่องน้ำนั้นไม่มีและสภาประชาชนต้องอยู่ระดับ **ไหน จังหวัด หรือท้องถิ่น ?** ต้องอยู่ระดับท้องถิ่นก่อน โครงการทุกโครงการตอน นี้อยู่ที่ท้องถิ่น แต่ท้องถิ่นยังขาดองค์ความรู้ เช่น เรื่องทำถนน ให้ท้องถิ่นตรวจรับ แบบบังคับ ด้วยการพาไปเลี้ยงข้าว แต่ถ้ามีสภาประชาชนเข้ามาก็จะมีที่พึ่ง ที่ เรียนรู้ ว่าองค์ประกอบ โครงสร้างในการทำถนนนั้นมีอะไรบ้าง วันนี้ทุกท้องถิ่นเป็น ผู้รับโครงการของรัฐ และล้มเหลวที่ปลายทาง เพราะข้างบนกินลงมา ตอนนี ้นายอำเภอว่างงาน ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร สบายมืออบต. ที่ทำทุกอย่าง ถ้าไม่มี **สภาประชาชน ก็ไม่มีทางแก้หรือ ?** ใช่ คนที่เสนอตัวเข้าไปไม่มีองค์กรเข้า และ

ไม่มีที่อื่น **ให้มีสภาชุมชนตามพื้นที่เลยจะดีไหม ?** ตามพื้นที่ สอนคนให้เดินได้
หน้าที่โดยทำไ้ได้ ให้คิดถึงบ้านเมืองเป็นหลัก ไม่มองวัตถุเป็นหลัก ในมุมมองผม
เราเอา GDP มาวัดค่าไม่ได้ เงินไม่เกี่ยวข้องเลย ฐานทรัพยากรที่มั่นคงมากกว่าที่
จำเป็น คนในพื้นที่มีงานทำ มีรายได้ นี่แหละถึงจะอยู่รอด จังหวัดระยองมีคนที่
สูงอายุที่เห็นความสำคัญของสุขภาพจึงคิดไม่ไปไหน อยู่ระยองนี้ ดังนั้นเราต้องทำ
บ้านเมืองให้น่าอยู่ **สภาประชาชนต้องมีกฎหมายก็เหมือนสภาอุตสาหกรรมรี
ปาว ?** ผมเชื่อว่า สภาอุตสาหกรรมนั้นมีประโยชน์ แต่ถูกบงการด้วยบริษัทยักษ์
ใหญ่ การที่จะมีสภาต้องมีกองทุน มีกองทุนต้องมีกฎหมายรองรับ **สรุปคือความ
ขัดแย้งในวันนี้ มาจากการใช้ทรัพยากร ถ้ามีการแบ่งปัน มีองค์กรรองรับการ
ใช้ ทุกอย่างก็จะดีขึ้น**

คิดอย่างไรกับกรรมการ 4 ฝ่ายที่ตั้งขึ้นมา ? ผมเห็นด้วย แต่ต้องดูว่าใคร
มีอำนาจมากกว่ากัน กรรมการ 4 ฝ่าย ต้องมีกฎหมายรองรับให้เขาทำงานได้
กรรมการที่จัดตั้งนั้นแค่ให้ความเห็น แต่ไม่ได้บอกว่าต้องมีกฎหมายรองรับ
ถ้ามีแต่คนใน ไม่มีนักวิชาการมาช่วยคงไปไม่รอด ความรู้ไม่พอ ข้อมูลวิศวกรรมไม่
พอ และกรรมการต้องมีส่วนร่วมจริงทุกขั้นตอน

ขบวนการมีส่วนร่วม ในมุมมองของท่านคิดยังไง ? ต้องเข้ามาร่วมดู
ข้อมูลพื้นฐาน ร่วมตัดสินใจ และแบ่งปันทุกขั้นตอน บริษัทเอกชนต้องเปิดเผย
ข้อมูลว่า เอน้ำไปกี่คิว และคุณได้กำไรมากน้อยแค่ไหน ซึ่งข้อมูลส่วนนี้
ชลประทานไม่เคยเปิดเผยตัวเลขเลย **เท่าที่รู้ ชลประทานไม่ได้กำไรอยู่แล้วเขา
ได้เงินจากการขายน้ำ 50 สต. แต่หน้าที่ของเขาต้องเอน้ำไปให้ ?** ทาง
อุตสาหกรรมบอกว่าตอบแทน 100 บาท โดยจ่าย 4 บาท ให้กับเกษตรกร บอกว่า เป็น
เรื่องที่ผิดพรบ. และทำไมไม่แก้กฎหมายล่ะ เรื่องจริงที่ว่าถ้าผมเป็นพ่อค้าผมก็ไม่
ขายน้ำให้คนจนหรอก ขายน้ำให้คนมีเงินดีกว่า โดยผมเอากำไรต่อหัว ในมุมมอง

ผมคิดว่า คนที่เข้ามามีส่วนร่วมต้องไม่ใช่ นักการเมือง เพราะนักการเมืองจะเอาเปรียบประชาชนและผลาญงบประมาณแผ่นดิน เอาคนที่มิดีกรี มีความรู้ พุดเข้าท้องถิ่นมากกว่า บางคนคิดไม่เป็น คิดตอยอดไม่ได้

ทางอุตสาหกรรมอยากขยายตัวเพื่อประเทศ คิดยังไง ? ตอนผมเคยต่อต้านโรงงาน TPI โรงงานที่ 6 ของประเทศไทย ผมบอกว่าความจำเป็นของเมืองไทยในการใช้พลาสติกไม่มีเลย มีก็นิดเดียว จะมาตั้งติดจวนผู้ว่าฯ ติดค่ายทหาร แต่กลับพอชาวบ้านแถวนั้นจะสร้างตึก ต้องไม่ให้มีตลาดฟ้า เป็นภัยต่อความมั่นคง ถ้าจะเห็นด้วยกับอุตสาหกรรม ต้องเป็นอุตสาหกรรมตอยอดภาคเกษตร ผมถึงจะเห็นด้วย และถ้ามันหล่อเลี้ยงคนทั้งประเทศผมเห็นด้วย แต่นี่เราแค่รับจ้างผลิต น้ำเอาของชุมชน ไฟของชุมชน รัฐยังส่งขยะให้อยู่กับท้องถิ่นอีก เคยหันกลับมามองบ้างไหม และอีกอย่างชอบเอาตัวเลข GDP มาพูดตอนนี้ 8 แสน สมัยตอนที่ผมทำงานแค่สองแสนห้า ความจริงเม็ดเงินไม่ได้เกิดขึ้นจริง ถ้าเอาเงินมาหมุนเวียนให้ชุมชน เช่น ร้านค้าหน้าปากซอย จะซื้อได้เลย ซื้ออะไรมาขายก็ขายได้หมด แม้บ้านมีเงินเก็บ ถ้าไม่ลำเอียงภาคเกษตร และแก้กฎหมายขึ้นมา ทำโครงการสร้างพื้นฐานให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข คนระยองจะไม่ว่าเลย

ตอนนี้มีกฎหมายนำเข้ากรมทรัพยากรน้ำ ไม่ใช่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขณะนี้ 2 หน่วยงานนี้กำลังแข่งขันกันอยู่คิดยังไง ? เขาขวางกันอยู่ชลประทานก็ขวางกรมน้ำทุกรูปแบบ และความสัมพันธ์คณะกรรมการลุ่มน้ำกับชลประทาน จะจัดยังไง ? ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์คณะกรรมการลุ่มน้ำได้เข้าร่วมประชุมร้อยละ 25 แต่ชลประทานกลับไม่สนใจกับคำพูดใดๆ เรามีหน้าที่ฟังอย่างเดียวแต่ไม่ทำตาม เขาจะทำแบบนี้เป็นเรื่องของเขา ผมเสียความรู้สึกกับชลประทานเป็นอย่างมาก แม้กระทั่งคนจันทบุรียังขีดเส้นชลประทาน ทำให้เขานั้นคิดหนักว่าจะแก้ไขยังไงที่คนจันทบุรีต่อต้านแบบนี้

ข่าวเรื่องปิดแม่น้ำระยอง ถูกคนระยองขัดค้านมาก เพราะอะไร ? ที่คัดค้านเพราะน้ำมีเท่านี้ แล้วยังจะไปสูบเข้าท่อให้อุตสาหกรรมอีก คลองน้ำหูนั่นมีน้ำนิดเดียว ยังจะไปเอาของชาวบ้านอีก ทั้งๆ ที่นั่นไม่ใช่แหล่งผลิต บริเวณนั้นเป็นระบบนิเวศ เป็นน้ำที่ชาวบ้านใช้บริโภคอุปโภค คุณจะไปได้อย่างไร

ในมุมมองของท่านอนาคตของระยองจะเป็นอย่างไร ? ต้องพัฒนาให้ นักการเมืองท้องถิ่น มีวินัยและมีบทบาทชัดเจน นอกจากการเขียนข้อบัญญัติบ้านเมือง ต้องมองท้องถิ่นด้วย ให้ชาวบ้านมีรายได้จากทำมาหากิน ต้องมีการประเมินผลการทำงาน ผมว่าทุกวันนี้ประเทศไทยจะล้มจมเพราะนักการเมือง พวกนี้แสวงหาแต่ผลประโยชน์ ไม่มองว่าจะเสียหายหรือไม่อย่างไร **เริ่มเสียตั้งแต่เมื่อไร** เมื่อก่อนคิดว่า มีปันกัน ทั้งดีและทั้งไม่ดี ? ต้องสมัรจนนายกเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ดีที่สุด รุนหลังเอาเงินซื้อเสียง ต้องปรับปรุงรัฐธรรมนูญ ให้ชาวบ้านเข้าถึงจริง รัฐธรรมนูญมีกรอบใหญ่ และต้องมีการรอบเล็กให้ท้องถิ่นเข้าถึงได้ พูดเรื่องน้ำชัดเจน ทุกวันต้องมีกฎหมายน้ำ และกฎหมายลูกต้องมี เพื่อให้คนทำงานไม่ขัดขวางกัน **ต้องมีจุดเปลี่ยนอย่างไรให้มันดีขึ้น ?** ผมว่าคนดีนั้นมี เช่น คุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ชี้วัดได้ คนดีๆ มีเยอะแต่ไม่กล้าแสดงตนรับใช้ชาติ เพราะไม่มีเงิน และกลัวตาย ทุกวันนี้ นักการเมืองท้องถิ่นเลียนแบบนักการเมืองส่วนกลางหมด

ขณะนี้แนวโน้มการบริหารจัดการ ทุกเรื่องมักจะไปจบที่ศาลปกครอง มองยังไปกับเรื่องนี้ ? ศาลคือปลายเหตุ มันไปหนักที่ศาลทุกเรื่อง เพราะพึ่งพาใครไม่ได้ จึงต้องพึ่งศาล ศาลก็เครียด เมืองที่เจริญศาลต้องเล็ก โรงพยาบาลต้องเล็ก แต่โรงเรียนต้องใหญ่ วันนี้ความภาคภูมิใจรักชาติของท้องถิ่นนั้นไม่มี **บทเรียนที่ผ่านมา ก็คือ** หนึ่งไว้วางใจจะได้มา สองไปสิ้นสุดที่ศาล **ใช่ไหม ?** คนที่หันหลังให้รัฐบาลนั้นเยอะ จึงต้องไปพึ่งศาล และองค์กรอิสระ

จากผลการศึกษาพบว่า ถ้าชุมชนมีแหล่งน้ำขนาดเล็กของตัวเอง ช่วงปลาย พ. ย. ก็จัดระบบเติมน้ำให้ เพื่อให้เขามี stock น้ำชุมชน เป็นการแก้ปัญหา สำหรับอ่างเก็บน้ำช่วงปลายฝนนั้นผมให้ได้ ถ้าเหลือค่อยมาว่ากัน อย่างน้อยชุมชนมีน้ำใช้ทั่วถึง เขาสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ต่อไปการแบ่งปันเขาจะดีขึ้น ท่านคิดยังไง ? ดีในพื้นที่มีลำคลองหลักหลายสาขา ดังนั้นต้องมีน้ำไหล ต้องมีน้ำหล่อเลี้ยง เป็นการสร้างความสุขแก่คนระยอง อีกอย่างนิคมอุตสาหกรรมต้องแต่งตัวให้สะอาด หากมีมลพิษต้องบอก ไม่ใช่เอาน้ำไปสร้างมลพิษให้เราอีก ท่านคิดว่า การนิคมอุตสาหกรรม/ อีสวอเตอร์ ต้องทำอะไรบ้าง ? นิคมอุตสาหกรรมระบามากขณะนี้ ต้องจัดให้อยู่ในกรอบบ้าง แต่เขาบอกว่าเขาไม่เกี่ยว เรื่องของรัฐ ? นั่นต้องรู้จักพอ และแบ่งปันชุมชนให้ทั่วถึงขนาดต้องย้ายโรงเรียนหนี มีประเทศไหนเขาทำกัน

กลไกตอนนี้หวังเรื่องรัฐธรรมนูญ เหมือนว่า ต้องมีองค์กรอิสระมาคอยรับฟัง คิดยังไง ? แบบนี้ต้องให้ชาวบ้านเข้าถึง คนกลางต้องมาให้ความรู้กับชาวบ้านเป็นระยะ ๆ ไป ผมว่า ถ้ากลั่นกรองเบื่องล่างได้น่าจะดี ก็จะเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ เวิร์ค (work) ไหม ? ไม่เพราะ 1) กฎหมายลูกไม่รับรอง 2) กรมทรัพยากรน้ำไม่คลอดกฎหมายน้ำออกมา 3) กรมทรัพยากรน้ำถูกขวงจากกรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำทำงานเต็มตัวไม่ได้ ถ้ามีกฎหมายในคณะกรรมการลุ่มน้ำขึ้นจะ เวิร์ค (work) ไช้ไหม ? ต้องมีองค์ประกอบสัดส่วนทั้งเรื่อง บอร์ด คณะกรรมการลุ่มน้ำต้องมีกฎหมายถูกรองรับไม่ว่าจะทำโครงการใดๆ ทุกโครงการ คนท้องถิ่นต้องรับรู้ คนท้องถิ่นที่เขานั่งตรงนั้น เขาตั้งรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น

คุณสุทธิ อัสฌาศัย

NGO ระยอง

มุมมองการผันน้ำในทุกวันนี้ นั้นเป็นการผันน้ำข้ามภาคการใช้น้ำ คือจากภาคการเกษตรไปยังอุตสาหกรรม ถ้าผันน้ำกลุ่มต่อกลุ่มที่เหมือนกันนั้นไม่มีปัญหาแน่นอน เพราะการกระทำนี้ส่งผลต่อความรู้สึกและเป็นการลดความน่าเชื่อถือของรัฐบาล

ช่วงเหตุการณ์ขาดแคลนน้ำในพื้นที่จังหวัดระยอง ในปีพ.ศ. 2548 รัฐบาลเข้าไปแก้ไขและทำอะไรบ้าง ? รัฐบาลเข้ามาจัดตั้งโครงการผันน้ำ แต่จริงๆ ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาเลย และภาคอุตสาหกรรมเริ่มรู้ตัวว่า กำลังจะแล้งไปแต่ละโรงงานได้ซื้อน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและหาที่กักเก็บน้ำ จึงทำให้ภาวการณ์แย่งชิงทุเรลงไปบ้าง แต่ในปัจจุบันกลับมีปัญหาน้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการ ที่มีน้ำก็ไม่ไหล ระบบท่อมีปัญหา ทำให้ในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน และเราได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากเหตุการณ์ปี 48 ? ในมุมมองผมว่าเรื่องบริหารจัดการกับผู้ใช้น้ำ ที่มีความหลากหลาย ได้เห็นภาคีผู้ใช้น้ำออกมาต่อสู้เพื่อความปลอดภัยของเขา **ความสำเร็จที่เกิดขึ้น** จากการแก้ปัญหา ? เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การจัดสรรที่เป็นธรรม รวมถึง โปรเจคต่างๆ ที่ไม่สามารถตอบโจทย์ การแก้ไขปัญหาดังนี้ได้ **และความล้มเหลว** นั่นคืออะไร ? การจัดการน้ำแบบชุมชน เช่น มีการพัฒนาแบบไม่ต่อเนื่อง การตั้งคณะกรรมการในการจัดสรรลุ่มน้ำ เป็นคณะกรรมการชุดเดิมที่มีอยู่ไม่ได้นำข้อมูลมาปฏิบัติ ท่าน

คิดเห็นอย่างไร กับการแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำใหญ่สู่ลุ่มน้ำย่อย ? ผมว่าภาพลักษณ์นั้นดี แต่ประสิทธิภาพไม่ดี และถ้าต้องการเอามาปิดฝุ่นกลไกนั้นใหม่ ควรจะอย่างไร ? ต้องเอาบทเรียนอันเก่า ก็คือ ในปี 2548 มาสรุปบทเรียน ว่าที่ผ่านมาไม่ได้แก้ปัญหาในท้องถิ่น ต้องนำบทเรียนที่ได้มาแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ในมุมมองของท่านคิดอย่างไรกับเรื่องผันน้ำทั้งในลุ่มน้ำ และข้ามลุ่มน้ำ ? โดยหลักแล้วการผันน้ำเหมือนการเติมเต็มให้กันและกัน แต่จะมีปัญหาในเรื่องการทำความเข้าใจระหว่างกันและกัน เช่น ถ้าผันน้ำให้เกษตร เกษตรกรก็ไม่มีปัญหา สามารถดึงกลับไปได้ แต่ถ้าเมื่อไรให้ อุตสาหกรรมเป็นเรื่องขึ้นมาทันที เพราะชาวบ้านค่อนข้าง sensitive ดังกรณีผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์ยังอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ ก็มีความขัดแย้งอยู่ อีกมุมมองการผันน้ำในทุกวันนี้ นั้นเป็นการผันน้ำข้ามภาคการใช้น้ำ คือ จากภาคการเกษตรไปยังภาคอุตสาหกรรม ถ้าผันน้ำกลุ่มต่อกลุ่มที่เหมือนกันนั้นไม่มีปัญหาแน่นอน จากที่กล่าวมาข้างต้นควรแก้ไขอย่างไร ? ต้องอธิบายให้ทุกภาคส่วนเข้าใจร่วมกัน และควรจะมีการผันน้ำใหม่ ซึ่งคนที่จะผันก็อ้างว่า เขาจะผันก็ต่อเมื่อมีน้ำเยอะ เท่านั้น ? ไม่ควรผันเพราะว่าพื้นที่ระยองนั้นยังไม่สามารถตอบโจทย์ได้ว่า ช่วงไหนน้ำเยอะ หากมีการดึงไปใช้ ชุมชนที่ประกอบอาชีพตรงนั้นก็จะมีความตามมา

ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องผันน้ำขึ้นมาจริงๆ จะทำ อย่างไร ? การผันน้ำข้ามกลุ่มภาคใ้ใช้น้ำนั้น มีผลต่อความรู้สึกแน่นอน และลดความน่าเชื่อถือของรัฐบาลอีกด้วย ดังนั้นการแก้ไขปัญหาด้วยการผันน้ำคงจะเป็นทางออกที่ยากจะทำได้ สมมุติว่า จัดตั้งกรรมการขึ้นมาทั้ง 2 ฝ่าย มาคุยกันและทำข้อตกลงกัน ท่านคิดว่า จะเป็นทางออกได้หรือไม่ ? น่าจะแก้ไขปัญหาก็ได้ หากมีการตกลงแบ่งน้ำกันก่อน ให้ทั้ง 2 ฝ่ายยอมรับตามข้อตกลง น่าจะเป็นทางออกที่ดี

หากตั้งกติกาขึ้นมา โดยสมมติว่า น้ำมีอยู่ 100 ล้านลบ.ม. นำมาจัดสรร โดยให้ในพื้นที่ 80 ล้านลบ.ม. และอีก 20 ล้านลบ.ม. ผันไปใช้ เป็นข้อสรุป จะสามารถตกลงกันได้ไหม และผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนก็มีค่าชดเชยให้ตามความเหมาะสม ท่านคิดอย่างไรกับสมมุติฐานนี้ ? การผันน้ำข้ามจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องตอบโจทย์ตัวของผู้ใช้ให้ได้ อีกทั้งการขยายอุตสาหกรรม ก็ยังส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น คนในพื้นที่จึงไม่อยากให้มีการขยายโรงงานเพิ่ม

ตอนนี้การใช้น้ำของภาคอุตสาหกรรมมีจำนวน 200 ล้านลบ.ม. อุตสาหกรรมมีความต้องการอยากได้เพิ่มเป็น 400 ล้านลบ.ม. ในอนาคตโดยหาวิธีผันน้ำมาช่วย เอน้ำ 90 ล้านลบ.ม. จากโครงการผันน้ำประแสร์มายังคลองใหญ่ เหลืออีก 100 ล้านลบ.ม. สุดท้ายที่ต้องการ ก็ต้องหาวิธีผันน้ำเข้ามาอีก ท่านคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ ? ต้องประเมินประสิทธิภาพของการใช้ก่อน การผันน้ำที่สูญหายอาจไม่เกิดขึ้น เพราะก่อนที่จะผันน้ำ เราไม่เคยทดสอบการใช้น้ำของผู้ใช้เลย กลับเลือกที่จะกำหนดมาตรการขึ้นเอง ลักษณะของการผันน้ำในระยงหรือภาคตะวันออก นั้นไม่ใช่หลักผันน้ำแบบทั่วไป แต่เป็นเรื่องของวิกฤติเศรษฐกิจที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และผมไม่อยากเชื่ออุตสาหกรรมเอน้ำไปใช้มากขนาดนั้น เขาเอาไปใช้เกี่ยวกับอะไร เขาเอาไปเพื่อรองรับการขยายอุตสาหกรรมใน phase ที่ 3 ที่เพิ่มขึ้นอีกหลายโรงงานประมาณ 20-30 โรงงาน ที่เป็นเรื่องที่โดนฟ้องอยู่ขณะนี้ เรื่องน้ำในวันนี้ยังพอเฉลี่ยการใช้ของทุกภาคส่วนได้ แต่อีกเรื่องที่ยังเป็นปัญหาคือ การสูบน้ำ ค่าไฟใครจะ

ออก ตอนนี้อย่างไม่พูดถึง ท่านคิดอย่างไร ? ค่าไฟน่าจะไม่มีปัญหาเพราะชลประทานน่าจะรับผิดชอบ และถ้าหากอุตสาหกรรมอยากได้ก็ต้องออกเอง ดังนั้น **พวกเราควรปฏิบัติอย่างไร ?** ควรจะมีนโยบายชัดเจนมากกว่านี้ กำหนดทิศทางของการจัดสรรน้ำให้กับทุกภาคส่วนอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามรัฐบาลมองเขตอุตสาหกรรมเป็นหลัก เพราะส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลอาจจะให้ขยายต่อก็ได้ จะทำอย่างไร ? ถ้าหากขยายอุตสาหกรรมต่อ ก็มีแต่ความเสี่ยงกับนักลงทุน ถ้าให้ผมฟันธง ผมคิดว่าเพียงแค่นี้ที่นักลงทุนก็ไปหมดแล้ว เพราะรู้ว่ารอไปก็เสี่ยง หากหยุดการขยายของอุตสาหกรรมได้ตรงนี้ การจัดสรรทุกอย่างจะนิ่ง

กลไกการมีส่วนร่วมเรื่องน้ำ ควรทำอย่างไรบ้าง ? ในมุมมองผมคิดว่าต้องมาจับกลุ่มคุยกันเชื่อมโยงกันในกลุ่มผู้ใช้ เพื่อดูหาวิธีการบริหารจัดการข้ามแต่ละกลุ่มผู้ใช้ ตรงกับหรือเหมือนกับ วิธีของคณะกรรมการลุ่มน้ำ หรือไม่ ? ไม่ใช่ อันนี้เป็นรูปแบบที่ชาวบ้านมาคุยกันเอง ชาวบ้านเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งในตัว แบบนี้เรียกว่า เป็น local area แต่ถ้ารวมกลุ่มหลายๆ กลุ่ม เช่น **ผู้ใช้น้ำในคลองใหญ่ทั้งหมด คณะกรรมการลุ่มน้ำมีส่วนร่วมอย่างไร ?** ตอนที่ผมเคยระดมความคิดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน รวมกลุ่มโซนฝั่งแกลง และฝั่งบ้านค่าย ปลวกแดง เมือง พูดถึงลุ่มน้ำคลองใหญ่ แต่ไม่มีคณะกรรมการลุ่มน้ำมาร่วม **บทเรียนที่ได้จากการระดมความคิดดังกล่าว** ทำให้ชาวบ้านทราบข้อมูลว่า ทำให้น้ำไปเท่าไร ส่วนที่กักเป็นฝายมีการปล่อยออกมาเท่าไร อัตราการไหลเท่าไร

ในมุมมองของชาวบ้านถือว่า มีน้ำก็มี ถ้ามีน้ำก็ต้องแบ่งปันกันได้ ถ้าหากไม่ได้น้ำ ควรไม่ได้ทั้งหมด เช่น กลุ่มผู้ทำนา เมื่อนาหล่ม ก็อยากมี

ค่าชดเชย หรือมาคุยกันเท่านั้น ท่านคิดยังไง ? จากมุมมองดังกล่าว ทำยสุดจะเห็นเป็นบทเรียน ว่า ชาวบ้านเกื้อกูลกัน เช่น ถ้าฝั่งอำเภอบ้านค่ายต้องการใช้น้ำ อำเภอกาญจนดิษฐ์และอำเภอบ้านนาต้องปล่อยน้ำให้เพื่อน เขาจะรู้จักในเชิงบริหาร ซึ่งรัฐบาลได้เข้ามาส่งเสริม แต่ยังไม่เห็นแนวทางที่จะทำให้เป็นระบบ ถ้าหากเป็นในพื้นที่ ชลประทานต้องดูแลไหม ? ใช่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและอบต.ท้องถิ่น

ต่อจากนี้ไปความขัดแย้งจะเกิดขึ้นไหม เช่น การแย่งชิงทรัพยากรน้ำ เป็นต้น ? ตอนนี้ยังไม่แน่นอน ถ้าอากาศแปรปรวนยังแบบนี้ ไม่แน่ว่าปีฝนอาจจะตกน้อยตก ก็จะเกิดความขัดแย้งได้ตามสภาพอากาศ และจะมีวิธีป้องกัน และลดปัญหาความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นอย่างไร ? เริ่มต้นต้องสร้างระบบบริหารจัดการขึ้นมาก่อน ควรให้ทุกฝ่ายทำความเข้าใจร่วมกัน มีคณะกรรมการเข้ามาดูแลในส่วนนี้ อย่างน้อยก็ให้มีการส่งเรื่องถึงรัฐบาลก่อนจะเกิดเหตุการณ์ขึ้น

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนนี้เหมือนกับว่า เกิดเหตุก่อนแล้วมานั่งแก้ไข ปัญหาทีหลัง หากมองที่ผ่านมามาประเทศไทยไม่เคยมีการแก้ไขปัญหาล่วงหน้าอยู่แล้ว ดังคำกล่าว “วัวหายจึงล้อมคอก” ต่อไปควรทำอย่างไร ? ต่อไปต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ตามสถานการณ์ว่าภาคส่วนนี้ต้องแบบนี้ต้องจัดสรรอย่างไร โดยการทำงานของชลประทาน

การแบ่งน้ำทางฝั่งลุ่มน้ำประแสร์ ให้กับทางภาคอุตสาหกรรม ควรจะเกิดขึ้นไหม ? ปัจจุบันก็มีการแบ่งน้ำให้อุตสาหกรรมอยู่แล้ว ไม่ใช่แค่ครั้งเดียวแต่เยอะพอสมควร ถ้ามองในแง่ของเศรษฐกิจ ต้องเกิดขึ้นอยู่แล้วต้องมีกติกาในการจัดสรรเรื่องนี้ และอุตสาหกรรมควรขยายตัวต่อไปไหม ? ไม่ควร เพียงเท่านั้นก็เต็มแล้วควรจะยอมรับความจริงได้แล้ว

สำหรับปัญหาในพื้นที่ระยองมีอยู่ 2 กรณี 1) การเติบโตของอุตสาหกรรม จนส่งผลให้น้ำไม่พอนั้นเรื่องหนึ่ง 2) ในปีปกติแต่มีช่วงแล้งทำให้น้ำไม่พอกก็อีกเรื่องหนึ่ง ในแต่ละกรณีได้ใช้กลไกในการแก้ปัญหา ส่วนอุตสาหกรรมบอกว่า ต้องการ 100 ล้านลบ.ม. ได้มา 100 ลบ.ม. ห้ามมาลดส่วนเวลาน้ำไม่พอให้ลดพื้นที่นา ซึ่งภาคกลางใช้กติกานี้ คิดว่าระยองจะทำได้ไหม ? เป็นเรื่องที่ต้องขยัก ถ้าหากไปลดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งย่อมเกิดปัญหาแน่นอน ผมคิดว่า ถ้าจะมีการบริหารแบบนี้ ควรมีการจัดตั้งกรรมการมาดูแล เช่น โครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีกำลังที่จะผันน้ำรีเปลา แหล่งน้ำที่ใช้ร่วมกันก็ใช้ไป เช่น น้ำบ่อต้น ที่ใช้อยู่ประจำ แต่ไม่ควรเอาแหล่งน้ำร่วมที่ใช้อยู่ประจำนั้นผันไปใช้ต้องมีกติกาแบบนี้ ส่วนอุตสาหกรรมมีแรงมีกำลังเท่าไรก็ทำหรือลดการผลิตลงมาบ้าง

น้ำระยอง ณ วันนี้มีเท่านี้ ที่เหลือเป็นของเกษตร 2 ถึง 3 ส่วน เจ้าของไร่นา จะมีการปรับตัวตลอดเวลา ถ้านาหล่มซักหนึ่งปีไม่เป็นไรเขายังไม่เดือดร้อน แต่เจ้าของสวนเขาบอกว่าเขารับไม่ไหว ท่านคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร ? ถ้าหากขาดน้ำสวนตายแน่นอน จังหวัดระยองเป็นเกษตรกรชาวสวนส่วนใหญ่ และระยะเวลาการปลูกยาวนาน ขาดน้ำไม่ได้ โครงการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯได้เสนอระบบสระ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ได้ขุดสระน้ำไว้อยู่แล้ว วิธีการช่วยเหลือโดยการเดินท่อไปเติมให้ อย่างน้อยชาวบ้านมี stock น้ำ ชาวบ้านมีน้ำไว้ใช้ เขารอดแล้ว ที่เหลือก็จัดการง่ายขึ้น ไม่ต้องมาแย่งชิงน้ำกันในช่วงวิกฤติ ท่านเห็นด้วยไหม ? ปกติชาวบ้านขุดสระน้ำไว้ใช้เองอยู่แล้ว ถ้าเราหาน้ำมาเติมให้ได้ ผมเห็นด้วย เป็นวิธีการที่ดีและลดความขัดแย้งได้

ระยองจากนี้ไปควรจะทำอย่างไรให้ชุมชนอยู่ร่วมกับอุตสาหกรรมได้ ?
อย่าให้อุตสาหกรรมมีมากไปกว่านี้ ที่มีอยู่ ก็ทำให้อยู่ร่วมกันให้ได้ก่อน ไม่ใช่เอา
ใหม่มารวม ในขณะที่ที่มีอยู่ยังร่วมกันไม่ได้ หากมองอนาคตต่อไป สรุปได้ว่า 1)
ต้องทำอุตสาหกรรมทำให้งั้น 2) เคลียร์ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อการ
ใช้งาน 3) ตั้ง process มาจอยกับกติกาทั้งหมดนี้ต้องอิงกับกฎหมายที่มีอยู่ใน
ปัจจุบันหรือไม่ ? ต้องอิงกฎหมายปัจจุบันและรัฐบาลต้องกล้าผลักดันให้เกิด
กลไกนี้

บทเรียนที่ได้รับจากเหตุการณ์ที่ผ่านมา ในเรื่องของภาพรวมทั้งหมด
และต่อมาเป็นเรื่องน้ำ ซึ่งขณะนี้ในพื้นที่ระยอง พุดกันในเรื่อง 1) โรงงานที่
กำลังจะขยายตัวว่าจะขยายหรือไม่ขยาย 2) จัดมาตรฐานอุตสาหกรรมตาม
กฎหมาย HIA/EIA ก็อีกเรื่องหนึ่ง 3) การทำงานของรัฐบาล เพื่อความอยู่รอด
ของเศรษฐกิจบ้านเมืองก็อีกเรื่องหนึ่ง ทั้งหมดต้องมองไปด้วยร่วมกันใช่ไหม
ต่อการพัฒนาพื้นที่ระยอง ในมุมมองของท่านคิดยังไง ? ในแง่ของปัญหาที่
เกิดขึ้นจริงนั้น ได้ขยายผลไปเป็นเรื่องใหญ่โต จนเป็นที่ยอมรับว่า ปัญหานั้นมีจริง
ตอนนี้กำลังหาวิธีแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎหมาย HIA/EIA เข้ามาบังคับ แต่ด้วย
ความเป็นรัฐบาลสามารถบอกได้ว่า จะขยายอุตสาหกรรมหรือไม่ขยาย ผมคิดว่า
ในแง่รัฐบาลต้องสรุปบทเรียนจากเหตุการณ์ตั้งแต่ปี 48 ว่าภาคตะวันออกจะทำ
อย่างไร แค่นั้น และจะมีรูปแบบอย่างไร ในเรื่องกรรมการ 4 ฝ่ายที่ตั้งขึ้นนั้น
สามารถแก้ปัญหาล่วงหน้าได้หรือไม่ มีกรรมการ 4 ฝ่าย หรือกฎหมาย HIA
นั้นตั้งขึ้นมาเพื่อให้ความรู้ที่พึง กรรมการที่ตั้งชุดนี้ใครจะทำ ? เรื่องของ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

มองในแง่ของเศรษฐศาสตร์อีกเรื่องที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัด
ทรัพยากร รวมทั้งกติกา กลไก และคน ยังไม่ชัดเจน รัฐบาลเป็นผู้ดูแลอยู่ดี

ชลประทานมีกฎหมายถืออยู่ ในการดำเนินงานแต่ละเรื่อง พวกคุณมาฟังก็ฟัง แต่อำนาจแท้จริงอยู่กับผม (ชลประทาน) เป็นแบบนี้หรือไม่ ? ไม่อยากให้มันเป็นแบบนั้น อยากให้ทำร่วมกันทุกฝ่าย กลไกเรื่องน้ำต้องมีความเข้มข้นมากกว่านี้ อยากให้เป็นตัวตอบโจทย์นโยบายน้ำให้ได้ วิธีการบริหารจัดการน้ำ และเสนอเป็นกติกา

มุมมองของรัฐต้องเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด เลยไหม ? ไม่ต้องหมด เพียงให้สิทธิกับชุมชน ให้ชุมชนได้มีอำนาจต่อรองและร่วมตัดสินใจมากขึ้น ความหมายชุมชนคืออะไร ? อะไรก็ได้ ที่ไม่ต้องขึ้นทะเบียน พวกเขาจะมีวิถีชีวิต มีวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ของตน และมีการรวมกลุ่ม มีความชัดเจนในตัวเอง ในปัจจุบันเมื่อเกิดปัญหากับเป็นหน้าที่ของศาล ให้ศาลมาตัดสิน ถึงจะตกลงกันได้ มุมมองท่านคิดยังไง ? ศาลมีการบันทึก มีหลักฐานที่ชัดเจนและสามารถอธิบายได้ การตกลงกันในรูปแบบเวทินั้นไม่ชัดเจนจึงทำให้ตกลงกันไม่ได้ การตกลงกันในรูปแบบศาล ทำให้ปัญหาดีขึ้นไหม ? ในแง่คนที่ขึ้นไปพูดให้รัฐบาลเพื่อให้รัฐบาลดีขึ้น นั้นกลับไม่ดีขึ้นเหมือนรูปแบบเวทิต แต่ในแง่ชาวบ้านนั้นดีขึ้น มีความหวังขึ้น ต่อมาผู้คนจึงลุกขึ้นมาร้องไห้อ้วววาย ถึงจะได้เพื่อสิทธิของตน

จริงไหม ? ต้องออกมาร้อง ต้องออกมาปิดถนน กลายเป็นวัฒนธรรมอีกแบบ ส่วนผู้บริหารบางคนก็รับผิดชอบไป

มุมมองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระยอง

การรวบรวมมุมมองของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่จังหวัดระยองจำนวน 10 ตำบล จากการตอบแบบสอบถาม โดยสอบถาม

[illegible]

ตารางที่ 6-1 มุมมองของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่จังหวัดระยอง

พื้นที่ศึกษา	อบต. ละหาร	อบต. ดาชน	เทศบาลทุ่งควายกิน	อบต. กองดิน	อบต. คลองปูน	อบต. ปรางทอง	เทศบาลคลองกระเจ็ด	อบต. พังราด	อบต. บ้านคาน	อบต. พังงอ
บทเรียนที่ได้รับ ?	อบต.ละหารต้องจัดสรรงบประมาณเข้าไปช่วยเหลือประชาชนในวัยชราจำนวนมาก แม้กระทั่งในปัจจุบันยังคงดำเนินการแจกจ่ายใบไม้แก่ประชาชนอยู่ตลอด	การบริหารงานใน ทดส่วนยังขาดการมีส่วนร่วมจาก ประชาชน จึงขาดความร่วมมือจาก ประชาชนในพื้นที่	เหตุการณ์น้ำท่วม เทศบาลตำบลทุ่งควายกิน ปี พ.ศ. 2546 วิกฤตที่สุด ขาดการบริหารจัดการน้ำที่ดี ไม่มี การจัดการข้อมูล ไม่ดีระบบ สารสนเทศเพื่อ การจัดการทรัพยากรน้ำใน การจัดการน้ำ ระดับท้องถิ่น	ไม่มี แต่เคยเข้าประชุมองค์การบริหาร ท้องถิ่น ทาง อบต.คลองมะเดื่อ ทาง อบต.พังราด เพราะเคยกลัวไม่เข้าใจ เพราะทาง อบต.ก็รู้สึกว่ามีได้บ้างมากมายนั่นเองกับ เขียงทองที่จะขึ้น น้ำไปไหนใครได้ กรมชลประทาน จัดประชุม แต่ เหมือนกันจริงๆ พวกทางไป พวก ที่โดนกระทบ มากๆไม่ทราบเรื่อง ก็ไม่ได้เข้าไปประชุม	ไม่มี	นบเรียนให้ได้รับใบ ราษฎรเข้าพบ เป็นผู้บริหาร ท้องถิ่น ทาง อบต.คลองมะเดื่อ กรมประมงเพิ่มขึ้น ในการจัดหาแหล่ง น้ำและจัดการน้ำ ให้กับประชาชน	ไม่มี	-	ไม่มี	มีการเดินทาง เห็นกลุ่มเด็กทั้ง ระยะเวลา และเวลา สัปดาห์เปลี่ยน นาน
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	หวังว่างานวิจัยนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ จะนำความรู้ไปใช้ อบรมในการใช้น้ำ หรือการจัดการน้ำ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทาง อบต.เอง ยินดีที่จะช่วยทาง อบต. ในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำของ อบต. ควบคู่ไป ควบคู่กัน จะได้รับ การจัดสรร งบมาเป็นงบสำหรับประชาชน ไม่ใช่มุ่งไปเพื่อ ภาคอุตสาหกรรม เพียงฝ่ายเดียว	ควรให้ความรู้ และ สร้างความเข้าใจ กับชุมชนก่อนการ ดำเนินงานในทุก เรื่อง	ขอสนับสนุนส่งเสริมให้ โครงการวิจัยนี้ให้ สำเร็จลุล่วง เพื่อที่กลุ่มและได้ "บ้านที่ดีนะ" สำหรับ สังคม e-mail ด้วย จะ ช่วยเหลือในการ ช่วยเหลือส่วนรวม ในการเผยแพร่ เพื่อสะท้อนสภาพ แนวทางใหม่ มีแนวทางในการ ปรับเปลี่ยน บทบาทการมีส่วน ร่วมดังกล่าวใน อบต.	ควรจัดประชุม เป็นประจำกับ อบต.เพื่อให้ชัดเจน เพื่อที่กลุ่มจะได้ ทราบข้อมูล ข่าวสารเพื่อเอาไป เป็นข้อมูลในการ ตัดสินใจ ว่าควร ทำอย่างไร ใน แนวทางใหม่	-	ผู้ที่ได้รับสัมปทาน ในการจัดการน้ำ ความยากลำบาก ในการเกิดวิกฤตน้ำ ในอนาคต	ควรให้การปรึกษา ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะ อบต.ระยอง เน้นการ บูรณาการ ประชาชนได้ศึกษา	ไม่ยากในสร้าง ปล่อยให้เกิดชุมชน ระบบของ จะ ส่งผลเสียถึงน้ำได้ ซึ่งปัจจุบัน ชาวบ้านใช้ดินกัน	แนวคิดในการ สร้างงานเพื่อใคร ควรเป็นเพื่อน ไม่ควรมีเพื่อน หรือพยายาม มัดมือ	

คุณปิยะ ปิตุเตชะ

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

“ไม่ใช่เรื่องแข่งขัน แต่การมี
จิตสำนึกของการเป็นผู้นำ
มารับใช้ประชาชน ในฐานะผู้นำ
องค์กรต้องกล้าคิด กล้าทำ ในสิ่ง
ซึ่งจะนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น
โดยเฉพาะจิตวิญญาณของผู้มี
สายเลือดกำเนิด
ในจังหวัดระยองของผม”
นี่คือคำกล่าว คุณปิยะ ปิตุเตชะ
นายกอบจ.ระยอง¹²

¹²หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันที่ 11 สิงหาคม 2551 [online] available from
<http://www.naewna.com/news.asp?ID=11756>

มุมมองของนักปกครองท้องถิ่น

คุณปิยะ ปิตุเตชะ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง หรือที่รู้จักกันดีในนาม “สส. ช้าง” เกิดที่ อ. บ้านค่าย จ. ระยอง อดีต เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) มาหลายสมัย และเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ

บทบาทของท่าน ในช่วงปี 2548 ที่เกิดวิกฤตของท่านนั้นเป็นอย่างไร?

ช่วงนั้นรัฐมนตรีต่างๆ ลงมาหาผมหมด ในการแก้ไขเรื่องน้ำ เพราะทำที่ไหนไม่ได้ โดนขัดค้าน จึงต้องมาหาผม **ปัญหานั้นคืออะไรที่ทำให้ชาวบ้านคัดค้าน ?** มาจากการหวนน้ำ และชาวบ้านเกียจ ที่อีสท์วอเตอร์เอาน้ำไปขายอุตสาหกรรม **และมีทางแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างไร ?** เราจะต้องชี้แจงว่า “ความจริงนั้น อีสท์วอเตอร์คือผู้มาบริหารจัดการน้ำ แต่อีสท์วอเตอร์เอาน้ำไปขายจนร่ำรวย ชาวบ้านจึงรู้สึกว่าได้โดนเอาเปรียบ และไม่เคยให้ผลตอบแทนอะไรกับชาวบ้านเลย ผมในฐานะนายก อบจ. มีเรื่องที่ค้างคาเกี่ยวกับอีสท์วอเตอร์อยู่ คือ เรื่องท่อน้ำประแสร์ผ่านมาระยองที่วางไม่ได้ เพราะชาวบ้านไม่ยอม ผมก็ต้องไปเคลียร์ให้” **เคลียร์อย่างไร ?** อีสท์วอเตอร์เป็นคนเอาน้ำไปขายในภาคตะวันออก และขายอุตสาหกรรมใช้ไหม ก็ใช้ มีกำไรใช้ไหม ก็ใช้ แล้วย้อนถามว่าเขาทำอะไรให้กับคนระยองบ้าง จดทะเบียนละจดที่ไหน ก็กรุงเทพฯ เสียภาษีที่ไหน ก็กรุงเทพฯ รถใช้ทะเบียนที่ไหน ก็กรุงเทพฯ ดังนั้นคุณอย่ามาให้ผมช่วยเหลือ กลับกรุงเทพฯ ไปเถอะ ทางอุตสาหกรรมถามกลับว่าจะให้ทำยังไง ในมุมมองผม ต้อง 1) มาจดทะเบียนที่ระยอง 2) เสียภาษีที่ระยอง ซึ่งตอนนี้ได้ทำแล้วประสบความสำเร็จ โดยอีสท์วอเตอร์เสียภาษีให้กับระยอง และผมยังไปชี้แจงกับอีสท์วอเตอร์อีกว่า คุณนะมีคนเกียจและรู้ใหม่ว่าเรามองคุณยังไง

ดังนั้นคุณต้องแก้ไขโดยการลงพื้นที่ และตอบแทนผลประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ด้วย และก็ดีขึ้น

ถอยกลับไปปี 2548 ส่วนหนึ่งก็ฝนน้อย รัฐบาลพยายามตั้งโครงการแก้ไขปัญา เช่น การที่จะสูบน้ำจากฝั่งเขมร เป็นต้น ทั้งหมดนี้ทราบไหมว่าได้ทำอะไรไปบ้างแล้ว ? เท่าที่ผมทราบ ก็เห็นวางแผนจากจันทบุรีมาอ่างเก็บน้ำประแสร์ และจากพระองค์ไชยนิษฐิตมาเป็นรูปธรรมแล้ว โดยชลประทานเป็นผู้ดำเนินการ แก้ปัญาไหม ? แก้ปัญา สำเร็จไหม ? อยู่ที่คนจันทบุรี ให้นำมาใหม่ ให้วางท่อใหม่ แต่ว่าจะสูบน้ำได้ไหมไม่รู้

เหมือนกับที่ประแสร์ตอนนี้วางได้แต่สูบน้ำไม่ได้ คิดยังไง ? คิดว่าสูบน้ำได้ ตอนนี้เขาเปลี่ยนระบบเดิมที่ อีสท์วอเตอร์เคยดูแลมาเป็นชลประทาน ภาพอีสท์วอเตอร์มดไป มันแก้ปัญากลุ่มน้ำดอกกรายหนองปลาไหลได้ คนในนี้คลุกคลีจนเข้าใจแต่เอาน้ำประแสร์มานี้ ประแสร์ยังไม่ได้ทำ

มองจากประชาชน ความรุนแรงมันมากขึ้น ความรู้สึกเขาที่ว่าไม่ไว้วางใจ รัฐบาลเองว่าจะมาช่วยอุตสาหกรรม ? เป็นความรู้สึกคนทั่วไปซึ่งก็ต้องยอมรับ มีโครงการดีๆ ทำไม่ได้ก็เป็นแบบนี้ เช่นตอนนี้ผมมีปัญาขยะ ปัญาขยะครัวเรือนไม่มีที่ทิ้ง ชาวบ้านกล่าวว่า พื้นที่ไหนก็ได้ที่ไม่ใช่พื้นที่ของเขา

การมีส่วนร่วมตรงนี้ช่วยแก้ปัญาหริเปล่า ทำอย่างไรให้เกิดเหมือนปัจจุบันมีโปรเจคแล้วแต่ทำไม่ได้ เพราะไม่มีการคุยก่อน ? คุยก่อนไม่ได้ทำ คุยไปทำไป ทำอะไรไม่ได้ในเมื่อความรู้สึกของประชาชนเป็นแบบนี้

ในปัจจุบันเกิดเหตุการณ์ขึ้น เมื่อแก้ปัญาไม่ได้ ผู้คนเลยต้องร้องวอยวาย ถึงจะได้สิ่งที่ต้องการมา ? ใช่ กรณีต้องร้องต้องปิดถนน กลายเป็น

วัฒนธรรมอีกแบบ ผู้บริหารรับเคราะห์ี่ใหม่ ? ใช่ ต้องให้ข้าของเขไป น้ำเขามีแผนสูบน้ำข้ามมา **ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้ ?** ต้องโทษพื้นฐานประชาชนไม่ยอมเปิดใจ ความรู้สึก ความคิดเห็น ไม่เสียสละเอาแต่ได้ เพราะรัฐมีแต่ให้เอาใจอยู่แล้ว รัฐเป็นผู้สร้างความรู้สึกแบบนี้

โครงการที่ทำอยู่ ไม่มีทางออก ? อย่างมองว่าประเทศจะได้อะไร ให้หันกลับไปมองภาครัฐว่าเขาทำอะไร (ให้เงินไป) โครงการมาบตาพุด โครงการระยอง ทำให้ GDP ร้อยละ 11 คนระยองยังไม่มีน้ำให้กินแล้วจะมาบอกว่า GDP เยอะ คนระยองไม่เคยดีใจที่มีอุตสาหกรรมมาลงหลายแสนล้าน ทั้งๆ ที่ 20-30 ปี คนระยองอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมไฟไม่สว่าง ทางก็มีฝุ่น

ปัจจุบันยังมีข้อขัดแย้งอยู่ไหม ? มีอยู่ มีอยู่คนที่เห็นด้วยไม่พูด ที่น้ำต้องมีบริษัทมาจัดการคือรู้ แต่คนที่ไม่เห็นด้วยเสียงดังกว่าออกนำก่อนเพื่อน

ในวิกฤตจะจัดสรรน้ำยังงั้ ถ้าเกิดเหมือนปี 48 อีก ? อุตสาหกรรมก็ไม่ได้ ชาวบ้านไม่ยอม ถึงแม้อุตสาหกรรมจะไม่มีน้ำใช้ก็ตาม อุตสาหกรรมต้องมีแผนรองรับ

เขาแบ่งสัดส่วนอยู่แล้ว ? แบ่งอยู่แล้ว ให้เกษตรที่ 1 รองมาเป็นอุปโภคและอุตสาหกรรมท้ายสุด แต่ทางปฏิบัติไม่ใช่แบบนั้น ? ถ้าเกิดอีกครั้งมันจะดีกว่าครั้งที่แล้ว อุตสาหกรรมต้องไปวิจัยว่าจะตายอยู่แล้ว ทำไมเขาถึงไม่ยอมให้น้ำคุณ ทั้งๆ ที่อุตสาหกรรมมีเงินเยอะ แต่แก้ปัญหาไม่ได้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกล่าวว่า ถ้าให้ความเท่าเทียมกัน เช่น ข้าวเสียหายมีค่าชดเชยให้บางตกลงกันได้ แต่ยางพารา สวนผลไม้ เป็นพืชยาว จึงทำให้ขาดน้ำไม่ได้ ท่านคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ ? นั่นเป็นความคิดของชาวบ้าน

เขาคิดว่าอยู่ระยองเขาเสียสละ เช่น โรงงานขยะจะมาอยู่ตรงนี้ ถ้าเขาเสียสละเขาจะได้อะไร เขาเสียหายเขาได้อะไรตอบแทน

ถ้ามีระบบชดเชยให้ จะช่วยไหม ? ภาพมันดี แต่เงินเขาไปที่ไหนก็เสียหายหมด เช่น กรณีกองทุนไฟฟ้า ถ้ามีกองทุนต้องมีกฎหมายรองรับ ใครเป็นผู้บริหารจัดการ ถ้าไม่มีกฎหมายรองรับ ทะเลาะกันแน่นอน ต้องมีระเบียบ

หลังปี 2548 ทุกคนรู้ตัว ? รู้แล้ว แบ่งกันไป อุตสาหกรรมต้องใช้น้ำ อุตสาหกรรมดีขึ้นเยอะ มีเครื่องทำน้ำทะเลให้เป็นน้ำจืด เพียงแต่เขาเรียกร้องเสียงดัง เพราะเขาอ้าง GDP ภาคอุตสาหกรรมก็สร้างให้

แนวโน้มภาคเกษตร โยกน้ำให้อุตสาหกรรม ? ถ้าวิกฤตจริงมันก็ไม่ง่าย **อุตสาหกรรมควรหยุดโตไหม อบจ. คิดยังไง ?** ผมไม่เคยดีใจกับอุตสาหกรรม เดียวนี้มาจดทะเบียนที่นี้แล้ว หักภาษีแล้ว แต่มาแค่ไหนฉันว่ามันยังไม่ถึงร้อยละ 50 เลย โครงการไม่มีจิตสำนึกไม่เคยทำอะไรให้ระยองเลย

คิดยังไงกับกรรมการ 4 ฝ่าย เป็นทางออกไหม ? เป็นทางออก ดีที่ว่ามีแค่ 4 ฝ่าย ไม่ใช่ 10 ฝ่าย (หัวเราะ) ตอนนี้ผมกำลังวางแผนโดยใช้เงินของอบจ. 2-3 ล้านบาท อนุมัติเงินแล้ว **ดีขึ้นไหม ?** ในแง่ชาวบ้านก็ดี มีความหวัง

คุณไพฑูรย์ อรชร

ผู้จัดการการประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง

“

กลยุทธ์ของเราคือ น้ำ
สะอาดได้คุณภาพ
ไหลแรงและลดราคา
15% เมื่อติดตั้ง
อยากให้อบต. หันมาใช้
น้ำประปาให้มากที่สุด”

การประปาในจังหวัดระยอง มีการประปาจำนวน 6 แห่ง คือ การประปาส่วนภูมิภาค 4 แห่ง ประกอบด้วย การประปาระยอง การประปาปากน้ำประแสร์ การประปาบ้านฉางและการประปามาช่าที่เพิ่งดำเนินการก่อสร้างเสร็จสิ้น นอกจากนี้ยังมีการประปาเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลเมืองแกลง อำเภอแกลง และการประปาเทศบาลตำบลปลวกแดง ต่อไปนี้จะกล่าวถึงการประปาภูมิภาคระยองเท่านั้น

การประปาส่วนภูมิภาคระยอง

การประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง ตั้งอยู่เลขที่ 007 ถนนตากสินมหาราช ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เริ่มเปิดดำเนินการผลิตน้ำ-จ่ายให้ประชาชน เมื่อปีพ.ศ.2504 มีกำลังผลิต 40 ลบ.ม./ชม. โดยใช้น้ำดิบจากแหล่ง น้ำดิบ บึงท่าศรีเพชร ตำบลนาตาขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้มีการปรับปรุงเพิ่มกำลังผลิตเป็นประจำ

ปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง มีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 3,600 ลบ.ม./ชม. หรือ 86,400 ลบ.ม./วัน (โรงกรองน้ำบ้านค่าย 3,500 ลบ.ม./ชม. และโรงกรองน้ำบึงสำนกใหญ่ 100 ลบ.ม./ชม.) การประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง มีผู้ใช้น้ำทั้งหมด 52,876 ราย (ณ สิ้นเดือนตุลาคม 2552)

ตารางที่ 7 การปรับปรุงเพิ่มกำลังการผลิตของประปาภูมิภาค

ที่มา:การประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง

- 1) คลองใหญ่บริเวณเหนือฝายน้ำล้นชลประทานบ้านค่าย (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2) ต.บางบุตร อ.บ้านค่าย จ.ระยอง ซึ่งรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำดังนี้
 - หนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำฯ มีความจุ 164.70 ล้านลบ.ม.
 - ดอกกราย อ่างเก็บน้ำฯ มีความจุ 71.40 ล้านลบ.ม.
 - คลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำฯ มีความจุ 40.10 ล้านลบ.ม.
- 2) บึงสำนักใหญ่ ต.ซากพง อ.แกลง จ.ระยอง ความจุประมาณ 100,000 ลบ.ม. แต่น้ำดิบมีปัญหาเรื่องสีจากสารอินทรีย์ กลิ่นและเหล็กแมงกานีส ซึ่งจะใช้ผลิตน้ำได้ในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน

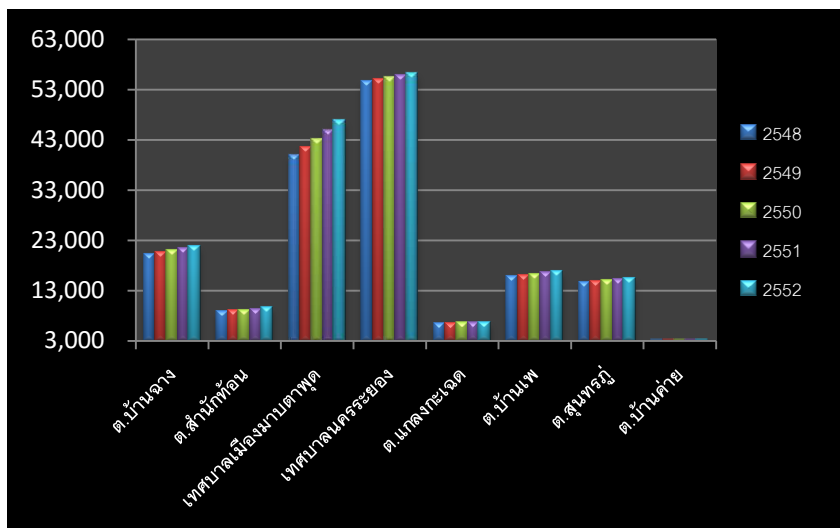
โรงกรองน้ำ	สถานีจ่ายน้ำ
1. โรงกรองน้ำบ้านค่าย ใช้น้ำดิบจากคลองใหญ่	1. สถานีจ่ายน้ำระยอง (น้ำคอก)
2. โรงกรองน้ำบึงสำนักใหญ่ ใช้น้ำดิบจากบึงสำนักใหญ่ หรือรับน้ำจากสถานี	2. สถานีจ่ายน้ำมาบตาพุด
	3. สถานีจ่ายน้ำเพ
	4. สถานีจ่ายน้ำแหลมแม่พิมพ์
	5. สำนักงานประปาระยอง (เลิกใช้งาน)

ที่มา: การประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง

ประปาภูมิภาคระยองเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ดูแลและจัดการเรื่องน้ำสำหรับบริโภคอุปโภคให้กับครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดระยอง โดยมีบริษัท ยูนิเวอร์แซล ยูทิลิตี้ส์ จำกัด หรือยูยู ซึ่งเป็นบริษัทลูกของอีสท์วอเตอร์ เข้ามาบริหารจัดการระบบผลิตน้ำประปาระยอง ประปาระยองทำกำไรได้เดือนละ 10-14 ล้านบาท บริหารงานทะลุเป้าจนได้รับการยกย่องให้เป็นประปาดีเด่นระดับประเทศ ติดต่อกัน จากการสำรวจข้อมูลในปี 2550 พบว่า ปริมาณความต้องการน้ำประปาของชาวระยองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ววันละ 80,000 ลบ.ม./วัน ในขณะที่กำลังการผลิตสูงสุดของประปาระยองวันละ 50,000 ลบ.ม./วัน จึงส่งผลกระทบต่อชาวระยองได้รับความเดือดร้อน กปน. จึงจำเป็นต้องเร่งแก้ปัญหาระบบน้ำดิบ ระบบผลิต ระบบท่อส่งน้ำ และระบบท่อจ่ายน้ำโดยรวม แต่งบประมาณที่มีอยู่น้อยนิดจากการอุดหนุนของรัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้บริษัทเอกชนเป็นผู้ดำเนินการปรับปรุง แต่สาเหตุหลักที่ชาวระยองได้รับความเดือดร้อนนั้นมาจากท่อจ่ายน้ำเป็นท่อเก่าเป็นเหล็กอาบสังกะสีที่มีอายุการใช้งานมากกว่า 20-30 ปี เกือบทั้งเมือง ทำให้ท่ออุดตันน้ำประปาไหลช้าและไม่ไหล ถึงแม้ผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้น 300-500 ราย/เดือน

แต่ปริมาณการผลิตยังเท่าเดิม จึงเกิดเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่า การบริหารประปา
ระยองที่สามารถทำกำไรได้ สูงสุดของประเทศ แต่ชาวระยองกลับไม่ได้รับการ
สนับสนุนในการแก้ปัญหาแต่อย่างใด หากต่อไปมีการขึ้นราคาค่าน้ำเมื่อไรระยอง
จะต้องมีการเคลื่อนไหวแน่นอน จากการสอบถามผู้จัดการประปาภูมิภาคแนวคิด
การบริหารการจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดระยอง มีทัศนะดังต่อไปนี้

ที่มา: การประปาส่วนภูมิภาคสาขาระยอง

รูปที่ 6-1 ข้อมูลการใช้ น้ำของผู้ใช้น้ำในเขตประปาส่วนภูมิภาคระหว่างปี 2548-2552

ทรศนะของผู้ให้บริการ

เดิมเคยเป็นผู้ช่วยอยู่การประปาภูมิภาคพัทยา เพิ่งย้ายมาอยู่การประปาส่วนภูมิภาคระยองนี้ เมื่อช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ก่อนหน้านี้ดำเนินงานอยู่การประปาภูมิภาคบ้านฉาง

เดิมที่มองว่า ปริมาณการใช้น้ำในอดีตที่ผ่านมา โดยทบทวนจากช่วงที่เกิดวิกฤตน้ำระยอง ที่มีแนวโน้มมาจากฝนตกน้อยลง และใช้น้ำของภาคอุตสาหกรรม ว่าแต่ละส่วนใช้น้ำอย่างไร ภาพสุดท้ายคือ อุตสาหกรรมใช้ร้อยละ 50-60 ขึ้นไป หรือเกษตรร้อยละ 20 การบริโภค(ประปา) ร้อยละ 10-20 และความต้องการต่อไป หากถ้าไม่ทำอะไรเลย อีสวอเตอร์จะโตขึ้นและโตขึ้นร้อยละ 20-30 ต่อปี ซึ่งมองจากภาพใหญ่ระยองมีน้ำเข้าประมาณ 400-500 ล้านลบ.ม. อุตสาหกรรมใช้ 200 ล้านลบ.ม. ถ้าต่อไปในอนาคต อุตสาหกรรมและอุปโภคบริโภคต้องการเพิ่ม 200 ล้านลบ.ม.รวมเป็น 400 ล้านลบ.ม. แบบนี้ก็ใช้น้ำหมด ในส่วนที่จะส่งไปอ่างบางพระก็ไม่ส่ง ส่งไปแค่ประมาณ 60 ล้านลบ.ม. เข้าใจว่าจะให้ที่บางปะกงมาทดแทน และมีโครงการสูบจากประแสร์มาคลองใหญ่เพิ่มอีก 90 ล้านลบ.ม. รวมเป็น 150 ล้านลบ.ม. ก็ยังขาดน้ำอีก 50 ล้าน ในอีก 10 ปี ซึ่งจุดนี้มองจากหลายหน่วยงานคิดว่า จะมีปัญหา ท่านคิดเห็นอย่างไร ? จากที่กล่าวมาข้างต้นในมุมมองของประปาคิดว่า “ชลประทานต้องหาน้ำมาเพิ่มและจัดสรรให้เพียงพอกับผู้ใช้น้ำทุกคน”

แต่มองยังงี้ก็ไม่พอ ส่งผลให้ทุกคนเดือดร้อนกันหมด แต่ภายหลังปี 2548 รัฐบาลได้ศึกษาในเชิงเติมน้ำ ให้ได้มาอีก 50 ล้านลบ.ม. ถ้าสูบได้ แต่ทางฝั่งประแสร์เดินขบวนต่อต้านไม่ยอมให้สูบ ในฐานะชลประทานก็มองว่า

ช่วยเติมที่แล้วด้วยการสูบน้ำมาให้ จะเต็มไม่เต็มนั้นเรื่องของรัฐบาล มุมมองในแง่คิดว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร ? สำหรับคำตอบหรือแนวทางแก้ไขในเรื่องดังกล่าวคิดว่า “ต้องหาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่เพิ่มขึ้น จัดซื้อที่ดินเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ของชลประทานที่จะต้องหาน้ำมาเพิ่มและจัดสรรให้เพียงพอ ส่วนภาคอุตสาหกรรมต้องหันไปช่วยเหลือตัวเองบ้าง”

แต่ในทางปฏิบัติมันกลับกัน ในความเป็นจริงน้ำที่เอาไปจากแหล่งกักเก็บนั้น นำไปให้อุตสาหกรรมก่อนเสมอ ? “จริงๆในช่วงปี 2548 นั้นมีข้อตกลงของการจัดตั้งโครงการการแก้ไขปัญหาภัยแล้งอยู่ ว่านำไปแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือในด้านไหน ต้องปฏิบัติตามที่ระบุไว้”

ในกรณีการแก้ไขปัญหาด้วยการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์มายังอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ที่เกิดความขัดแย้งของชาวบ้านที่ไม่ยอมให้สูบน้ำไปคิดอย่างไร ? ผมคิดว่า “หากดำเนินการในส่วนนี้ไม่ได้จำเป็นต้องหาแหล่งน้ำเก็บกักเพิ่ม ชลประทานต้องหาน้ำมาเติมลงอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ให้เพียงพอรองรับต่อความต้องการ” และปัญหาที่ตามมานั้นเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายของกระแสไฟฟ้า ท่านคิดว่าใครควรจะรับผิดชอบ ? “น่าจะเป็นรัฐบาลควรที่จะรับผิดชอบโดยนำเงินภาษีที่ได้มาช่วยแก้ปัญหา” ดังนั้นรัฐบาลก็ถามกลับว่า ภาษีนั่นเป็นของคนทั้งประเทศ ทำไมรัฐต้องออกค่ากระแสไฟให้ด้วย คุณต้องไปเก็บกับคนที่ใช้สิ ในมุมมองท่านเห็นว่าอย่างไร ? “ต้องหันมาปรับค่าน้ำ” แล้วทางประปาส่วนภูมิภาคยินยอมให้ปรับค่าน้ำไหม ? ถ้าบางพื้นที่ เช่น ภูเก็ต เป็นต้น แล้วจังหวัดระยองล่ะ ยอมไหม ? “เมื่อก่อนชาวบ้านกลัวที่บริษัท ยูยู คอนเซอร์ติยม จำกัด เข้ามาทำสปทาน ชาวบ้านกลัวค่าน้ำจะเพิ่มขึ้น แต่การขึ้นค่าน้ำจะขึ้นได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าผ่านมติกรม. หรือไม่ ไม่ใช่ว่า คิดจะขึ้นก็ขึ้นได้ง่ายๆ”

ขณะนี้การเดินทางสูบน้ำระหว่างอ่างเก็บน้ำประแสร์กับอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่เสร็จสิ้น แต่ยังไม่ได้กดปุ่ม กลัวชาวบ้านจะเดินขบวน ในพื้นที่ฝั่งลุ่มน้ำประแสร์นั้นต่างจากทางนี้ที่อุตสาหกรรมยังไม่เกิด น้ำจึงเหลือ แต่ชาวบ้านไม่ไว้วางใจว่า จะมาใช้ตอนที่น้ำเหลือจริงรีเปลา เขากลัวรัฐบาลเบี้ยวในจุดนี้ต้องดำเนินการอย่างไร ? “ในมุมมองผมคิดว่า รัฐบาลต้องหาอะไรไปตอบแทนชาวบ้านก่อน ต้องมีการต่อรองหรือกติกาซึ่งกันและกัน ต้องทำเป็นสัญญาให้เป็นลายลักษณ์อักษรไปเลย” ทางฝั่งรัฐบาลก็มีการเอาใจด้วยการเดินท่อส่งน้ำให้ แต่ถ้าจะสูบน้ำ ค่าไฟผู้ใช้น้ำต้องเป็นผู้ดูแล แต่ชาวบ้านก็ไม่ยอมอีก จะทำอย่างไร ? “ผมว่า ในส่วนนี้ต้องไปตกลงกับบริษัท อีสท์วอเตอร์ หรือชลประทานที่ดูแลเรื่องนี้โดยตรง”

ในขณะที่กลุ่ม NGO บอกให้หยุดการขยายตัวของอุตสาหกรรม ท่านคิดอย่างไร ? “หยุดไม่ได้” ทำไมไม่หาจุดสมดุลซึ่งกันและกัน ? “การบริโภคอุปโภค ที่อยู่อาศัยในจังหวัดระยองเพิ่มขึ้นตลอด ปีหนึ่งเพิ่มขึ้น 300 คนต่อเดือน ปีหนึ่งก็ 3,600 คน ผู้ใช้น้ำก็เพิ่มจำนวนตามไปด้วย จึงทำให้หาจุดสมดุลซึ่งกันและกันยาก” และการผันน้ำจากจันทบุรีมาอ่างเก็บน้ำประแสร์นั้นดีไหม ? “ดีครับ” แต่คนจันทบุรีไม่เห็นด้วยจะทำไง ? ตามแผนการดำเนินงาน เราเอาน้ำที่ล้นจากจันทบุรีมาเก็บไว้ที่อ่างเก็บน้ำประแสร์ น่าจะไม่มีผลกระทบมาก แต่การปฏิบัตินั้น เขาไปสูบที่ต้นน้ำ แล้วถ้าคนจันทบุรีขาดน้ำขึ้นมาใครจะรับผิดชอบ ซึ่งตามทฤษฎีนั้นจะสูบได้ก็ตอนน้ำเหลือ แต่ในทางปฏิบัติสูบตลอดเวลา ท่านคิดว่าการผันน้ำจะแก้ไขปัญหามวลชนยังงัย ? ต้องอธิบายให้ทุกภาคส่วนเข้าใจซึ่งกันและกัน มองเห็นด้านลบของการผันน้ำไหม ? ด้านลบก็คงทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเรื่องค่ากระแสไฟฟ้า ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงชาวบ้านรับผิดชอบไม่ไหวหรอก

ทำอย่างไรถึงจะเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ ? ต้องทำแบบกรณีมาตาพุต โดยการให้น้ำชาวบ้านให้ได้ อาจจะผ่านทางอบต. ที่มีความสนิทสนมกับชาวบ้านโดยตรงก็ได้

การมีส่วนร่วมคืออะไร คือ ส่วนหนึ่งมาร่วมกันคิดว่าจะสร้างไม่สร้าง หรืออีกส่วนมาคิดว่าจะแบ่งให้ใคร เท่าไร ? “(หัวเราะ) แค่นี้ก็ทะเลาะกันแย่แล้ว เมื่อก่อนการทำงานของประปาส่วนภูมิภาคจะสำรวจว่า บริเวณไหนที่มีชุมชน/กลุ่มชาวบ้าน (เช่น ชุมชนคลองน้ำหุ ชุมชนกรอกยายชา ฯลฯ) เราก็จะสนับสนุนประปาแค่กลุ่มนั้น แต่ปัจจุบันนี้ให้เป็นความต้องการของประชาชนเลย อยากได้ตรงไหนบริเวณไหนเราก็จัดให้ **กลไกการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จไหม ?** ในมุมมองผมว่า ยังหาคำตอบไม่ได้ ตอนนี้เรายังมีปัญหาเรื่องประปาส่วนภูมิภาคที่ตำบลมาบข่าที่จะส่งมอบให้กับประปาส่วนภูมิภาคระยองดูแล เนื่องจากเขาดูแลไม่ไหว ปริมาณ 80 คิว/วัน และผู้ใช้น้ำนั้นเพิ่มตลอด ทำให้อบต. ดูแลไม่ไหว ถ้าส่งมอบแล้ว ประปาส่วนภูมิภาคต้องเอามาบริหารจัดการเอง ต้องปรับปรุงเดินท่อใหม่อีก ส่วนของเก่าที่เคยสร้างไว้ก็อาจจะดูแลในส่วนที่ดูแลได้ ทางบริเวณตำบลมาบข่าผู้ใช้น้ำจะโตอีกเรื่อยๆ จริง ประปาส่วนภูมิภาคมีแนวคิดที่ว่า โรงกรองมาบข่าจะจ่ายน้ำให้กับผู้ใช้น้ำบริเวณตำบลมาบข่า และประปาบ้านฉางจ่ายน้ำให้กับผู้ใช้น้ำบริเวณตำบลบ้านฉาง แยกแปลนกันเลยแปลนละ 1,000 คิว/ชม. น้ำแต่ละที่จะเหลือและเพียงพอต่อความต้องการ และมีแผนจะทำแปลนประปาที่ตำบลมาบข่าเพิ่มอีก โดยจะสูบน้ำดิบที่มาจากบึงไปยังพิทยา และวางท่อให้กับชุมชนในพื้นที่ที่ได้ใช้น้ำ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการที่จะคืนกำไรให้ประชาชนในส่วนนี้ แต่ในตอนนี้ยังไม่มีรายละเอียดเรื่องจำนวน/ปริมาณ

การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาในพื้นที่จังหวัดระยอง ท่านคิดว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ ? ประสบความสำเร็จ เนื่องจากว่า ได้ลงทุน ร่วมกับบริษัท ยู

นิเวอร์แซล ยูทีลิตี้ส์ จำกัดหรือยูยู เข้ามาบริหารระบบการผลิต ทำสัญญาและ
 รับผิดชอบในเรื่องการจัดหาน้ำด้วย โดยการนำน้ำจากบริษัท อีสท์วอเตอร์ มา
 จำรองไว้ในกรณีน้ำขาด สัญญานี้มีระยะเวลา 25 ปี เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2549
 แต่ยังมีปัญหาฟ้องศาล เรื่องสัมปทานเกิน 1,000 ล้าน การประปาส่วนภูมิภาคยื่น
 อุทธรณ์อยู่ ขณะนี้ต้องทำตามสัญญาไปก่อน ในเรื่องนี้ภาคประชาชนเข้าใจผิด ว่า
 ทางการประปาส่วนภูมิภาคเอาน้ำไปขาย แต่ความจริงนั้นเป็นการทำสัมปทานแค่
 บางส่วน แค่ระบบผลิต ระบบจ่ายน้ำ และระบบท่อเท่านั้น **และการบริหาร
 จัดการจัดสรรอย่างไร ?** บริษัท ยูนิเวอร์แซล ยูทีลิตี้ส์ จำกัดหรือยูยู คิดการจ่าย
 น้ำตามมิเตอร์ที่ประปาส่วนภูมิภาคเก็บหน่วยละ 10 บาท ขึ้นตามดัชนีผู้บริโภค
 ถ้าเป็นเช่นนี้ประปาส่วนภูมิภาคเหลือ 1 บาทจากการเก็บค่าน้ำ 10-12 บาท
 หรือ ? ประปาส่วนภูมิภาคจะได้ในส่วนของอุตสาหกรรมที่อยู่ใกล้ 21 บาท
 เป็นส่วนต่าง **เมื่อเปรียบเทียบกับราคาประปาหมู่บ้านชาวบ้านยอมรับราคา
 ใหม่ที่เขาต้องจ่ายใหม่ ?** ต้องยอมรับ ด้วยคุณภาพน้ำที่ได้มาตรฐาน ความ
 สะดวกสบาย ในราคา 10 กว่าบาท ขึ้นต่ำ 7.50 บาท (อัตราก้าวหน้า 10 คิวแรก)
 สูงสุด 21 บาท เราเอาจุดแข็งตรงนี้ไปขาย ถ้าชาวบ้านยอมให้เข้าไปในพื้นที่
 ทั้งหมดประปาส่วนภูมิภาคยินดี โดยจะมีคณะกรรมการเข้าไปดูแลให้ด้วย **มี
 ความรู้สึกของอบต. จะเสียฐานเสียงได้ เรื่องการเมืองท้องถิ่นเข้ามา
 เกี่ยวข้องด้วย ตัวเม็ดเงินก็จะเสียประโยชน์ตามไปด้วย ทั้งที่ชาวบ้านร้อยละ
 20 ชื่อน้ำขวดละ 10 บาทกินถูกกว่า และอบต. ไม่ยอมที่จะเสียฐานเสียง มี
 วิธีทำแก้ไขยังงัย ?** ขณะนี้ประปาส่วนภูมิภาคเพิ่มแรงดันเป็น 1.5 ไกลขึ้น เริ่มจะ
 เจาะลูกค้าได้แล้ว เป็นลักษณะโครงการเติมใจโดยออกไปประชาสัมพันธ์ลูกค้า
 ทุกเดือน โดยมีกลยุทธ์คือ น้ำสะอาดได้คุณภาพ ไหลแรง และลดราคา 15
 เปอร์เซนต์ เมื่อติดตั้ง อยากให้อบต. หันมาใช้น้ำประปาให้มากที่สุด

ถ้ามีการจัดตั้งกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับผู้ที่เดือดร้อน ท่านเห็นด้วยและจะเข้าช่วยเหลือไหม ? “เห็นด้วยและเข้าช่วยแน่ ประปาส่วนภูมิภาคได้งบประมาณ (งบกลาง) 173 ล้านบาทปรับปรุงท่อ ชาวบ้านมาบตพุด ไม่กล้ากินน้ำในบ่อ/ ใช้น้ำในท่อ เลยขอในส่วนนี้ ผู้ว่าราชการเองเลยไปช่วยส่วนในระยองได้งบประมาณ 134 ล้าน มาปรับปรุงระบบจ่ายน้ำ(ท่อเก่า)”

คุณณรงค์ ไชแสง

หัวหน้าฝ่ายทรัพยากรน้ำ

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ. ระยอง

“ ในมุมมองคิดว่า
โครงการที่จัดตั้งเพื่อ
แก้ไขปัญหาในช่วง
ภัยแล้งปีพ.ศ. 2548 นั้น
ประสบความสำเร็จที่ได้ทำ
ณ วันนี้ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์
เพราะโครงการที่จัดทำ เป็น
การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
การศึกษาความเป็นได้นั้นยัง
ไม่รอบคอบ ”

ในปัจจุบันท่านมองสถานการณ์น้ำระยองอย่างไร ? หากมองจากปริมาณน้ำฝนขณะนี้เพียงพอต่อความต้องการ ปริมาณน้ำมีมากพอต่อการใช้งาน แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของระยองมีเขาสูงชัน จึงสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ไม่ได้ และบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เป็นอย่างไร เช่น สมมุติว่า มีน้ำ 10 ล้าน ลบ.ม. เราควรจะแบ่งกันอย่างไร การจัดระเบียบการบริหารการจัดการน้ำในจังหวัดระยอง ก็มีตัวอย่างในพื้นที่ อบต. ตะพง ที่เป็นพื้นที่จากเขาลาดลงมาทะเล ที่ตะพงมีอ่างเก็บน้ำที่ใช้กันเฉพาะพื้นที่ตะพง คือ อ่างเก็บน้ำเขายายดา การบริหารอ่างตัวนี้เป็นแบบว่า เมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา ใครจะเสียบ่ท่อขนาดเท่าไรก็ได้ ก็ท่อก็ได้ ซึ่งก็จะทำได้เฉพาะผู้ที่อยู่ใกล้อ่าง ถ้าปีไหนมีข่าวว่าน้ำจะแล้ง ทุกคนจะลุกขึ้นมาแย่งกันเปิดน้ำเข้าพื้นที่ตนกันหมด ตัวอย่างดังกล่าวในพื้นที่เป็นการขาดการบริหารจัดการ จึงทำให้เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำ เคยมีแนวความคิดที่จะทำประปาตำบล มี อบต. เป็นผู้บริหาร โดยใช้แหล่งน้ำที่อ่างยายดา ซึ่งทุกคนในพื้นที่จะได้ใช้ประโยชน์ แต่มีปัญหาว่าถ้าปีไหนแล้งน้ำจะแห้ง ถ้างั้นขอกันน้ำซักร้อยละ 20 โดยให้ยกท่อเพื่อการเกษตรขึ้น ได้มัย ก็คุยกันก็ไม่ได้อีก เพราะเกิดการทะเลาะกันในพื้นที่ ทั้งๆ ที่ประปาที่มีนี้ทุกคนจะได้ใช้ แต่ผู้ใช้น้ำอยู่เดิมซึ่งมีอยู่ไม่ถึงร้อยละ 10 ของพื้นที่ไม่ยินยอม ทาง อบต. ก็ไม่กล้าดำเนินการเพราะจะมีปัญหาในเรื่องฐานเสียง

โดยภาพรวมนั้นปัญหาน้ำระยองมี 2 เรื่อง 1) รู้ว่าน้ำไม่พอ แต่ขอว่าทำอะไรก็ได้ ที่ไม่ต้องมาเถียงกัน ปีนี้น้ำขาดทุกคนต้องมาช่วยกันจัดสรร แต่ 2) ขณะนี้ไม่มีกติกาก และต้องทำอย่างไรให้มีกติกาก ท่านคิดอย่างไรกับมุมมองนี้ ในมุมมองผมคิดว่า ต้องจัดกติกาขึ้นมา แต่อย่ามองที่เฉพาะตอนหน้าแล้ง ให้เริ่มมองตั้งแต่ช่วงปกติด้วย ให้ย้อนไปในปี 48 ที่ปัญหาสะสมเยอะเยอะ

อีกทั้งเมืองระยองนั้นเติบโตอย่างรวดเร็ว และการเข้ามาของอุตสาหกรรม ได้ส่งผลกระทบต่อและสร้างปัญหาให้กับคนระยองอย่างมาก คนระยองมองอุตสาหกรรมว่าเป็นแขกที่พวกเราไม่ได้รับเชิญ และในทุกวันนี้อุตสาหกรรมทำตัวแบบนั้น เช่น การจดทะเบียนจัดในกรุงเทพฯ แต่เอาโรงงานมาตั้งที่ระยอง พื้นที่อุตสาหกรรมเป็นพื้นที่ปิดที่คนนอกไม่สามารถเข้าไปได้หรือเป็นเขตพื้นที่พิเศษ อุตสาหกรรมไม่เคยเปิดตัวให้สาธารณชนได้รับรู้ข้อมูล แต่จะเปิดก็ต่อเมื่อมีควมมีกลิ่นเปิด ซึ่งเป็นภาพลบที่เปิดเผย

ในช่วงหลังหรือที่ผ่านมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นไหม ? ดีขึ้นแบบชะปะชะปะ หลังจากปี 2548 ที่เกิดปัญหาก็เริ่มบีบตัว และปัญหาเริ่มก่อตัวชัดเจนขึ้นระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตร อย่างกรณีอ่างเก็บน้ำประแสร์ที่ไม่ได้รับความเดือดร้อน ออกมาพูดว่า ทำไมต้องให้น้ำกับอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมเคยสะท้อนอะไรให้กับระยองบ้าง ทำให้จิตพี เยอะขึ้น หอพักขายได้ คนระยองมีงานทำ ทั้งหมดนี้ไม่ใช่ประโยชน์ของอุตสาหกรรมและมันคือผลพลอยได้ตั้งหาก

ในขณะที่อีสวอเตอร์ที่เป็นบริษัทขายน้ำนั้น รู้สึกว่า เขานั้นเป็นจำเลยตลอดเวลา ท่านคิดยังไง ? อีสทวอเตอร์เกิดมาในช่วงนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจ หากเกิดก่อนหน้านี้ก็จะเป็น องค์การบริหารการจัการน้ำ จริงๆ แล้วอีสทวอเตอร์ก็เป็นหน่วยงานของรัฐ แต่เป็นรูปบริษัทที่ถือหุ้นใหญ่โดยกระทรวงการคลัง อีสทวอเตอร์ได้เริ่มเปิดตัวให้ชาวบ้านรับรู้เมื่อต้นปีที่แล้ว โดยการที่จะเอาใจชาวบ้านด้วยการให้ชาวบ้านมาขอน้ำตามแนวท่อและบริษัทจัดน้ำให้ผมว่าเค้าคิดผิตตั้งแต่เริ่มแล้ว ทำไมถึงเปิดตัวในลักษณะนี้ เป็นการลดแลกแจกแถมให้ชาวบ้านที่คุณมีท่อผ่าน แล้วตรงที่ท่อไม่ผ่านละ เขาจะอย่างไรถึงจะได้น้ำเหมือนกัน ก็เกิดกระแสการต่อต้านอีก แล้วอีสทวอเตอร์ควรจะทำอย่างไร แล้วจะให้ใคร ? ต้องให้โดยภาพรวม สิ่งตอบแทนที่อีสทวอเตอร์ทำเพื่อเอาใจ

ชาวบ้านนั้นไม่ใช่ภาพรวม เช่น สนับสนุนการศึกษาโดยมอบทุนให้ทุกโรงเรียน หรือ การสนับสนุนกิจการโรงพยาบาล เป็นต้น ผมมีตัวอย่างกรณี IRPC เค้ามี่สระเก็บน้ำ อยู่ที่บ้านแลง อยู่ใกล้ๆ กับระบบประปาหมู่บ้านซึ่งใช้น้ำจากสระกันหนอง ซึ่ง ดินเขิน เวลาหน้าแล้งจะมีปัญหาน้ำแห้ง จึงขอความช่วยเหลือจาก IRPC ซึ่ง IRPC ก็ดำเนินการติดตั้งเครื่องสูบน้ำและเดินท่อส่งน้ำจากสระ IRPC ไปให้ รวมทั้งจ่าย ค่าไฟฟ้าให้ด้วย ในมุมมองผม คิดว่า IRPC คิดผิดแล้ว เค้ทำแบบนี้ ทำให้ชาวบ้าน รู้จักแต่ขออย่างเดียว ทำไมไม่สอนให้เค้รู้จักพึ่งตนเองด้วย โดยการไปขุดลอกสระ น้ำให้ชาวบ้าน เพื่อให้เค้ามี่แหล่งเก็บน้ำที่มีความจุมากขึ้น แล้วให้เค้บริหารจัดการให้ดี แต่ที่ IRPC ทำ ทำให้ชาวบ้านรู้ว่าน้ำในสระเค้จะไม่วันขาด ถ้ามัน เริ่มแห้ง เค้ก็จะไปเปิดเครื่องสูบน้ำ สูบน้ำฟรีจากสระ IRPC มาโดยไม่ต้องเสียค่า ไฟฟ้า แล้วต่อไปวัตถุประสงค์ในการใช้น้ำจากสระนี้จะเปลี่ยนไป

มองจากรัฐบาลในช่วงปี 2548 ที่จัดตั้งทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น
เยอะแยะมากมาย ถามว่า โครงการดังกล่าวนั้นสำเร็จบ้างไหม ? ในมุมมอง ผมคิดว่า สำเร็จที่ได้ทำ ถ้าถามว่า โครงการนั้นประสบความสำเร็จไหม ไม่สำเร็จ เพราะเป็นโครงการที่จัดตั้งมาแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า การศึกษาความเป็นไปได้ ของโครงการนั้นยังไม่รอบคอบ แต่คิดว่า ทำอย่างไรถึงจะให้ได้น้ำมา ณ เวลานั้น ส่วนจะเป็นน้ำอะไร คุณภาพเป็นอย่างไรไม่ได้ตรวจสอบก่อน ตัวอย่างเช่น โครงการ สูบน้ำให้อุตสาหกรรม สํารวจว่า บริเวณไหนมีน้ำ ก็เริ่มเดินท่อไปสูบ ทั้งที่น้ำตรงนั้น เป็นน้ำกร่อย ทางโรงงานต้องกำจัดค่า ซึ่งมีค่าใช้จ่ายแพงกว่าการกำจัดค่าความขุ่น เสียอีก เป็นต้น ทั้งหมดเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้ามากๆ บางโครงการก็ใช้ไม่ได้ เช่น โครงการบริเวณ คลองทับมา ที่ให้เดินท่อมา ด้วยความรีบร้อนที่ให้บริษัท อีสท์วอด เตอร์ เป็นผู้ดำเนินงาน โดยที่ยังไม่มีการเคลียร์ในพื้นที่ก่อน ทำให้พื้นที่ของชาวบ้าน

ที่โดนขุดนั้นเลอะเลอะ มาทำหน้าบ้านของเขาเสียหาย เกิดการสร้างกระแสดันให้กับชาวบ้าน ชาวบ้านไม่เห็นด้วยออกมาต่อต้านอีก

ย้อนกลับปี 2548 นั้นมีโครงการแก้ไขปัญหาน้ำเฉพาะด้าน โดยแบ่งเป็นทั้งระยะยาว ระยะสั้น ได้มีการนำมาใช้บ้างแล้ว แต่การใช้ประโยชน์นั้นเป็นประเด็นอยู่ ท่านคิดยังไง ? โครงการที่ทำ ณ วันนี้ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ ทำแล้วทิ้งไว้ ณ วันนั้นก็มิ เช่น การสร้างท่อผันน้ำจากคลองทับมา แต่ยังคงอยู่แบบนั้น เวลาเกิดแล้งขึ้นมา นำมาใช้ไม่ได้แล้ว เนื่องจากท่อเป็นสนิม และโครงการขุดบ่อบาดาลจำนวน 400 บ่อจบที่ไปแล้ว บัญชีน้ำอยู่นั้นอยู่ที่สำนักงานใด ? เป็นสมบัติของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เคยได้ทำเรื่องยกมอบให้กับจังหวัด ซึ่งทางสำนักงานได้ไปสำรวจเจอแค่ 300 กว่าบ่อ มีการใช้งานอยู่ประมาณ 100 บ่อ อีก 100 บ่อไม่ได้ใช้ประโยชน์ และบางบ่อก็ไม่อยู่สภาพพร้อมใช้งาน

ขณะนี้เรื่องการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำจากจันทบุรีมายังอ่างเก็บน้ำประแสร์ ยังไม่มีทางออก ท่านมีแนวคิดอย่างไร สมมุติว่า มีการจัดตั้งกติกาขึ้นมาว่า จะมีผลตอบแทนให้ใครละบาท เรื่องนี้จะจบไหมและจะตกลงกันได้ไหม ? ในมุมมองผมว่า ควรจะเป็นแบบนี้ เราจะได้ไม่คิดว่า เราเสียประโยชน์มากนัก การที่มีน้ำตรงนี้ มาจากผลรวมที่บวกที่ดินบวกทุน นำมาสร้างผลผลิตทางเกษตร นำไปขายได้เงินกลับมา เราจึงมีแนวคิดที่ว่า รักษาแล้วเราได้ประโยชน์ได้เงินมีกินมีใช้ ผมเห็นด้วย กับการปันผลไปให้พื้นที่นั้นดีที่สุด คือ การคิดเป็นคิว อย่าคิดเป็นปี และต้องมีหลักการ ถ้าหากคนในพื้นที่ได้ประโยชน์จากตรงนี้ จากคนที่ไม่เคยคิดที่จะประหยัดน้ำ จะเริ่มหันมาประหยัดเพื่อให้ได้เป็นเงินกลับมา

หากถ้ามีการตั้งกองทุนเรื่องน้ำขึ้นมานั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจไหม แต่ก็ มีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการกองทุนอีก จากการพูดคุยกับทาง อบจ. ได้

ยกตัวอย่าง เหมือนกันกับเรื่องกองทุนโรงงานไฟฟ้า ปัญหาก็คือว่าใครจะมาดูแลและบริหารจัดการกองทุนเรื่องนี้ ? ถ้ามีกองทุนต้องเป็นกองทุนแข็งแรง และการดูแลก็ควรเป็นจังหวัด เหมือนกองทุนโรงงานไฟฟ้า เรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ มีเงินขึ้นมาแล้วจะอย่างไรต่อไป การบริหารจัดการเรื่องเงิน ต้องมีการวางกรอบและกฎกติกาให้ชัดเจนก่อนที่จะมีกองทุน ไม่งั้นจะมีปัญหาตามมา

การจ่ายผลตอบแทนนี้จะทำอย่างไร เหมือนว่า ปีหนึ่งได้มาประมาณ 10 ล้านบาท จะจ่ายอย่างไร ? ผมว่า ควรจะเป็นรายพื้นที่ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตรงนั้นรับไปจัดการให้กับชาวบ้าน แต่ไม่ใช้การแจกเงินให้ชาวบ้านอปท. ต้องแยกให้ชัดเจนว่า งบประมาณเท่าไร งบประมาณได้จากการขายน้ำเท่าไร และจะเอาไปทำอย่างไร ต้องให้อปท. ชี้แจงให้ชัดเจน

กองทุนพวกนี้ต้องเขียนวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนมีทั้งเชิงกฎหมาย อีกทั้งต้องใช้ในทางที่ถูกต้อง และต้องศึกษาหรือทำเป็นแบบระเบียบราชการ แต่อย่าให้เงินทั้ง 2 ก้อนนี้มาปนกัน เช่น ให้จัดว่าจะจ่ายอย่างไรกับในพื้นที่และนอกพื้นที่ คิดตามลุ่มน้ำ สันปันน้ำ แต่ถ้าให้เอาเงินนั้นไปแจกผมไม่เห็นด้วย มันเป็นเรื่องที่ทำเฉพาะหน้าเท่านั้น

ถึงแม้ว่ากรมชลประทานมีน้ำเพียงพอ ไม่ว่าจะสูบไปไหนก็ยังมีน้ำ เพราะว่าเขามีหลายอ่าง จากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนพื้นที่ ออกมาพูดว่า ยังไงเขาต้องมีส่วนร่วมด้วยตรงนี้ ท่านคิดอย่างไร ดังนั้นให้เอาตัวแทนทุกส่วนมานั่งคุยกัน แต่ก็ยังเถียงกันว่าแล้วใครจะเป็นตัวแทน ถ้าคุณมาเถียงกันที่นี้ยังงี้ก็ไม่จบ อย่ามาเถียงกันตรงนี้ ถ้าหากจะเถียงกันให้ไปเถียงให้จบก่อนจะมาเถียงกันที่เวทีใหญ่ ถ้าสมมุติว่ามีน้ำอยู่ 100 ล้าน ลบ.ม. นำมาแบ่งกันให้ทุก

ภาคส่วนร้อยละ 25: 25: 25: 25 ท่านคิดอย่างไร ในความคิดผมว่า ไม่ถูกต้อง น่าจะชัดเจนกว่ามานั่งจับहारเท่าๆ กัน

การมีส่วนร่วมในเรื่องน้ำ ในความคิดท่านคิดแคไหน ถ้าเอา โมเดล เรื่องน้ำ มานั่งคุยกัน ท่านคิดว่า ส่วนร่วมต้องมีใคร ? ผมว่า คุยกันในลุ่มน้ำ ดีกว่า เพราะขอบเขตนั้นแบ่งยาก และครอบคลุมชลประทานหรือไม่ ถ้าคุยกัน ในลุ่มน้ำต้องเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการลุ่มน้ำใช้หรือไหม ทั้ง 2 ฝ่ายใคร ใหญ่กว่ากัน ? ตราบใดที่ไม่มีกฎหมายรองรับ คณะกรรมการลุ่มน้ำก็ไม่มี ประโยชน์ การนำโมเดลเรื่องน้ำ ให้ผู้ใช้น้ำมานั่งคุยกัน อย่างไรก็ตามผู้ใช้น้ำก็ยึดขา ตัวเอง สุดท้ายก็จบด้วยวิธีการ Vole ถึงจะได้ ท่านคิดอย่างไร ? ในเมื่อเราให้ สิทธิเขา แต่เขายังไม่รู้หน้าที่ของเขา ว่าต้องทำอะไร เขารู้แค่เขามีสิทธิ เขาไม่ พอใจเขาก็ปิดถนนได้ อย่างเช่น คุณใช้ถนนอยู่ แต่คุณเสียสิทธิแต่กลับโวยวาย ไม่ได้ คนที่เคยได้น้ำจากชลประทานต่อไปไม่ได้ เพราะต้องเอาน้ำไปให้ที่อื่น แล้วจะอย่างไร ? มองมุมกลับกัน สมมติ ผมทำนาปีละ 2 ครั้งได้เงินมา 1 ล้าน บาท แต่ถ้าผมทำนาครั้งเดียวได้ 6 แสนบาท แต่ค่าใช้จ่ายบางส่วนลดลงหรือมี สวัสดิการจากทาง อบท.ที่ดีขึ้นโดยเงินจากกองทุน และมีเวลาเหลือไปทำอย่างอื่น ผมว่าก็น่าสนใจนะ

คณะกรรมการลุ่มน้ำพูดแค่เรื่องน้ำ แต่ถ้ามีเศรษฐศาสตร์เข้ามา เกี่ยวข้อง ก็จะมองกลายเป็นภาพใหญ่ เป็นเศรษฐกิจแล้ว ถ้าไม่ทำนาก็ได้ ถ้ามีอาชีพอื่น แต่คณะกรรมการลุ่มน้ำสามารถหาอาชีพอื่นให้ได้ไหม ตอนนี้ ยังหาไม่ได้คุณเอาตัวรอดไปก่อน ท่านเห็นด้วยกับมุมมองนี้ไหม ? มองในมุม นี้ขี้เลย เรื่องน้ำนั้นไม่ได้จบที่เรื่องน้ำ ต้องมองในภาพรวม ขณะนี้หาความมีส่วนร่วมไม่เจอ เวลาทำ Consult มารับฟังหรือมานั่งตั้งโต๊ะ ต่อมาคณะรัฐมนตรี ที่มาเคลียร์ให้เสร็จ หน่วยงานนี้รับผิดชอบ. นำไปปฏิบัติ ท่านคิดยังกับการ

มีส่วนร่วมนี้ ? ปีที่แล้ว ผมทำการมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง มาบตาพุด ทำโดยการออกคำสั่งจากผู้ว่า มีคณะกรรมการ 2 ชุด 1) เป็นภาคราชการ 2) เป็นผู้นำชุมชน จัดประชุมแยกกัน รอบแรกเริ่มจากราชการก่อนเพื่อหาปัญหาคืออะไร รอบสองเอาชาวบ้านมาคุย สิ่งที่ได้รับจากราชการชาวบ้านไม่เห็นด้วยเรื่องอะไรบ้าง รอบสาม เอา 2 ฝ่ายมาคุยกัน อย่างหนึ่งเอาวิธีชาวบ้านมาให้รับรู้ เพื่อปรับข้อต่อตรง มาเป็นตัวกลาง **ท้ายสุดทำได้ไหม ?** เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ การทำโครงการกัดเซาะ มีผลกระทบกับพื้นที่อื่นด้วย ซึ่งขณะนี้กำลังศึกษารายละเอียดอยู่ แต่มีผลทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกันมากขึ้น

การบริหารจัดการประปาหมู่บ้านจะอย่างไร มีนโยบายสำรวจประปาทุกหมู่บ้าน บ้างหรือเปล่า ? จริงๆ เรื่องนี้กรมทรัพยากรน้ำดูแลอยู่ รูปแบบเดิมของประปาหมู่บ้านมี 4-5 หน่วยงาน แต่ปัจจุบันใช้แบบมาตรฐานของกรมทรัพยากรน้ำ งานก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านเป็นงานถ่ายโอนภารกิจ ก่อสร้างโดยอปท. แต่การก่อสร้างประปานั้นไม่ใช่การสร้างอาคาร อาคารแคมีแบบไปสร้างที่ไหนก็เหมือนกันหมด แต่ประปานั้นไม่ใช่ ตัวแปรคือที่ต้องสำรวจว่า แหล่งน้ำอยู่ไหน ระยะทางเท่าไร ความต่างระดับเท่าไร เครื่องสูบน้ำต้องใช้ขนาดเท่าไร สภาพพื้นที่เป็นอย่างไร ท่อเมนจ่ายน้ำจะไปยังไ้ ต้องใช้ความรู้เฉพาะทางทั้งนั้น

อปท. ได้รับการกิจถ่ายโอนมา ถ้ามว่า ความสำเร็จในการก่อสร้างร้อยละ 80 ได้ก่อสร้าง ในแง่การใช้งานผมให้ร้อยละ 50 งบประมาณที่ได้มาจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ไม่มีผู้ชำนาญการด้านนี้ ทำให้ในบางพื้นที่ได้รับงบประมาณที่ไม่ตรงกับสภาพพื้นที่ เช่น บางหมู่บ้านได้รับงบประมาณก่อสร้าง

ระบบประปาบาดาลแต่ในหมู่บ้านไม่มีบ่อบาดาลเลย หรือมีบ่อบาดาลแต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้งาน บางบ้านมีแหล่งน้ำขนาดเล็ก แต่ได้รับงบประมาณก่อสร้างประปาผิวดินขนาดใหญ่มา เป็นต้น อีกทั้ง อบท. ยังไม่มีองค์ความรู้พอ พอได้รับงบประมาณมาก็พยายามออกแบบวางท่อน้ำประปาให้ถึงทุกบ้าน เลยได้ท่อนขนาดเล็ก ผลปรากฏว่า ท่อถึงน้ำไม่ถึง เพราะท่อเมนเล็กเกินไป ผมให้คำแนะนำกับ อบท. หลายๆ แห่งว่า การทำแบบนี้มันผิดหลักการออกแบบประปาที่ถูกต้อง อย่าไปมองเงิน ให้มองการใช้จริงเป็นหลัก การออกแบบระบบท่อเมน ต้องออกแบบให้ครบทั้งระบบโดยยังไม่ต้องดูเม็ดเงิน เมื่อได้ท่อทั้งระบบแล้วถึงค่อยมาดูว่าจากเม็ดเงินที่มีจะวางท่อได้แค่ไหน แล้วค่อยหาเม็ดเงินมาวางท่อในส่วนที่ขาดภายหลัง

ในมุมมองของประปาภูมิภาค เขาอยากเข้ามาทดสอบระบบในพื้นที่ด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาใช้ประปาภูมิภาค ท่านคิดอย่างไร ? ผมว่าถ้าประปาภูมิภาคจะเข้ามาดำเนินการในพื้นที่ที่ยังไม่มีระบบประปาใช้ก็ดีนะครับ เพราะในบางพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งน้ำพอจะทำระบบประปาได้ ต้องเดินท่อน้ำจากพื้นที่อื่นเข้ามา ซึ่ง อบท.เองคงไม่มีศักยภาพเพียงพอในการดำเนินการ แต่ในพื้นที่ที่

ชาวบ้านมีระบบประปาหมู่บ้านอยู่แล้วผมคิดว่าเค้าคงไม่เอาประปาภูมิภาค เพราะ
ค่าน้ำที่ต่างกันและกำไรจากประปาหมู่บ้านก็อยู่ในหมู่บ้านเค้า

ในมุมมองของท่านคิดว่า แนวโน้มอุตสาหกรรมจะขยายตัวมากกว่านี้ไหม ?
ยอมรับว่าทุกอย่างต้องมีการขยายตัว เกษตรไม่ขยายตามพื้นที่ แต่ขยายตัว
หมุนเวียนกัน เข้มข้นขึ้น มีการขยายตัวเพิ่มทุกภาคส่วน แล้ว**ควรจะมี limit** ไหม
? ควรมี ต้องมองว่า ณ วันนี้เราลงทุนตรงนี้ไปแล้ว การไปบีบให้ยกเลิกให้ไปทำที่
อื่น ก็ส่งผลกระทบกับที่อื่นอีก **ท่านเชื่อ eco town ของสภาอุตสาหกรรม**
หรือไม่ ? ไม่ค่อยเชื่อ ปัญหาของมองเห็นได้ชัดเจน จากปี 2548 ทำไมไม่มองว่า
บ้านใกล้เรือนเคียง (อุตสาหกรรมกับคนระยอง) บ้านเรากำลังจะตายทำไมไม่แบ่ง
น้ำมาให้ใช้ เพราะว่าที่ผ่านมาอุตสาหกรรมทำตัวเหมือนคนแปลกหน้า แม้กระทั่ง
การจดทะเบียนบริษัทยังจดที่ กทม.

เรื่องนี่ถึงบอกให้รัฐบาลกลางมาจัดการ เพราะว่าอุตสาหกรรมบอกว่า
ไม่ใช่ปัญหาของเขา ภาษีเขาจ่ายที่ไหนก็ได้ ต้องให้รัฐบาลเป็นผู้จัดการ
อุตสาหกรรมมองว่าไม่ว่าจะจ่ายที่ไหนนั้นมีค่าเท่ากัน ท่านคิดยังไง ? ถ้า
อุตสาหกรรมมองอย่างนั้น ทั้งหมดเป็นปัญหาของเขาไม่ใช่ปัญหาของพวกเราที่
จะต้องไปช่วยเหลือ ถ้าอุตสาหกรรมไม่ยอมแก้ปัญหาตัวเอง ไม่มีใครแก้ปัญหาให้
คุณได้หรอก ปัญหาทุกวันนี้เกิดจากคนระยองมองว่าอุตสาหกรรมเป็นแขกที่ไม่ได้
รับเชิญ เพราะเค้าเข้ามาตั้งโรงงานที่นี่ ทำให้เกิดมลภาวะที่นี้ แต่เม็ดเงินที่ได้ไปอยู่
ที่กทม. เค้าคนต่างถิ่นมากมายเข้ามาแย่งทรัพยากรที่นี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอยู่ การกิน
แม้กระทั่งการรักษาพยาบาล แต่บุคคลากรเหล่านั้นไม่ได้มีทะเบียนบ้านอยู่ที่นี่
เวลารัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณก็จะดูจากจำนวนประชากรของจังหวัด ก็เลย
กลายเป็นว่าจังหวัดระยองได้รับการจัดสรรงบประมาณสำหรับชาวระยอง
500,000 คน แต่ต้องรับภาระดูแลประชากรเกือบล้านคน

ท่านคิดว่า จะต้องมีการวิจัยอะไรบ้าง เพื่ออนาคตในวันหน้า ? การศึกษาวิจัยนั้นมีความจำเป็นมาก การศึกษาเชิงพื้นที่นั้นอย่าให้กว้างไป อยากให้เจาะลึกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งคงจะไม่ใช่ว่าเรื่องน้ำอย่างเดียว เช่น ถ้าจะศึกษาลุ่มน้ำ ประแสร์ต้องศึกษาตลอดทั้งลำน้ำ ดูกิจกรรมของชาวบ้านรอบๆ นั้นทำอะไร ใช้ประโยชน์จากน้ำนี้อย่างไร เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร น่าจะเป็นภาพรวม คือสิ่งที่สามารถตอบโจทย์ได้ รวมทั้งศึกษาในสิ่งที่เราต้องเสียประโยชน์ว่า เกิดจากอะไร จะแก้ไขหรือชดเชยได้อย่างไร

คุณเชษฐา ดิษยมาลัย

ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแพร่

๑. นมมอมผมคิดว่ เกษตร
ทำสวณลดปริมาณน้ำไม่ได้
เพราะไม่ใช้น้ำข้าว นาลดการ
ให้น้ำได้แต่สวณหมดสิทธิ์ ให้
เท่าไรก็ต้องให้เท่านั้น ผมมอง
ว่ ถ้าเกิดการรวมตัวกันได้
ระหว่างผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วน
เขาจะมีอำนาจต่อรองใน
ระดับลุ่มน้ำ และมีค่าน้ำมา

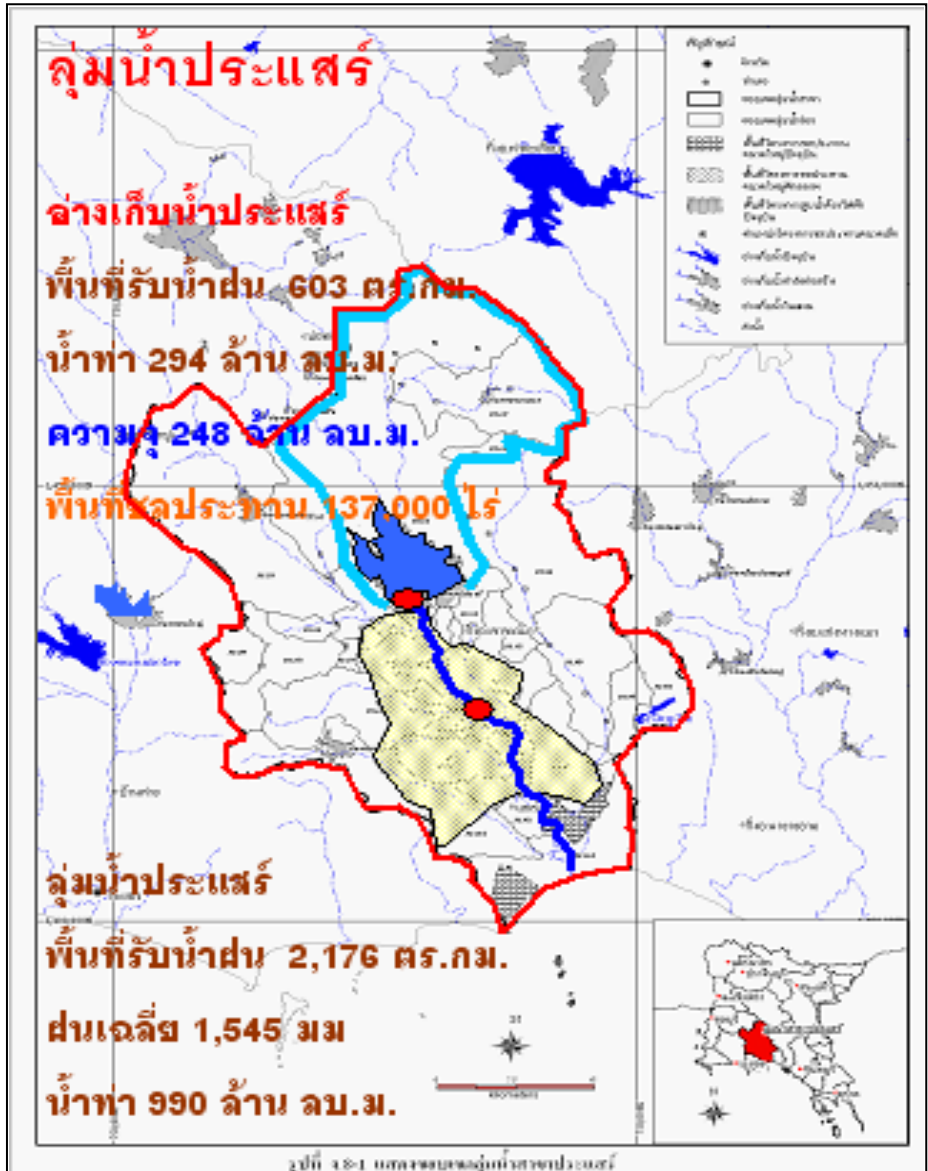
บริหารจัดการ ถ้ามีภาคอุตสาหกรรมเข้ามาร่วมก็จะมีค่าน้ำกลับมา
บริหารในกลุ่มของเขา นำไป อนุรักษ์น้ำ อนุรักษ์ต้นน้ำและอนุรักษ์ป่า
ชายเลนได้”

เล่าสู่กันฟัง

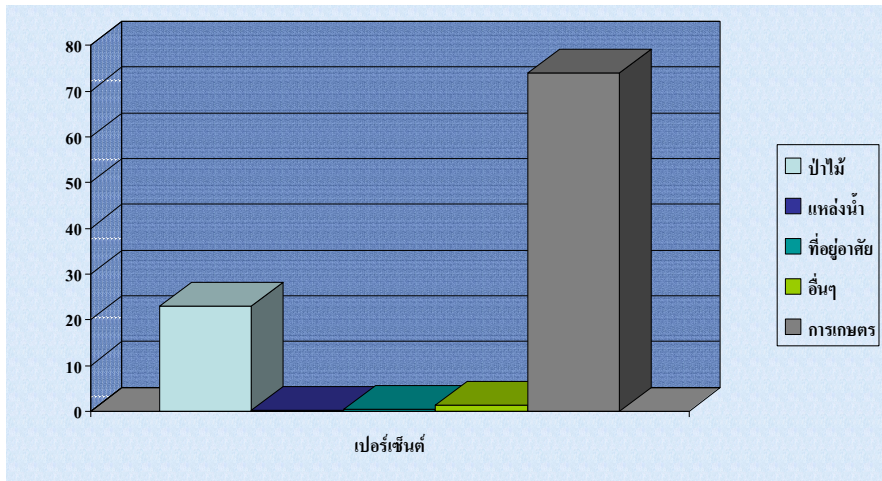
อ่างเก็บน้ำประแสร์ สร้างเพื่อความต้องการของประชาชน เพื่อดูแลเรื่องของความต้งการน้ำในลุ่มน้ำ ขณะที่ศึกษาโครงการศึกษาความเหมาะสมในปี 2534 และปี 2541 เริ่มอนุมัติโครงการ พื้นที่อ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่อยู่ในป่าสงวนต้องมีการขออนุมัติใช้ที่ดิน ก่อตั้งเขื่อนเสร็จปี 2547 รองรับการใช้น้ำ 137,000 ไร่ ต้นน้ำอยู่ที่ชลบุรี ตัวอ่างมีเป้าหมายหลักเพื่อการเกษตรและเป้าหมายสุดท้ายเพื่อรองรับอุตสาหกรรม

บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์น้ำจะท่วมทุกปี เนื่องจากปริมาณฝนเยอะ และไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ ทำให้น้ำท่วมทุกปี จนถึงอำเภอแกลงและอำเภอสัตหีบเป้าหมายของอ่างเก็บน้ำเพื่อบรรเทาอุทกภัย น้ำท่าที่ลงอ่างเก็บน้ำประแสร์ มีค่าเฉลี่ย 294 ล้านต่อปี อ่างมีความจุ 248 ล้าน จะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนิดหน่อย เพราะถูกตึไชนีให้น้ำเต็มอ่าง เขื่อนมี 2 เขื่อน คือ เขื่อนหลักกับเขื่อนรอง มีระบบการระบายสู่น้ำประแสร์ เราปล่อยน้ำ 20 คิว ก็เต็มตลิ่งแล้ว ยิ่งฤดูฝนเปิดไม่ได้เลยท่วมทันที

การส่งน้ำหรือจัดสรรน้ำให้กับผู้ใช้ แบ่งออกเป็นฝั่งซ้ายและฝั่งขวา โดยฝั่งซ้ายใช้ระบบเป็นคลองส่งน้ำโดยอาศัยแรงโน้มถ่วงให้กับเกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูก และฝั่งขวาเป็นท่อส่งน้ำ ในแม่น้ำประแสร์มีฝายชะลอน้ำอยู่ 5 ฝายเป็นฝายที่ก่อสร้างก่อนที่จะมีโครงการของรพช. ก็มีกรมชลประทานก็มี การบริหารจัดการน้ำอยู่ที่ 248 ล้าน พื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์เป็นเกษตรร้อยละ 74 รองลงมาเป็นป่าไม้

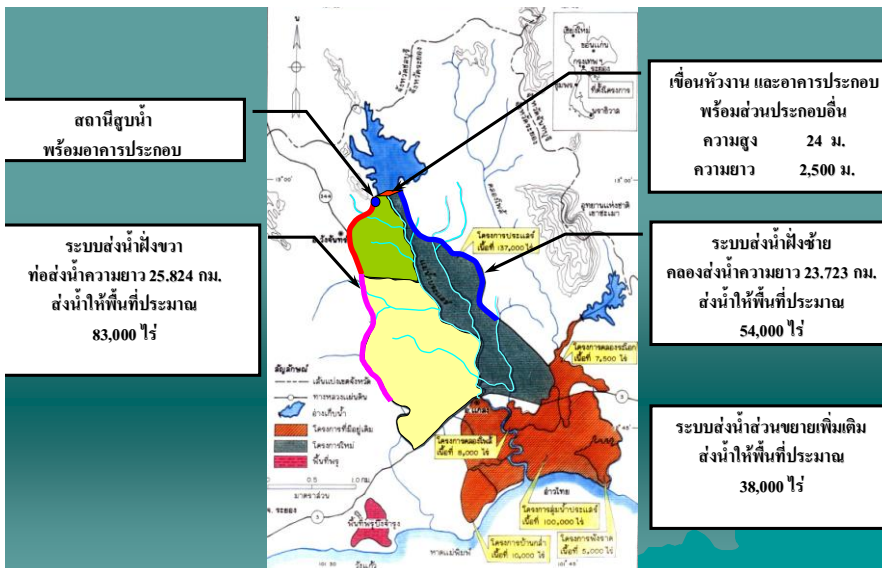

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ต. ชุมแสง อ. วังจันทร์ จ. ระยอง

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ต. ชุมแสง อ. วังจันทร์ จ. ระยอง

รูปที่ 6-1 ข้อมูลการใช้ที่ดินในกลุ่มน้ำประแสร์

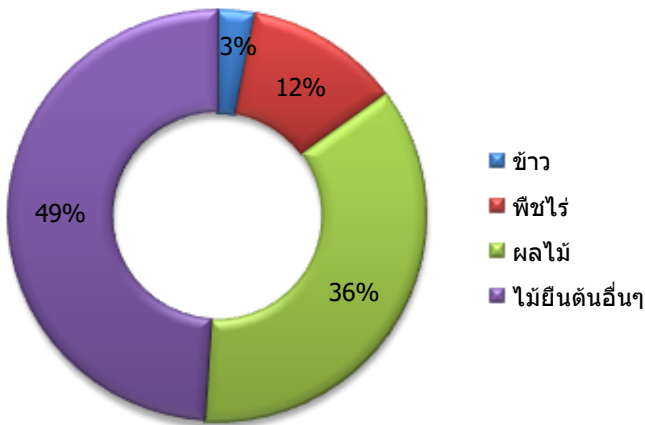

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ต. ชุมแสง อ. วังจันทร์ จ. ระยอง

รูปที่ 6-2 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ต. ชุมแสง อ. วังจันทร์ จ. ระยอง

การบริหารจัดการน้ำของฝั่งซ้าย ก็จะเปิดน้ำให้ทุกวัน โดยที่การใช้มีกลุ่ม
 ผู้ใช้น้ำเข้ามาร่วมกันวางแผนการใช้น้ำ มีประตูน้ำ 8 ประตู ผู้ใช้น้ำจะมาตกลง
 ลำดับการใช้น้ำกัน มีบ่อเก็บน้ำและให้น้ำแบบสปริงเกอร์ ส่วนใหญ่บริเวณนั้นจะ
 เป็นสวน ส่วนฝั่งขวามีหัวจ่าย 9 หัว ปล่อยน้ำลงคลองธรรมชาติ กลุ่มผู้ใช้น้ำจะมา
 ร่วมกันการบริหารจัดการน้ำ ตั้งแต่วางแผนการใช้น้ำ ควบคุมการเปิด-ปิด หัวจ่าย
 ต่างๆ การส่งน้ำฝั่งนี้ไม่เหมือนกับฝั่งซ้ายเพราะว่าให้น้ำตลอดเวลา ฝั่งขวาเราจะให้
 ในช่วงที่น้ำขาดจริง เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวน ชาวบ้านเก็บน้ำฝนไว้ในบ่อ ทุก
 รายมีบ่อ เมื่อน้ำในบ่อและคลองแห้งเขาถึงต้องการน้ำ สามารถวางแผนการสูบน้ำ
 ล่วงหน้าได้เลย เรามีการเรียกประชุมวางแผนว่าแต่ละคลองต้องการใช้น้ำกี่ล้าน
 ลบ.ม และวางแผนการสูบ โดยรอบ 1 รอบการสูบใช้เวลา 10 วันใครจะรับวันที่ 1 2
 3 ตามลำดับ

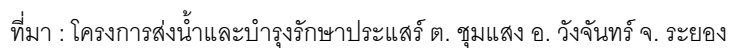
ในมุมมองผมคิดว่า ระบบพืชสวนกับนาจะแตกต่างกัน ไม่เหมือนกับใน
 ภาคกลาง นาเปิดน้ำได้เต็มที่ การใช้น้ำของระยองเป็นพืชสวน เขาจะไม่ให้น้ำมาก
 ถ้าให้น้ำมากผลผลิตจะลดลง ให้น้ำแค่ 15 นาทีแล้วจะพัก ไปให้น้ำแบบสปริงเกอร์
 การให้น้ำ เสียค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ และค่าไฟ การใช้น้ำของคนในพื้นที่นี้เฉลี่ยค่าการ
 ใช้น้ำทุกราย 550 ลบ.ม./ไร่ เท่ากับร้อยละ 40 ที่เราวางไว้เต็มร้อยละ แสดงว่าใช้ไม่
 หมดแน่นอน จะมีน้ำเหลือประมาณ 100 ล้าน ถึงแม้ว่าจะใช้เต็มที่ก็ตาม น้ำที่ผัน
 ไปคลองใหญ่ 70 ล้านลบ.ม.ก็ยังเหลืออีก 100 ล้านลบ.ม.

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาประแสร์ ต. ชุมแสง อ. วังจันทร์ จ. ระยอง

รูปที่ 6-3 การใช้ที่ดินการเกษตรในพื้นที่ชลประทานฝั่งลุ่มน้ำลุ่มน้ำประแสร์

โครงการผันน้ำจากประแสร์-คลองใหญ่ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2548 โดยให้ อีสทวอเตอร์มาลงทุนก่อน เมื่อสร้างเสร็จรัฐบาลจ่ายเงินคืน ยังเหลืออีก 500 กว่าล้านให้เอาไปหักค่าโรงสูบน้ำ ในปัจจุบันมติกรม. เปลี่ยนให้จ่ายทั้งหมด น้ำมีพอที่จะผันให้ได้ประมาณ 70 ล้านลบ.ม. ท่อนี้มีความยาว 30 กม. มีหัวจ่ายเพื่อการประปา ให้ประปาหมู่บ้าน 10 แห่ง โดยที่อีสทวอเตอร์ไปลงทุนระบบประปาให้หมดเลย ในส่วนนี้ทางชลประทานก็ไปตามจ่ายให้หมดเหมือนกัน ระบบต่างๆ เราจ่ายคืนเขาไป และส่งมอบให้กับท้องถิ่น และอบต. ได้มีระบบประปา 10 หมู่บ้าน

การวางแผนในอนาคต

ตั้งแต่ที่ผมได้มาทำงานที่นี่ ขณะที่มีการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำก็เริ่มมีการประท้วงเรื่องการสูบน้ำจากประแสร์-คลองใหญ่ ถึงขนาดปิดไม่เข้าโครงการกันเลย จนผู้ว่าฯ ต้องมาแก้ไข และมีการตั้งเกษตรกร รวมทั้งส่วนราชการขึ้นมา เพื่อตกลงว่า ถ้าจะสร้างท่อส่งน้ำนี้ต้องทำอะไรบ้าง เกิดเป็นมีข้อต่อรอง เช่น ขอให้ชลประทานยกที่ดินรอบอ่างฯ ให้อบต. เขาจะไปพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ เราก็ยกให้ไป 200 ไร่ ให้ชลประทานขยายพื้นที่ชลประทานอีกเพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำนี้เพิ่มขึ้น เราก็เสนอโครงการไปเกือบเสร็จสิ้นในปี 2554 จะมีระบบชลประทานขยายต่อไป ในอนาคตมีรูปแบบการวางแผนที่ดีไว้ว่าจะหรือไม่ทำก็ได้ ดังต่อไปนี้

1) อ่างเก็บน้ำประแสร์ตัวนี้ เดิมมีน้ำท่า 248 ล้านลบ.ม. น่าจะเพิ่มความจุของอ่างได้อีก 294 ล้านลบ.ม. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถรองรับน้ำท่าเฉลี่ยได้ แต่ในทางวิศวกรรม ณ วันนี้ผมยังไม่เห็นด้วยเพราะอ่างยังใหม่ เรื่องนี้เป็นเรื่องความมั่นคงของตัวเขื่อนมากกว่า

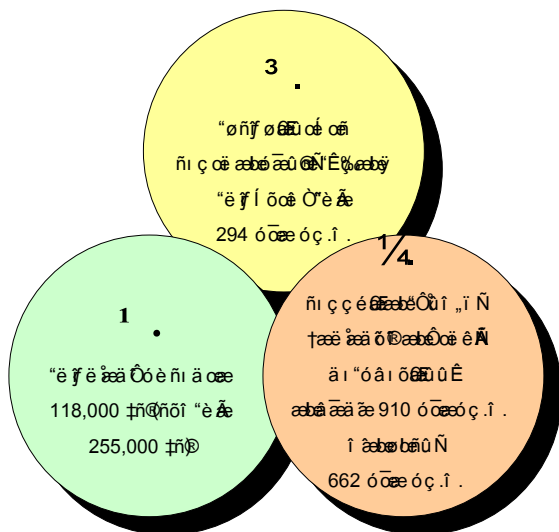
2) เรื่องการเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การใช้น้ำที่มีอยู่ร้อยละ 40 ดังนั้นการขยายยังขยายได้อีกเป็นแสนไร่ เรามีแนวคิดที่จะขยายแนวท่อผันน้ำประแสร์-คลองใหญ่ ซึ่งเป็นท่อที่วางผ่านสันปันน้ำของอ่างเก็บน้ำ ดังนั้นประชาชนขาดแคลนน้ำมาก ในพื้นที่ของเรามีตัวหัวระบายตะกอนประมาณ 21 หัว เราสามารถ

ปรับเปลี่ยนเป็นหัวจ่ายน้ำชลประทานได้ ก็จะเอาส่วนนี้มาดัดแปลงเพื่อที่จะขยายพื้นที่ชลประทานได้อีกนับแสนไร่

3) การเชื่อมโยงลุ่มน้ำตะวันออก จากพื้นที่จังหวัดตราดมาพื้นที่จังหวัดจันทบุรี จากพื้นที่จังหวัดจันทบุรีมาพื้นที่จังหวัดตราด สามารถเพิ่มน้ำต้นทุนได้ 900 ล้านลบ.ม. เป็นแผนที่วางไว้ คลองระกำ จ. ตราดมาคลองตโนด จ. จันทบุรี คลองตโนด จ.จันทบุรีมาอ่างเก็บน้ำประแสร์ประแสร์ อ่างเก็บน้ำประแสร์ไปอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ไปอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลไปอ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลมีท่อไปหนองค้อไปอ่างเก็บน้ำบางพระ มีการผันน้ำจากพระองค์ไชยาตามถนนมอเตอร์เวย์มาใส่อ่างบางพระ ที่มีความจุ 110 ล้าน ณ วันนี้ มีน้ำไม่เกิน 40 ล้านต่อปี เนื่องจากมีความเจริญ มีถนนเข้ามารอบอ่าง จึงทำให้น้ำไม่ลงอ่าง และมีสนามกอล์ฟรอบอ่าง watershed น้ำไม่ลงอ่างเก็บน้ำ น้ำมีไม่ถึงครึ่งอ่าง จึงมีแนวคิดที่จะผันน้ำจากโครงการพระองค์ไชยาซึ่งเป็นปลายของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา สูบน้ำมาลง 70 ล้านรวมเป็น 110 ล้าน ตอนนี้อยู่กำลังดำเนินการเซ็นสัญญาและซื้อที่ดินอยู่

ทางฝั่งประแสร์มีโครงการจาก คลองตโนด จ. จันทบุรีมา แต่มีปัญหาเรื่องชาวบ้านไม่ยอม กลุ่มผู้ใช้น้ำจากจันทบุรีมาหาผม ผมก็ให้ข้อมูลตรงๆ ว่า ถ้ามว่าประแสร์เดือดร้อนไหม บอกว่าไม่เดือดร้อน น้ำพอและน้ำเกิน แต่ถ้าเรามองถึงศักยภาพในเรื่องของแหล่งน้ำ เพราะระยองเป็นแหล่งน้ำที่พัฒนาในด้านอุตสาหกรรม ปีพ.ศ. 25 48 เกิดปัญหาภัยแล้งอุตสาหกรรมหยุดหมดเสียหายนับแสนล้าน แสนล้านเทียบกับ 2 พันล้านที่ลงทุนเกินคุ้มอยู่แล้ว ทำไมต้องทำ วันนี้

ปัญหายังไม่เกิด มันก็ยังไม่ได้ใช้งาน เมื่อไรที่เกิดปัญหาเหมือนช่วงปี 48 กลัการช่วยเหลือเอาไป 70 ล้านกับการที่ต้องเสียหายแสนล้าน มันคุ้ม ถามประเสริฐว่าวันนี้เราต้องผันน้ำใหม่ ยังไม่ต้อง แต่เป็นแหล่งน้ำเพื่อสร้างศักยภาพให้กับประเทศมากกว่า กลุ่มน้ำจันทบุรีมาประเสริฐเป็นการสร้างศักยภาพ อุตสาหกรรมหยุดไม่ได้ ต้องเดินเครื่อง 24 ชม. ปัญหาที่ว่าประชาชนเห็นอย่างไรกับอุตสาหกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล **ทางคนจังหวัดจันทบุรีเห็นว่อย่างไร** ไม่เห็นด้วย กลุ่มน้ำจันทบุรีไม่มีอ้ง ทำไม่ไม่ช่วยเขาก่อน มาให้เขาช่วยคนอื่น ทำไม่มาช่วยเขาก่อน ไม่ทำอ้งให้เขา มันสร้างยากต้องใช้เวลา 10 ปี ปัญหามันจึงตอบไม่ได้ ต้องเป็นเรื่องที่เกิดในอนาคตแล้วค่อยมาว่ากัน

มีแนวคิดเรื่องค่ากระแสไฟปีที่ 1-2 กรมชลประทานจ่ายไปเลย ปีที่3-4 กรมชลออกร้อยละ 80 ปีที่ 5 ขึ้นไปกรมชลออกร้อยละ 60 เกษตรออกร้อยละ 40 เป็นข้อตกลง แต่ยังไม่เป็น MOU ต้องไปคุยกับสำนักงานงบประมาณ ข้อตกลงนี้กลัวจะไปมัดมือชกเขา อบต. 5 ปี่หมดวาระ ถ้าไปคิดแง่คนที่ทำเกษตรถ้าไม่มีการสูบน้ำ ต้องไปซื้อน้ำ คำนวณละ 600 บาท ได้ 3 คิว คิวละ 200 บาท ต่อตรงนี้สูบน้ำเหลือคิวละ 40 สด.คิดเป็นคิวละ 1 บาท เท่าที่ฟังเสียงเขายินดี ยังไม่มีเขาว่าอะไร มีกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ผังมาขุดลอก ถางหญ้า ดูแลรับผิดชอบฝั่งของเขาทุกปี การเปิดปิดประตูน้ำเขาดูแล

มุมมองของผู้จัดสรรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำประแสร์

จากปี 48 ที่ผ่านมา ต่อจากนี้อาจจะเกิดแล้งพร้อมกันก็ได้ ทางจันทบุรีก็แล้งทางนี้ก็แล้ง จะสั่งให้ผันไหม ? เราได้แยกเป็นประเด็นไว้ น้ำเกษตรถูกออกแบบไว้อยู่ที่ 170 ล้านลบ.ม. แต่ใช้จริงแค่ครึ่งหนึ่ง ผมจะกั้นให้เลย 170 ล้าน ในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของ ส่วนมีประปาอีก 10 ล้านลบ. ม. ระบบนิเวศอีก 20 ล้านลบ.ม. กั้นไว้ทั้งหมด 190 ล้านลบ.ม. ส่วนการผันน้ำเราตกลงกันว่า จะผันน้ำในช่วงฤดูฝน

ตอนนี้มีอยู่ 250 ล้านลบ.ม. กั้นไว้ 190 ล้านลบ.ม. นั้นไม่เป็นไร แต่ถ้าเมื่อไรที่น้ำมีแค่ 200 ล้านลบ.ม. จะทำอย่างไร ? ต้องลดสัดส่วนการใช้น้ำทั้งหมด แต่ผมคงลดการใช้น้ำของเกษตรไม่ได้ และคงจะไม่ได้ช่วยลุ่มน้ำทางคลองใหญ่ไม่ได้เช่นกัน อย่างนั้นทางคลองใหญ่ก็แยชิ เพราะอุตุส่าห์ทำโครงการ

แล้วยังไม่ช่วยเขาอีก จะแก้ไขอย่างไร ? ต้องให้ประชาชนมาช่วยคิด ถ้าเราทิ้งเกษตรแล้วไปส่งให้อุตสาหกรรมอย่างเดียว เราก็อยู่ไม่ได้แน่นอน

จุดนี้มีกติกาใหม่ ถ้าหากว่าจะยึดหลักตามนี้ ในมุมมองจากภาคอุตสาหกรรม ทำแบบนี้ไม่คุ้ม ณ ปัจจุบันไอเดียว่า ตอนนี้มีกติกาที่ว่าถ้าน้ำล้นเอาไปได้ แต่ถ้าน้ำขาดห้ามเอาไป ทางอุตสาหกรรมขอ 80 ล้าน ลบ.ม. ละกัน ถ้าน้ำลง 200 และเริ่มสูบก่อนให้เต็ม ช่วงปลายฝนน้ำก็อาจจะขึ้นมาเป็น 250 ก็ได้ ต่อไปถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบนี้จะอย่างไรได้ ? ผมมองว่า การบริหารจัดการแบบนี้ เป็นการบริหารการจัดการน้ำข้ามลุ่มน้ำ และเกษตรต้องมีเป้าหมายชัดเจน การที่ยอมให้ผันน้ำได้ ผมมองว่า จังหวัดหรือองค์กรกลางต้องเข้ามามีส่วนร่วม และตั้งเป็นคณะกรรมการร่วม ไม่ใช่ให้คนประแสร์คิดเพียงฝ่ายเดียวที่ตัดสินใจ หรือแม้แต่ชลประทานคิดอย่างเดียวก็ไม่ได้ และเกษตรกรรมมาสั่งอย่างเดียวก็ไม่ได้ ต้องมีกติกาว่า น้ำที่ไปจากท่อผันน้ำ ใครเป็นคนใช้ และใครเป็นคนสั่งให้สูบ

ตอนนี้ตามกฎหมาย สั่งให้ชลประทานแต่ละจังหวัดรับผิดชอบ จะทำอย่างไร ? สั่งแล้วเอาค่าไฟที่ไหน ถ้าเอาที่ชลประทานคงจะไม่ได้ ชลประทานจะเอามาจากไหน ค่าไฟในการสูบน้ำคิดจะเกือบ 2 บาท สูบน้ำ 70 ล้านลบ.ม. ก็เป็นเงิน 140 ล้านบาทแล้ว ไหนจะเรื่องค่า maintenance ระบบทั้งระบบ ชลประทานก็ต้องจ่าย เพราะซื้อระบบมาแล้วต้องรับผิดชอบ ดูแลรักษาระบบเอง และถ้าเกิดมีการสูบน้ำขึ้นมา ใครจะบริหารน้ำ ว่า เกษตรมีเท่าไร จ่ายเท่าไร และน้ำที่เหลือจะทำอย่างไร

ขณะนี้ทางนี้มีโควต้าให้กับฝั่งคลองใหญ่ 70 ล้านลบ.ม. ไซ้ไหม ? ไซ้ ถ้าน้ำไหลลงอ่างเก็บน้ำอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยที่ผันได้ โดยไม่จำเป็นต้องดูฝน ดูแล้งเลย เหมือนกับเราเอาฝากเงินไว้ที่ธนาคาร ใช้ในส่วนของตัวเองไป และน้ำ 70 ล้าน ลบ.ม. นี่ในปีปกติน่าจะสูบน้ำได้ด้วย ไซ้ไหม ? ได้ ใครใช้อีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าต่ำกว่า 70 ล้านลบ.ม. เมื่อไรต้องตั้งคณะกรรมการมา แนวคิดผมคิดว่า ที่จะรวมกลุ่มกันทั้ง 3 โซน (เกษตร อุตสาหกรรม-บริโภค และอุตสาหกรรม) เอามาบริหารตรงนี้ แต่ละฝ่ายก็จะรู้ว่าเขาต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง ในมุมมองผมคิดว่า เกษตรทำสวนลดปริมาณน้ำไม่ได้ เพราะไม่ใช้น้ำข้าว นาลดการให้น้ำได้แต่สวนหมดสิทธิ์ ให้เท่าไรก็ต้องให้เท่านั้น ผมมองว่า ถ้าเกิดการรวมตัวกันได้ระหว่างผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วน เขจะมีอำนาจต่อรองในระดับลุ่มน้ำ และมีค่าน้ำมาบริหารจัดการ ถ้ามีภาคอุตสาหกรรม เข้ามาร่วมก็จะมีค่าน้ำกลับมากำหนดบริหารในกลุ่มของเขา นำไปอนุรักษน้ำ อนุรักษต้นน้ำและอนุรักษปลายเลนได้

ในมุมมองอุตสาหกรรม คิดว่า ถ้าในปีปกติภาคอุตสาหกรรม ไม่ควรจ่ายค่าน้ำ ถ้าปีแล้งเขาดอง ใครได้น้ำไปคนนั้นก็ต้องจ่าย อาจจะเป็นเงิน 1-2 บาท แต่ไม่ได้เก็บทุกปี คิดอย่างไรในเรื่องนี้ ? ผมมองว่า ท่อๆ หนึ่งมีการใช้หลายด้าน ทั้งเกษตร และอุตสาหกรรม ส่วนตัวผมที่เป็นผู้บริหาร คิดว่า ในท่อนี้เมื่อไรที่เกษตรใช้ อุตสาหกรรมห้ามใช้ ช่วงไหนอุตสาหกรรมใช้ เกษตรต้องหยุดใช้

มองจากตรงนี้ต้องหันไปถามฝั่งคลองใหญ่ ที่ได้โควตาน้ำมา 70 ล้าน ลบ.ม. สมมุติว่า ปีแล้งได้แค่ 50 ล้านลบ.ม. และทางนี้ได้เงินมา 50 ล้านบาททางนั้น (คลองใหญ่) ต้องไปบริหารจัดการเองเพราะน้ำมาลงอ่างแล้ว ไซ้

ไหม ? ใช่ ส่วนเม็ดเงินมีคำถามว่า 50 ล้านบาท ค่าสูบน้ำ 2 บาท เงิน 2 บาทนี้ต้องจ่ายทางนี้ แล้วกองทุนที่ชาวบ้านจะเอาด้วยจะแบ่งอย่างไร ? เรื่อง ค่าไฟ 2 บาท ชัวร์ๆ อยู่แล้ว ผมมองว่า น้ำเกษตรช่วงรอบเวร ส่งน้ำเกษตรกรรมชลประทานออก ในพื้นที่ที่จะเปิดใหม่ แต่เมื่อไรที่อุตสาหกรรมต้องการ ค่าไฟคุณต้องออกรวมทั้งค่าน้ำด้วย ค่าน้ำคิดยังไง ตามกฎหมาย ค่าน้ำราคา 50 สต.

บนฐานความจริงอยู่ที่ว่า ชาวบ้านเสียหายอะไร สำรวจมาเหมือนกับฝั่งบ้านค่าย กรณีที่นาปรังเขาเสียหายไป ต้องตีราคามาว่าเสียหายเท่าไร ซึ่งตามหลักแล้ว ควรพิจารณาว่า ต้องทดแทนให้กับความเสียหายที่เกิดขึ้น ท่านคิดอย่างไร ?

แต่ที่นี้เขาไม่เสียอะไรเลย กลับไปมองที่ผู้ลงทุน จริงๆต้องดูว่า เกิดความเสียหายไหม ฝั่งรัฐบาลต้องดูแล แต่เรื่องที่กล่าวข้างต้นดูเหมือนจะเป็นเรื่องธุรกิจ เขาขาดน้ำคุณจะขายน้ำ ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดการต่อรองกันทั่วประเทศ ต้องเป็นการคิดค่าชดเชยความเสียหาย ถ้าไม่เสียไม่ควรถูกคิด ขณะนี้เป็นประเด็นที่หลายคนพูดถึง และน่าจะเป็นประเด็นที่ควรจะต้องศึกษาไหม ? ผมว่า ความต้องการยังไม่เคลียร์ ผมยังมองไม่ออกที่ว่าผลการศึกษาที่ว่า น้ำ 70 ล้านลบ.ม. ผันไปได้ แต่ความต้องการก็ปีถึงจะถึง 70 ล้าน

อีก 15 ปี ถ้าอีสวอเตอร์ต้องการน้ำอีก 90 ล้าน ตอนนี้นำน้ำทั้งหมดอยู่รวม 300 ล้านลบ.ม. ต้องการน้ำรวมเพิ่มเป็นประมาณ 400 ล้านลบ.ม. มีน้ำประมาณ 400 ล้านนี้ได้มาจากประแสร์ 90 ล้านลบ.ม. จากบางพระ 60 ล้าน

ลบ.ม. รวมเป็น 150 ล้านลบ.ม. และอีก 50 ล้านลบ.ม. มาจากการประหยั
น้ำหรือดึงจากเกษตร จากที่กล่าวมา ถ้าตอนนี้ที่ผมมีน้ำฉัน ผมจะผันน้ำให้ไปเลย
ได้ไหม เขาบอกว่าไม่ได้ เพราะน้ำเขายังมี เขาไม่ยอมเสียเงิน แต่ถ้าเขาส่งน้ำ
เมื่อไร เขาจะจ่ายทันที ในส่วนของเขา และขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศตอน
นั้นด้วย เพราะจะมาทะเลาะตอนที่น้ำไม่มีกันหมด ถูกต้อง

ดังนั้นแนวทางป้องกันในเรื่องดังกล่าว ต้องมาหาสูตร กรม
ชลประทานเองก็ไม่อยากทำเลย แต่แล้วใครจะทำ ? จังหวัด ต้องวางแผนปีต่อ
ปี เพราะชลประทานไม่มีอำนาจเรียกท้องถิ่นมารวมตัว ต้องให้ผู้ว่าฯ เชิญ และจาก
ที่ผมฟังจากผู้ใช้น้ำมา ผู้ใช้น้ำเขามองว่า ถ้ามีผลประโยชน์กลับมาให้ชาวบ้าน
ปัญหาต่างๆ จะถูกกลับไป กลุ่มน้ำระยองต้องการน้ำจากกลุ่มน้ำประแสร์ สมมุติว่า
น้ำ 60 ล้านลบ.ม. คิวละ 50 สต. เท่ากับเขาได้เงินมา 30 ล้านบาทแล้ว แม้แต่ในปี
ปกติหรือ ? สูบเท่าไรได้เท่านั้น

อันนี้เกิดความขัดแย้ง ไอเดียของอุตสาหกรรมไม่ยากให้คิดตั้งแต่
ต้น เพราะเขาจ่ายภาษีแล้ว รัฐบาลต้องไปหาмаจัดสรรให้ แต่อันนี้มาคิด
รวมทั้งหมดเขาไม่ยอม แต่ทางนี้คิดเอาตั้งแต่ต้นทางเลย เรื่องนี้เป็นแนวคิด
ของผมเท่านั้น

มีคำถามว่า ควรหยุดการขยายตัวของอุตสาหกรรมลงไหม ? ใน
ความคิดผม คิดว่า น่าจะชะลอได้แล้ว เพราะคุณสร้างปัญหามาเรื่อย ๆ

ชลประทานก็ต้องหาแนวคิดตามเรื่อยๆ เราไปตามแก้ปัญหาให้เขา ลำพังภารกิจ
ของกรมชลประทานดูแลเกษตรอย่างเดียวสบายๆ ภาพเป็นบวกรอยู่แล้ว

คุณธานี นามะสนธิ

นายอำเภอแก่ง

ว่า
นี่ต้องมีการเพิ่ม
คณะกรรมการ
ระดับจังหวัด และ
ระดับอำเภอ
มากำหนดทิศทาง
การบริหารน้ำ

จากเหตุการณ์วิกฤตภัยแล้งในปี 2548 ถ้าหากว่า ต่อไปมีมาตรการ
ฉุกเฉินรองรับสถานการณ์น้ำในจังหวัดระยองให้จะยอมไหม ? ในมุมมองผม
 คิดว่า “ถ้าชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ก่อน แนนอนปัญหาไม่เกิดอยู่แล้ว อย่างเช่น
 ตัวอย่าง โครงการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์มาคลองใหญ่ ที่ยังเชื่อมต่อไม่ได้ใน
 ระยะทาง 100 เมตรสุดท้าย นั้นก็เป็นต้นเหตุมาจากการไม่รักษาคำพูดของผู้ที่
 รับผิดชอบ ที่สัญญาว่า จะให้ประโยชน์อะไรกับคนในพื้นที่ในระดับที่เขาพอใจนั้น
 บ้าง แล้วไม่ทำ เขาก็เลยไม่พอใจ ถ้าหากว่าทำในสิ่งที่ได้รับปากและตรงลงกันได้
 เขาก็ยอมให้เชื่อมแล้ว”

รัฐบาลวางแผนตั้งเป้าที่จะสูบน้ำ 90 ล้านลบ.ม. จากอ่างเก็บน้ำประ
 แสร์ แต่ขณะนี้ที่ยังไม่สูบเป็นเพราะมีปัญหา แต่ทางชลประทานกล่าวว่า ถ้า
 เกิดวิกฤตภัยแล้งจะสูบทันที แต่นั่นก็เป็นปัญหว่าชาวบ้านจะยอมให้สูบ
 ไหมมาช่วยเหลือหรือไม่ ? “ถ้าเกิดแล้ง เกษตรกรแล้งคู่กัน มีความเกี่ยวข้องกับ
 ผลประโยชน์ เพราะเดี๋ยวนี้อาบน้ำบ้านค่อนข้างมีความรู้ จะเข้าไปหลอกลวงเขาไม่ได้”

ถ้าหากทำเป็นตารางจัดสรรขึ้นมา ให้ส่วนที่ขาดเป็นอุตสาหกรรมที่
 ง่าย แต่มีข้อจำกัดว่า อุตสาหกรรมจะช่วยเฉพาะกรณีฉุกเฉินเท่านั้น ไม่ได้
 ช่วยหมดในช่วงวิกฤตเห็นด้วยไหม ? “เห็นด้วย ก็คือการตั้งเป็นกองทุน
 ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน”

ตอนที่น้ำมากไม่มีใครอยากได้ overflow ล้นแล้วล้นอีก ตอนนี้งาน
 ก่อสร้างโครงการผันน้ำจากประแสร์-คลองใหญ่เสร็จแล้ว เหลือแต่รอทดปุม
 เป็นอำนาจของชลประทาน แต่ชาวบ้านอาจจะประท้วงก็ได้ ใครจะเป็นคน

กำหนดกติกา ยังไง ? “การพูดกับชาวบ้านต้องมีหลักจิตวิทยา จะพูดเรื่อยเปื่อยไม่ได้ ต้องมีข้อมูลมีหลักฐานมาชี้ให้ชัดเจน”

การผันน้ำจากประแสร์-คลองใหญ่ และจันทบุรี-ประแสร์มีทางออกทางรัฐศาสตร์หรือไม่ ? “ในมุมมองผมคิดว่า ต้องกำหนดกติการว่ามีน้ำร้อยละ 80 ผันได้ แต่ถ้าเหลือแค่ร้อยละ 60 ควรหยุดก่อน ถ้ามาตกลกกันน่าจะรับได้ โดยอย่าให้ชาวบ้านนั้นเสียประโยชน์มาก ถ้ามีน้ำให้เกษตรกรตลอดเวลาไม่มีปัญหา”

แต่อุตสาหกรรมมองว่า ถ้ามีกองทุนขึ้นแล้วเขาเป็นผู้จ่าย แล้วเขาจะเป็นผู้ดูแลกองทุนนี้ แม้แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดยังเอาไปใช้มั่ว อาทิตัวอย่างที่เอาเงิน 40 ล้านไปใช้ ไม่รู้เอาไปทำอะไร ต้องมีระเบียบและการตรวจสอบว่าเอาไปใช้ตามระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่ อุตสาหกรรมมองว่า หากจะต่อเสียเงินแล้ว เขาก็ไม่ได้รับประโยชน์จากการลงทุนส่วนนี้ เขาจะทำไปทำไม ? “ตอนนี้อย่างมีกองทุนระยองเข้มแข็ง แต่ปัญหาคือช็อกกองทุนเป็นส่วนบุคคล ถ้าหากมีการโยกย้ายก็เกิดความวุ่นวายอีก การที่จะเอาเงินกองทุนนี้มาใช้ก็มีระเบียบมารองรับให้ชัดเจน ”

เดิมขอบเขตของการมีส่วนร่วมคืออะไร ปัจจุบันนี้จะเห็นว่า การที่เกิดปัญหาขึ้นแล้วเจรจากันไม่รู้เรื่องก็ไปฟ้องศาลปกครองใช้ไหม หากย้อนกลับไประยะก่อน กลไกเดิมของการมีส่วนร่วมนั้นเป็นอย่างไรและเกิดอะไรขึ้น ? ผมคิดว่า “น่าจะมาคุย มาร่วมคิดเห็น มาร่วมตัดสินใจ แต่ปัจจุบันเขาไม่สนใจ ตัวผมเองนายอำเภอก็โดนลดบทบาทลง มีหน้าที่อยู่ระหว่างกลางอบจ. กับอบต. ดังนั้นต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม หาระบบมาชดเชยให้ แต่ไม่ต้องถึงขนาดให้ NGO เข้ามาร่วม

ขณะนี้เกิดช่องว่างของการบริหารจัดการอะไรบ้าง ? “ทางหน่วยเหนือมีการปรับบทบาท ผมให้ไปพูดคุย ในเบื้องต้นก่อนเกิดเหตุการณ์ ว่าแต่ละบุคคลจะลงไปปฏิบัติหน้าที่ยังไ งานบางอย่างไม่ต้องพึ่งนายอำเภอแล้ว นายอำเภอมีหน้าที่รับฟัง และประสานให้ ได้หรือไม่ได้ ค่อยว่ากัน”

“น้ำ” นั้นหาเจ้าภาพไม่ได้ ไม่มีใครมองภาพรวม ว่าน้ำมีเท่าไร ประปา ก็ดูแลในส่วนของประปา แต่ละหน่วยแต่ละคนดูแลในส่วนของตน ส่วนชลประทานนอกเขตไม่เกี่ยวข้อง กลายเป็นว่า คนที่เสียประโยชน์ไม่มีใครดูแล ? ผมคิดว่า “ต้องมีการเพิ่มคณะกรรมการระดับจังหวัด และระดับอำเภอ มากำหนดทิศทางการบริหารน้ำ” คิดว่าอุตสาหกรรมควรโตต่อไปไหม ? “ขณะนี้ก็โตมากแล้ว ถ้าหากว่า โตเพิ่มขึ้นก็ควรจะควบคุม ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นให้ได้”

กรณีที่ชาวบ้านไม่ยอมให้สร้างประตูน้ำที่บริเวณปากน้ำระยอง เพราะกลัวว่าจะเอาน้ำไปให้อุตสาหกรรมและยังถูกต่อต้านจากกลุ่ม NGO ที่กล่าวว่า เป็นการตัดวงจรสัตว์น้ำ ทำให้ทะเลไม่มีน้ำจืดเข้าไปอีก คิดอย่างไรกับเหตุการณ์นี้ ? ในมุมมองผมแม่น้ำระยองนั้นไหลลงทะเล ถ้าหากทำเขื่อนได้ก็ดี และจัดตั้งโครงการทำประตูน้ำกันน้ำเค็ม ชาวบ้านน่าจะพอใจและมีกรรมการเข้ามาคอยดูแลน่าจะช่วยให้ ชาวบ้านสามารถเรียกร้องได้

มุมมองของผู้ให้บริการและผู้ประกอบการ

โครงการชลประทานระยอง
ตัวแทนภาคอุตสาหกรรม
ตัวแทนบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรตะวันออก จำกัด

จากสถานการณ์การขาดแคลนน้ำในภาคตะวันออกปี 2548 ที่ผ่านจังหวัด

ระยองเจ้าแห่งภาคอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตตามภาคเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้เกิดแนวโน้มที่ตามมาคือการใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น เกิดปัญหาน้ำที่นำมาใช้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการในการใช้น้ำที่มีมากขึ้นทุกขณะ เป็นที่มาของนโยบายจากภาครัฐ ในการนำน้ำจากลุ่มน้ำต่างๆ เพื่อนำมาป้อนสู่ภาคอุตสาหกรรม เป็นหลักการหรือกฎที่เรียกว่า “กลไกแห่งความต้องการ” หรือเรียกทางภาษาศาสตร์ว่า demand and supply และเร่งวางท่อส่งน้ำดิบจากแม่น้ำระยอง แม่น้ำทับมา ตลอดจนแม่น้ำมาบข่า เป็นระยะทาง 18 กิโลเมตร เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำในระบบท่อจ่ายน้ำของบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (หรือ East Water) ส่งให้กับนิคมอุตสาหกรรม เป็นบทสะท้อนกับพื้นที่ถึงการบริหารการจัดการน้ำของภาครัฐที่เอื้อผลประโยชน์ให้กับอุตสาหกรรมเป็นหลัก จากคำกล่าวของภาครัฐที่เกษตรกรเคยได้ยินมาตลอด คือการบริหารจัดการน้ำต้องจัดสรรภาคเกษตรก่อน สิ่งเหล่านี้ในทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไปแล้วจริงหรือ

(ในมุมมองผู้ให้บริการและผู้ที่ถูกกล่าวเป็นจำเลย
จากเหตุการณ์ดังกล่าวมองภาพรวมของน้ำระยอง
ที่ผ่านมาจนถึงวันนี้อย่างไร)

การผันน้ำตามโครงการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำในระยองช่วงปี 2548 ได้ดำเนินการวางท่อผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ไปยังอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลได้เสร็จสิ้นแล้ว แต่ขณะนี้การวางท่อผันน้ำอ่างเก็บน้ำประแสร์มายังอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ ปัจจุบันได้เสร็จสิ้นหรือยัง ? ดำเนินงานเสร็จแล้ว แต่ยังไม่ได้สูบจะสูบเมื่อเกิดวิกฤต ถ้าเกิดสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำขึ้นมายัง

ไม่ว่าใครจะเป็นผู้จ่ายค่ากระแสไฟฟ้า ถ้าสูบน้ำค่าไฟตกกว่าค่าที่ลบมากกว่าแต่ค่าน้ำนั้นขายได้แค่ 50 สตางค์ ชลประทานขาดทุนจะใช้น้ำจากอ่างฯ ก็ต่อเมื่อเกิดวิกฤตจริงๆ (ชลประทานกล่าว)

ตอนนี้ยังไม่ตกใจในการใช้น้ำ เพราะโครงการนี้ยังไม่ได้เป็นของชลประทาน บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรตะวันออก จำกัด (มหาชน) หรือ EAST WATER เป็นผู้ก่อสร้าง ค่าใช้จ่ายจำนวน 1,677,655,681 บาท ขณะนี้คณะรัฐมนตรีกำลังดำเนินการให้ชลประทานจัดซื้อวงเงินจำนวน 1,008,000,000 บาท ส่วนค่าก่อสร้างที่เหลือ 699,655,681 บาท จะหักลบหนี้จากค่าน้ำดิบที่ EAST WATER ต้องชำระให้กับกรมชลประทานหลังจากที่การสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำประแสร์มายังอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่และให้ชลประทานเป็นผู้ตรวจรับงาน

ถ้ามีการจัดตั้งกองทุน ตอนนี้คนที่ทำนาได้เงิน 400 บาทจากพระราชดำริของในหลวงแต่เขาบอกว่าไม่พอขอ 2,000 บาท และเมื่อเกิดแล้งเขาขอน้ำก่อนเป็นรายแรก ขอเลี้ยงปลาในอ่างเก็บน้ำ โดยมีกติกาทุกคนต้องเสียสละ ถ้ามีเงินมาชดเชยก็พอคุยกันได้ คุณคิดยังงัยกับเรื่องนี้ ? ในมุมมองของชลประทานคิดว่า จริงๆ น่าจะเป็นแบบนี้ คือ หักเงินจากการขายน้ำมาเป็นกองทุน น้ำที่เอาไปให้เกษตรกรนั้นผลตอบแทนนิดเดียว แต่น้ำที่เอาไปให้อุตสาหกรรมผลตอบแทนมากกว่า อย่างกรณีที่จะเกิดความเสียหายกับโรงงานให้ชื้อน้ำดิบละ 200-300 บาท ยังสามารถซื้อได้เหมือนว่าผลประโยชน์ที่คุณต้องเสียเราจะจ่ายให้ ส่วนกลางก็ดำเนินการเช่นนี้

ชาวบ้านที่ทำสวนยอมรับได้กับการสร้างอ่างนี้แต่คนที่ทำนาไม่ยอม เพราะว่าต้องเสียที่ดิน คนทำสวนผลไม่คิดว่ายังไง เขาก็ได้น้ำอยู่แล้ว ถ้าสวนผลไม่จะขอน้ำเต็ม 1-2 เดือน เขาต้องได้ ท่านคิดอย่างไร ? “ขณะนี้เราก็กทำเช่นนั้น เช่น ตำบลตะพงขณะนี้เราทำระบบส่งน้ำสถานีส่งน้ำด้วยไฟฟ้าให้แล้วโดยได้งบประมาณภายใต้ปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 50 ล้านบาท แล้ว” ชลประทานกล่าว

ตอนนี้ยังมองเป็นระเบิดเวลาอยู่ จากความสำเร็จที่แก้ไขวิกฤตในช่วง 2548 ถึงปัจจุบัน ของภาคอุตสาหกรรมในฐานะที่อุตสาหกรรมเป็น user side และชลประทานเป็น supply side ในจุดที่สำเร็จแล้วกับประเด็นที่ต้องคิดต่อคืออะไร ? “ในช่วงปี 2548 ที่ว่าอุตสาหกรรมต้องหยุดผลิต อุตสาหกรรมได้ออกมาช่วยเหลือและประสานงานกับชลประทานและประสานงานกับฝนหลวงในการทำฝนเทียม มีการนำน้ำจากบางปะกงมาใช้บ้าง คิดว่า การปล่อยน้ำทิ้งของทางประแสร์วันละ 100 ลบ.ม. จะดีไหมถ้าเอามาช่วยฝั่งนี้ ระยองนั้นมีปัญหาเรื่องการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง มีกลุ่ม NGO เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งน่ากลัว เพราะว่าเขาไม่ได้อยู่ในพื้นที่ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริง” อุตสาหกรรมกล่าว

ชลประทานกล่าว ก่อนเกิดช่วงวิกฤตปี 2548 ผมเป็นผู้เตือนเรียกกลุ่มผู้ใช้น้ำและภาคอุตสาหกรรมมี บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรตะวันออก จำกัด (มหาชน) หรือ EAST WATER บริษัท ไทยแพพิต้า จำกัด IRPC ประปาส่วน

ภูมิภาคระยอง และสวนอุตสาหกรรมโรจนะ ให้ลดการใช้น้ำลงร้อยละ 20 เนื่องจากมีโอกาสที่น้ำจะขาด แต่รัฐบาลกับให้เดินเครื่องต่อ ถ้ามีปัญหาก็จะรัฐจัดหาน้ำให้ จึงเกิดโครงการเร่งด่วนทำให้ชาวบ้านตกใจ การขุดเจาะบ่อบาดาลประมาณ 100 บ่อ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำให้กับอ่างเก็บน้ำแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ น้ำที่ได้เพียงแค่ 1 ล้านคิว ชาวบ้านกลับเข้าใจผิดว่า การสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างมาเพื่ออุตสาหกรรมไม่ได้ ให้เกษตรกร ซึ่งวัตถุประสงค์ของอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลชัดเจนอยู่แล้วเพื่ออุตสาหกรรม แต่ชาวบ้านไม่เข้าใจ โชคดีที่เดือนกันยายนฝนตกหนักปัญหาจึงเบาบางลง

ในช่วงที่เกิดผลกระทบต้องแบ่งน้ำให้กับอุปโภค-บริโภคมากกว่า คิดยังไป ? “ประปาระยองเป็นประปาที่รายได้ดีอันดับ 1 หรือ 2 ของประเทศกำลังจะแปรรูปเป็นรัฐวิสาหกิจ เขามีหน้าที่รอเพื่อที่จะขายอย่างเดียว และระบบการผลิตไม่เพียงพอ ประชากรในจังหวัดระยองมีจำนวนมาก บางทีประปาลิิตอาจจะไม่ทัน” ชลประทานกล่าว

ความรู้สึกของชาวบ้านรู้สึกว่โดนแย่งน้ำตลอดเวลา ในมุมมองของชาวบ้านคิดว่า เขาต้องประทังถึงจะได้ แต่อุตสาหกรรมแค่ออกมาไวยวายภาครัฐก็จัดสรรน้ำให้แล้ว ? ผมว่าปัญหาที่แท้จริง คือ ไม่มีข้อมูลที่ทำให้ชาวบ้านเชื่อถือได้ มีแต่ข้อมูลเชิงลบกับกระจายที่ว่องไว (ผู้ประกอบการกล่าว)

ในเรื่องข้อมูล เกิดความไม่ไว้วางใจ ถ้าหากทำเป็นสัญญาจะนำเชื่อถือขึ้นใหม่ และเรื่องของการผันน้ำ ภาครัฐอ้างว่า เพื่อเกษตรกร แต่ความจริงแล้วอุตสาหกรรมกลับได้ก่อนทุกที ? ชลประทานกล่าว “อย่างเช่นตัวอย่างที่ชาวบ้านขอสูบน้ำ 10-20 ลบ.ม. มาตั้งแต่ 5 ปี ก็ยังไม่ได้ แต่อุตสาหกรรมแค่ปีเดียวได้ 3 เรื่องนี้คือ การทำงานของรัฐ” ผู้ประกอบการกล่าวต่อว่า “แล้วทำไมต้องรอให้

ชาวบ้านไปเรียกร้องทำไมไม่มีใครลงไปแก้ไขในจุดๆ นั้น” ชลประทานกล่าว “ในมุมมองคิดว่าต้องมีความสามารถในการดึงงบประมาณได้สูง”

ถ้าเกิดมีกติกาเรื่องน้ำจะดีขึ้นไหม อย่างเช่นให้ลดการใช้น้ำ ตามสัดส่วนที่ชาวบ้านพอจะรับได้ ? “ในปี 2548 อุตสาหกรรมก็ลดการผลิตตามที่ชลประทานกล่าว แต่ที่อุตสาหกรรมทำนั้น ไม่ใช่เพื่อประชาสัมพันธ์ตัวเอง แต่ต้องการช่วยเหลือคนในพื้นที่ ในมุมมองผมว่า ถ้ามีกติกาก็ดี แต่ถ้ามองย้อนกลับมาภาครัฐไม่พร้อมที่จะทำนั้น และไม่สามารถบูรณาการเป็นองค์รวมได้จริงนั้นก็เกิดขึ้นอยาก หากมีกติกา ผมว่าทุกคนก็เคารพกติกา” ภาคอุตสาหกรรมกล่าว ชลประทานกล่าวต่อว่า “ในทางปฏิบัติเราขอให้อุตสาหกรรมนั้น ลดการใช้น้ำร้อยละ 10 อยู่แล้ว ยกเว้นประปาที่ไม่ลดการใช้น้ำ” และภาคอุตสาหกรรมยินยอมที่จะลดเปอร์เซ็นต์การใช้น้ำลง ภาคอุตสาหกรรมกล่าว

ในมุมมองของชาวบ้านไม่เชื่อว่าอุตสาหกรรมจะลดการใช้น้ำจริงแล้วเอาน้ำนั้นมาให้พวกเขา ? ภาคอุตสาหกรรมกล่าว “พวกเราทำแล้วแต่ชาวบ้านไม่เห็น” ทางด้านชลประทานกล่าวว่า “ต้องมองว่า คนที่กล่าวอย่างนั้นเป็นเกษตรกรที่อยู่ในเขตหรือนอกเขตชลประทาน ถ้าเป็นนอกเขตชลประทานไม่เกี่ยวกับระบบชลประทานอยู่แล้ว แต่เนื่องจากระบบชลประทานนี้ยังไม่คลุมทั้งจังหวัด ดังนั้นต้องสอบถามในพื้นที่ที่เราจัดสรรน้ำให้เพียงเท่านั้น บางที่คนที่กล่าวนั้นไม่ได้ผลประโยชน์จากโครงการจึงทำสร้างความขัดแย้งขึ้น ในมุมมองผมว่า มันคนละส่วนกัน

การสูบน้ำเขาพูดถึง สิทธิการใช้น้ำและสิทธิการสูบน้ำ การสูบน้ำต้องมีการเจรจากัน ไม่ได้พูดถึงว่าเดือดร้อนไม่เดือดร้อน ? ชลประทานกล่าว “ที่ดินในการก่อสร้างชลประทานเป็นผู้ซื้อ แต่หน้านั้นอยู่ในตำบลของชาวบ้าน ก็เหมือนกับว่าเราเอาน้ำไปฝากไว้กับเขา ในส่วนนี้ชาวบ้านต้องแยกให้ออก”

จำเป็นต้องทำเป็นตารางขึ้นมาใหม่ ว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์นั้นเป็นใคร หากแต่ พูดยวันนี้แบบนี้ พรุ่งนี้ก็อาจจะลืมหรือเปลี่ยนแปลงก็ได้ ต้องเป็นกระบวนการ/หลักฐาน ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ? ผู้ประกอบการกล่าว “ถ้าต้องทำเช่นนี้คนที่ต้องรับรู้ก่อนน่าจะเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ เพราะว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเขาโดยตรง เขาต้องเข้ามารับผิดชอบ”

จำเป็นต้องชี้ช่องทางให้เดินใหม่ว่า ส่วนร่วมนั้นคือเป็นใคร “ผู้แทน” คือใคร ? ผู้ประกอบการกล่าว “ในมุมมองผมว่า ขึ้นอยู่กับว่าใครพูดแล้วชาวบ้านเชื่อ เช่นกรณีมาบตาพุด คนที่ออกมาพูดเป็น Negative มากที่สุด ออกมาในลักษณะที่ไม่ได้อิงระบบ แต่เป็นการอิงบุคคลมากกว่า ถ้าบอกว่า EAST WATER แย่งน้ำทุกคนกลับเชื่อ แต่ถ้าบอกว่า EAST WATER ลดการใช้น้ำลง ทุกคนไม่เชื่อ ไม่ค่อยยุติธรรมเท่าไร ดังนั้นทำอะไรก็ได้ เมื่อถึงช่วงเวลาวิกฤตแล้ว ชาวบ้านมีน้ำใช้เพียงพอ ชาวบ้านถึงเชื่อ ต้องมีคนที่มีองภาพรวมออกว่าปัญหาที่แท้จริงนั้นคืออะไร”

“ น้ำ ” ไม่มีเจ้าภาพ แต่ชาวบ้านต้องการค่าชดเชยเมื่อเสียหาย ต้องการตารางการจัดสรร และมีตั้งกองทุน เมื่อน้ำมีปัญหาเอาเม็ดเงินส่วนนี้ไปใช้จ่ายตามวิกฤตในแต่ละด้าน ตามที่กล่าวมานั้นจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับไหม ? ผู้ประกอบการกล่าว “เห็นด้วยกับที่กล่าวมานั้น แทนที่จะนำเงินไปซื้อน้ำ 200-300 บาทต่อคิว และเอาเงินไปจ่ายให้คนอื่น สู้นำเงินตรงนี้มาจ่ายให้เกษตรกรจะดีกว่า และต้องมีกฎหมายรองรับกองทุนที่จัดขึ้นมาด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดปัญหาขึ้นมาอีก”

ทำไมถึงไม่ควบคุมการขยายอุตสาหกรรม ? ผู้ประกอบการกล่าว “เป็นเรื่องที่เคลียร์ไม่ได้ รัฐบาลเป็นผู้ยอมให้เข้ามาลงทุน ดังนั้นต้องลงมาดูแลให้เป็น

รูปธรรมว่า ในเรื่องที่เป็นปัญหา เช่น จำนวนของประชากรแฝงมีเท่าไรในพื้นที่ น่าจะต้องปรับให้มีการลงทะเบียนประชากรแฝงในพื้นที่”

ในวันนี้ในมุมมองของท่านคิดว่า เรื่องน้ำอะไรที่สามารถทำให้ชาวบ้านมั่นใจได้ ? ผู้ประกอบการกล่าว “ผลประโยชน์ตอบแทนจากอุตสาหกรรมที่จะมอบให้กับเกษตรกรที่อยู่รอบๆและคนในพื้นที่”

การเสนอมุมมองในแต่ละภาคส่วน ทั้งในรูปของมุมมองภาคประชาชนผู้ใช้น้ำ มุมมองของนักปกครองส่วนท้องถิ่น มุมมองผู้ให้บริการ และมุมมองภาครัฐ ที่ติดตามสถานการณ์น้ำในจังหวัดระยอง และนำเสนอข้อมูลสะท้อนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จากวิกฤตภัยแล้งในปี พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมานในอดีต พร้อมทั้งร่วมเสนอแนวทางออกเพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงบทบาทการมีส่วนร่วมกัน ในการร่วมคิด ระดมสมอง ร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ เพื่อการบริหารการจัดการน้ำ จังหวัดระยองในอนาคต สามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ภาค ประชาชน/ ผู้ใช้น้ำ	กลุ่มผู้ใช้น้ำ ชลประทานอำเภอ บ้านค่าย	ในมุมมองของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในเรื่องการแก้ไข ปัญหาน้ำในพื้นที่ด้วยการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ (ประแสร์-คลองใหญ่) พวกเขามีมุมมองว่า การที่อุตสาหกรรมจะเอาน้ำส่วนนี้ไปใช้ เท่าไรนั้นไม่สำคัญ แต่ต้องให้เกษตรกรและ ประชาชนพอใช้ก่อนเป็นอันดับแรก ต้องไม่ เอาเปรียบกัน หากอนาคตมีกติกากในการ แบ่งการน้ำแต่ละกลุ่มตามเปอร์เซ็นต์การใช้ และลดหย่อนกันเมื่อเวลาน้ำมีจำนวน น้อยลง และมีตารางข้อมูลฝนให้ทราบว่ ช่วงไหนน้ำมากน้ำน้อยก็จะยิ่งดี
	คุณไพฑูรย์ ปฏิบัติ อดีตรับราชการอยู่ สำนักงานเกษตร จังหวัดระยอง	มุมมองของผู้ใช้น้ำ ที่คลุกคลีกับสภาพ ปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตรมาโดยตลอด มองว่า วันนี้อย่างต้องสภาประชาชน มี ปราชญ์ชุมชน และต้องเป็นผู้ที่ใส่ใจต่อ บ้านเมืองและท้องถิ่น มาตรวจสอบและ ร่วมวางแผนด้านทรัพยากรภาคประชาชน เพราะท้องถิ่นยังขาดองค์ความรู้ ส่วน แนวคิดเรื่องการผันน้ำนั้น ไม่เห็นด้วย เพราะการผันน้ำ

--	--	--

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ภาค ประชาชน/ ผู้ใช้น้ำ	คุณไพฑูรย์ ปฏิบัติ อดีตรับราชการอยู่ สำนักงานเกษตร จังหวัดระยอง	เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ หากมองในมุม การมองในมุมมองความเสมอภาคที่จะ เข้าถึงน้ำ สิทธิที่จะได้ประโยชน์จาก ทรัพยากรน้ำไปสนับสนุนในทุกๆอาชีพได้ แต่ที่จะผันน้ำไปไหน ชุมชนท้องถิ่นต้องมี ส่วนร่วมและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการ ผันน้ำ จะต้องแบ่งปันสู่ท้องถิ่นบ้าง แต่จะมี ความเป็นไปได้ ถ้าหากมีเงื่อนไขและ ข้อกำหนดโดยไม่ถูกเบียดบังงบประมาณ จากนักการเมืองท้องถิ่น และรัฐบาล และ ปรับปรุงค่าน้ำใหม่ และอีกมุมมองคิดว่า น่าจะให้มีบริษัทอื่นเข้ามาและให้ ค่าตอบแทนประชาชนมากกว่าอีสท์วอเตอร์ ถึงจะอยู่ด้วยกันได้ นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับทฤษฎีเงิน บาทจากการขายน้ำ ที่นำมาเป็นกองทุนใน การจัดการน้ำ แต่เรื่องนี้ยังไม่มีการขาย ผลต่อ
	คุณสุทธิ อัครมาศย์ NGO ระยอง	มุมมองเรื่องการผันน้ำในทุกวันนี้ คิดว่า เป็นการผันน้ำข้ามภาคการใช้น้ำ คือ จาก ภาคการเกษตรไปยังอุตสาหกรรม ถ้าผัน

--	--	--

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ภาค ประชาชน/ ผู้ใช้น้ำ	คุณสุทธิ อัครมาศย์ NGO ระยอง	น้ำกลุ่มต่อกลุ่มที่เหมือนกันนั้นไม่มีปัญหา แน่นอน เพราะการกระทำนี้ส่งผลต่อ ความรู้สึกและเป็นการลดความน่าเชื่อถือ ของรัฐบาล ในส่วนของการเข้ามีส่วนร่วม นั้น มองว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วนต้องมา จับกลุ่มคุยกัน เชื่อมโยงกัน เพื่อมองหา วิธีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม ทางด้านอุตสาหกรรมที่จะอยู่ร่วมกับชุมชน ได้นั้น อุตสาหกรรมต้องไม่มีไปมากกว่านี้ และทำที่มีอยู่ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ก่อน จะดีกว่า
นักปกครอง ส่วนท้องถิ่น	คุณปิยะ ปิตุเตชะ นายกองค์การ บริหารส่วนจังหวัด ระยอง	มองว่า ทุกวันนี้ระยองได้รับผลกระทบต่าง ๆ มากมายจากอุตสาหกรรม กล่าวว่า อุตสาหกรรมไม่เคยทำอะไรให้กับคนระยอง เลย จดทะเบียน และเสียภาษีก็เสียที่ กรุงเทพฯ คนระยองไม่เคยดีใจเลยที่ อุตสาหกรรมเข้ามา ดังนั้นในมุมมองผมคิด ว่า ต้องให้อุตสาหกรรมมาจดทะเบียน และ เสียภาษีที่ระยอง และปัจจุบันนี้ได้ทำสำเร็จ แล้ว

--	--	--

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ผู้ให้บริการ	คุณไพฑูรย์ อรชร ผู้จัดการประปา ส่วนภูมิภาคสาขา ระยอง	มุมมองของผู้ให้บริการน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ได้กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำในพื้นที่ จังหวัดระยองนั้น ต้องหาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของชลประทานที่จะต้องหาน้ำมาเพิ่มและจัดสรรให้เพียงพอกับผู้ใช้น้ำทุกคน ในเรื่องการผันน้ำ คิดว่า รัฐบาลต้องมีอะไรมาตอบแทนชาวบ้านก่อน ต้องมีข้อต่อรองหรือกติกาซึ่งกันและกัน และมีกลไกในการบริหารจัดการน้ำประปา ด้วยกลยุทธ์ที่ว่าน้ำสะอาดได้คุณภาพ ไหลแรงและลดราคา 15% เมื่อติดตั้ง และอยากเชิญชวนให้ อบต. หันมาใช้น้ำประปาให้มากที่สุด
ภาครัฐ/ องค์กรของรัฐ	คุณณรงค์ ไขแสง หัวหน้าฝ่าย ทรัพยากรน้ำ สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ.ระยอง	ในมุมมองคิดว่า โครงการที่จัดตั้งเพื่อแก้ไขปัญหาในช่วงภัยแล้งปีพ.ศ. 2548 นั้นประสบความสำเร็จที่ได้ทำ ณ วันนี้ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ เพราะโครงการที่จัดทำ เป็น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การศึกษาความเป็นได้นั้นยังไม่รอบคอบ และเห็นด้วยกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อนำ

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ภาครัฐ/ องค์กรของรัฐ	คุณณรงค์ ไชแสง หัวหน้าฝ่าย ทรัพยากรน้ำ สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จ.ระยอง	เงินจากการขายน้ำมาให้กับคนในพื้นที่ แต่ ต้องคิดราคาเป็นคิว ห้ามคิดเป็นปีเด็ดขาด แต่อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ยังเป็นเรื่องใหม่ ถ้า หากว่ามีกองทุน ต้องมีเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการวางกรอบและกฎกติกา ให้ชัดเจน มีเงินที่ใดที่นั่นมีทุกข
	คุณเชษฐา ดิษยมาลย์ ผู้อำนวยการ โครงการส่งน้ำและ บำรุงรักษาประแสร์ จ. ระยอง คุณเชษฐา ดิษยมาลย์ ผู้อำนวยการ โครงการส่งน้ำและ บำรุงรักษาประแสร์ จ. ระยอง	ในมุมมองของการผันน้ำข้ามลุ่ม ที่สามารถ ยอมรับได้นั้น คิดว่า จังหวัดหรือองค์กร กลางต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยตั้งเป็น คณะกรรมการร่วม ไม่ใช่คนประแสร์ที่คิด เพียงฝ่ายเดียว หรือแม้แต่ชลประทานคิด ฝ่ายเดียว และมีแนวคิดเรื่องค่า กระแสไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำว่า ค่าใช้จ่ายเรื่องกระแสไฟในปีที่ 1-2 กรม ชลประทานเป็นผู้จ่ายทั้งหมด ส่วนปีที่ 3-4 กรมชลประทานออกเพียงร้อยละ 80 ปีที่ 5 ขึ้นไปกรมชลประทานออกร้อยละ 60 ที่ เหลือเป็นเกษตรกรจ่ายร้อยละ 40 ทำเป็น ข้อตกลง

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ภาครัฐ/ องค์กรของรัฐ	คุณธาดิรี	ในมุมมองนั้นเห็นด้วยกับการที่จะมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อที่จะนำเงินมาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเรื่องน้ำ และทุกวันนี้ "น้ำ" นั้นหาเจ้าภาพไม่ได้ เพราะว่ามีใครมองภาพรวมในการบริหารจัดการ จึงทำให้เกิดปัญหาจากการนำน้ำมาใช้ไม่ถูกต้อง และคนที่เสียประโยชน์ไม่ มีใครดูแล ในมุมมองของนายอำเภอ คิดว่าควรจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดและระดับอบต. มากำหนดทิศทางการบริหารจัดการน้ำ และอุตสาหกรรมควรจะหยุดได้แล้ว
	นามะสนธิ	
	นายอำเภอแกลง	
	จ.ระยอง	
ผู้ให้บริการ และผู้ประกอบ การ	โครงการ	ในมุมมองของชลประทานระยองเห็นด้วยกับการการจัดตั้งกองทุน โดยหักเงินจากการขายน้ำ มาให้กับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ในมุมมองของอุตสาหกรรม คิดว่าขณะที่ชาวบ้านคิดว่า เขาโดนแย่งน้ำ นั้น เพราะว่าชาวบ้านไม่มีข้อมูลที่ชาวบ้านจะเชื่อถือได้ มีแต่ข้อมูลเชิงลบที่กระจายอยู่ทั่วไปจึงทำให้คิดเช่นนั้น เห็นด้วยถ้าหาก
	ชลประทานระยอง/ ตัวแทน	
	ภาคอุตสาหกรรม/ ตัวแทนบริษัท	
	อีสท์วอเตอร์ จำกัด	

ตารางที่ 7-1 สรุปใจความสำคัญของแต่ละมุมมองจากทุกภาคส่วน

มุมมองของแต่ละภาคส่วน		สรุปใจความสำคัญ
ผู้ให้บริการ และผู้ ประกอบ การ		ต่อไปมีกตติกาเรื่องน้ำ แต่ถ้ามองย้อนกลับ ไปภาครัฐยังไม่พร้อมที่จะทำ และยินดีที่จะ จ่ายค่าชดเชยเพื่อเข้ากองทุนให้กับเกษตรกร

ผลกระทบต่อภาวะการณ์ขาดแคลนน้ำในปี 48 ส่งผลให้เกิดปัญหา และ ประเด็นจากการพัฒนาที่แตกต่างกัน เมื่อมองจากภาคส่วนต่างๆ อันเป็นผลจาก การศึกษาคำสัมภาษณ์ที่ผ่านมา เมื่อมองจากภาครัฐ ได้พยายามแก้ปัญหาน้ำใน พื้นที่ เพื่อรักษาสภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในระยะสั้น ในช่วงเวลาดังกล่าว และระยะกลางและยาว หลังเหตุการณ์มา เช่นโครงการสูบน้ำข้ามลุ่มน้ำจากประ แสร์ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านน้ำให้กับพื้นที่ แต่มองจากชุมชน กลับมี ความรู้สึกว่า ความพยายามของรัฐจะมุ่งเน้นในการดูแลภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ให้ความสำคัญหรือการดูแลต่อชุมชนไม่เพียงพอ จะเกิดกรณีการประท้วงในการ ก่อสร้าง หรือเดินท่อกัน ต้องมีการเจรจาทางออกร่วมกันครั้งคราว ในการ ประชุมร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (เช่น เอกสารของ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ) มักจะมีข้อเสนอประจำในที่ประชุม คือ ให้ภาครัฐ เปิดเผยข้อมูลต่างๆ เพื่อความโปร่งใส และการสร้างกลไกเข้าร่วมแก้ปัญหา

แต่ดูเหมือนว่า ที่ผ่านมา การดำเนินการดังกล่าวยังไม่เพียงพอ ดูได้จาก กระบวนการของชุมชนจากปัญหาด้านน้ำมีส่วนในการพัฒนาสู่การต่อสู้เพื่อ เรียกร้องการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะจากโครงการในนิคมมาบตาพุด จน เข้าสู่กระบวนการของศาลปกครอง ตามที่ทราบดี และเป็นบทเรียนราคาแพง

ถึงแม้ปัญหาน้ำในขณะนี้ ดูว่า ทางภาครัฐได้มีมาตรการต่างๆรองรับไว้ และสภาพธรรมชาติในช่วง 2-3 ปีนี้ยังก็อยู่ในเงื่อนไขที่ดีอยู่ แต่ในอนาคต ถ้าความต้องการใช้น้ำยังมากอยู่ และเกิดความแปรปรวนทางสภาพอากาศ ปัญหาน้ำก็คงจะกลับมาปรากฏให้แก้ไขต่อไป บทเรียนที่เกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูล การขาดกติกากำหนด ความไม่ไว้วางใจที่ผ่านมา ทำให้การสร้างควมไว้วางใจ ความมั่นใจว่า ได้รับการดูแลอย่างเสมอภาค กลไกการแก้ไขปัญหา กติกากำหนดเมื่อเกิดภาวะวิกฤต รวมถึง โอกาสของกองทุนพัฒนาในพื้นที่ ดูจะเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาส่งเสริมให้มีเพื่อการแก้ไขน้ำในพื้นที่ระยองในอนาคต

มีคำกล่าวว่า ในภาวะปรกติ เราควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และหามาตรการแก้ไข ป้องกันไว้ก่อน รองรับกับปัญหาที่จะเกิดในอนาคต ฉะนั้นฉันนั้นกรณีน้ำระยองก็เช่นกันว่า เรายังควรมีกฎในการสร้างความรู้ เผยแพร่ข้อมูล ใช้กระบวนการศึกษา วิจัยในการหาประเด็น หาทางเลือก และคำตอบเท่าที่ทำได้ โดยหวังว่า เมื่อภาวะวิกฤติหรือปัญหาลกลับมาใหม่ เราจะรับมือกับปัญหาดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น จากทุกภาคส่วน

การส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศ สร้างกระบวนการศึกษาวิจัย และสร้างศักยภาพ กลไกการแก้ปัญหาจากพื้นที่ เพื่อบูรณาการให้เข้ากับการแก้ปัญหาจากภาครัฐ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการรองรับการแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากการพัฒนาที่มีกติกากำหนด มีกลไกรองรับผู้เสียหายจากผู้ได้ชัดเจน และเป็นไปตามกรอบของกฎหมายที่มีได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2547. **โครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก.**

เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะ, 2551, **อนาคตระยะของเส้นทางสู่สังคมสุขภาพ,**
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, หน้า 40-41

ข้อมูลจาก สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง

[<http://www.pcoc.moc.go.th/pcocsys/21/.../ข้อมูลเศรษฐกิจระยอง%20มค.%2051.doc>] สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2553.

สุจิต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ. 2549. **โครงการวิจัยการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่พร้อมระบบสนับสนุนการตัดสินใจและกระบวนการทางสังคมและกระบวนการทางสังคม.**
หน่วยปฏิบัติการวิจัยระบบการจัดการแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ. 2549. **สถานการณ์การใช้น้ำของประเทศไทย.**
หน่วยปฏิบัติการวิจัยระบบการจัดการแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ. 2549. **การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำพื้นที่ กรณีพื้นที่ศึกษา: จังหวัดระยอง.** หน่วยปฏิบัติการ

วิจัยระบบการจัดการแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริย์ สอนสมบูรณ์. 2519. **คู่มือเกษตรชลประทาน.**

สัมภาษณ์,กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝังบ้านค่ายสามัคคี เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552

สัมภาษณ์,อดีตผู้อำนวยการโครงการชลประทานระยอง ตัวแทนภาคอุตสาหกรรม
และตัวแทนบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรตะวันออก จำกัด เมื่อวันที่
17 ธันวาคม 2552

สัมภาษณ์, นายอำเภอแกลง จังหวัดระยอง เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2552

สัมภาษณ์,คุณไพฑูรย์ ปฏิบัติ อดีตเคยรับราชการอยู่ที่สำนักงานเกษตรจังหวัด
ระยอง สัมภาษณ์,อดีตผู้อำนวยการโครงการชลประทานระยอง ตัวแทน
ภาคอุตสาหกรรมและตัวแทนบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากร
ตะวันออก จำกัด เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552

สัมภาษณ์,คุณสุทธิ อัสมาศัย NGO ระยอง เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2553

สัมภาษณ์,คุณปิยะ ปิตุเตชะ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง เมื่อวันที่ 2
กุมภาพันธ์ 2553

สัมภาษณ์,คุณณรงค์ ไชแสง หัวหน้าฝ่ายทรัพยากรน้ำ สำนักงาน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ. ระยอง เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์
2553

- 1) รศ.ดร. สุจิตต์ คุณธนกุลวงศ์
- 2) รศ.ชัยยุทธ สุขศรี
- 3) นายเกรียงศักดิ์ มานะจิตต์
- 4) นางสาวมาดา เอี่ยมสุภานิมิตร

หน่วยปฏิบัติการวิจัยระบบการจัดการแหล่งน้ำ
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย